

UPRAVA ZA STATISTIKU

ZAVRŠNI IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU STRATEGIJE RAZVOJA ZVANIČNE STATISTIKE 2019 - 2023. GODINA

Podgorica, mart 2024. godine

SADRŽAJ

I. UVODNI REZIME.....	3
II. INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU STRATEŠKIH I OPERATIVNIH CILJEVA (STATUS INDIKATORA USPJEHA)	
Operativni cilj 1. Uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima podataka i razvoj partnerstva	14
Operativni cilj 2. Edukacija statističara	19
Operativni cilj 3. Dalje usaglašavanje i inoviranje zvanične statistike sa međunarodnim standardima/preporukama	23
Operativni cilj 4. Kreiranje novih izvora podataka za proizvodnju zvanične statistike.....	27
Operativni cilj 5. Dalja implementacija Kodeksa prakse evropske statistike.....	30
Operativni cilj 6. Razvoj IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu i objavljivanje rezultata zvanične statistike.....	34
Operativni cilj 7. Razvoj diseminacije i komunikacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva	37
Osvrt na doprinos strategije dostizanju prioriteta postavljenih u krovnim strateškim dokumentima.....	40
Osvrt na doprinos strategije u dostizanju rodne ravnopravnosti.....	42
III. TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE O IMPLEMENTACIJI AKCIONOG PLANA ZA POSLJEDNJU GODINU	43
SPROVOĐENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA	43
IV. NALAZI I ZAKLJUČCI EVALUACIJE.....	90
V. OSVRT NA PLANIRANA I UTROŠENA FINANSIJSKA SREDSTVA	99
VI. PREPORUKE ZA NAREDNI CIKLUS PLANIRANJA POLITIKA.....	101

I. UVODNI REZIME

Vlada Crne Gore je na sjednici od 18. jula 2019. godine usvojila *Strategiju razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina*, koja je objavljena u "Sl. listu Crne Gore", broj 54/19 od 23. septembra 2019. godine. Strategijom razvoja zvanične statistike utvrđeni su razvojni pravci i strateški cilj zvanične statistike Crne Gore. Strateški cilj zvanične statistike Crne Gore je da svim korisnicima obezbijedi, kvantitativne i reprezentativne informacije o ekonomskom, demografskom, socijalnom i stanju životne sredine u Crnoj Gori, po međunarodno definisanoj metodologiji i najvišim profesionalnim standardima.

Strategija razvoja zvanične statistike 2019 - 2023, sa godišnjim akcionim planovima za njenu implementaciju, sadrži sedam operativnih ciljeva sa pratećim indikatorima i aktivnostima, koji vode do ostvarenja strateškog cilja. Takođe, strategijom je definisana dinamika realizacije, nadležni organi za realizaciju operativnih ciljeva, a definisani su način i struktura izvještavanja. Edukacija statističara, primjena inovativnih rješenja, korišćenje novih izvora podataka, dalje usaglašavanje zvanične statistike sa međunarodnim standardima i principima Kodeksa prakse evropske statistike su izazovi, koji, istovremeno, predstavljaju i razvojne operativne ciljeve definisane strategijom.

Slika 1. Pregled operativnih ciljeva, indikatora učinka i aktivnosti definisanih Strategijom razvoja zvanične statistike za 2019 - 2023. godinu

Izvor: Uprava za statistiku

Strategiju razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina prate dvogodišnji akcioni planovi (za period 2019 - 2020 i 2021 - 2022.) i godišnji za 2023, kojima su jasno definisane aktivnosti čije sprovođenje doprinosi realizaciji strateških i operativnih ciljeva.

Završni izvještaj o sprovođenju strateškog dokumenta, koji je pripremljen po isteku perioda sprovođenja strateškog dokumenta, sadrži informacije o ukupnom napretku u postizanju definisanih strateških i operativnih ciljeva i status indikatora uspjeha (uticaja i učinka).

Uprava za statistiku je, u saradnji sa ostalim proizvođačima zvanične statistike, pripremala izvještaje o sprovođenju akcionih planova strateškog dokumenta. Izvještaji su usvojeni na sjednici Vlade Crne Gore i dostupni su na zvaničnoj web stranici Uprave za statistiku.¹

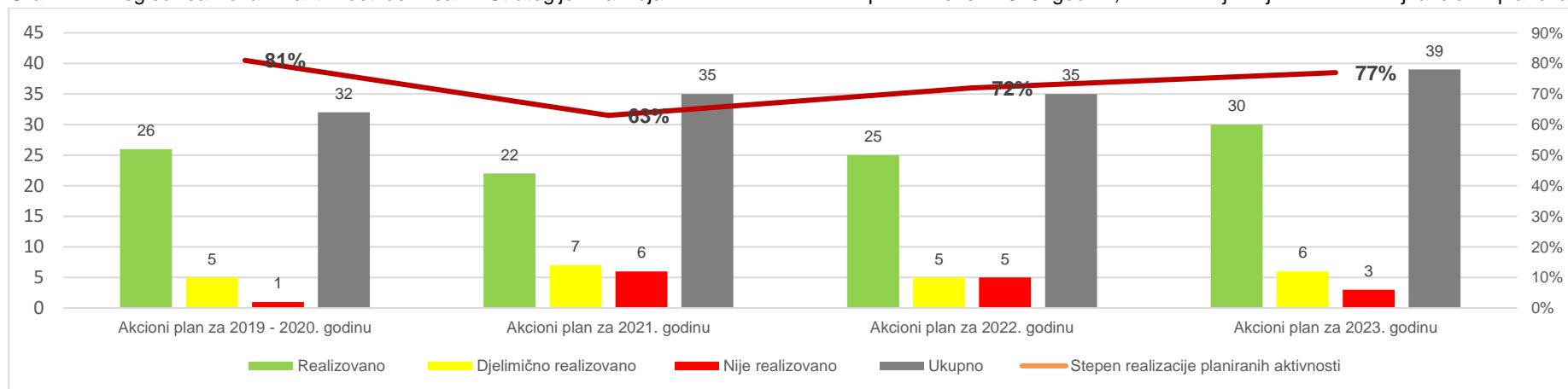
¹ [Izvještaj o realizaciji akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina \(za dvogodišnji period 2019 i 2020. godinu\)](#)

Završni izvještaj o sprovođenju strateškog dokumenta sadrži informacije o implementaciji akcionog plana za poslednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta, što je u skladu sa [Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata](#).

Pri tome, stepen realizacije akcionog plana za dvogodišnji period 2019 - 2020. godina je 81%, za 2021. godinu 63%, za 2022. godinu 72% i za 2023. godinu 77%.

Tokom 2023. godine (poslednje godine sprovođenja strateškog dokumenta) realizovano je 30 (77%) od ukupno 39 planiranih aktivnosti. Kontinuirano se radi na realizaciji šest (15%) aktivnosti, dok tri (8%) aktivnosti nijesu realizovane, a odnose se na rješavanje pitanja poslovnog prostora, povećanja broja zaposlenih, odnosno izmjena Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji Uprave za statistiku i na realizaciji Istraživanja o zadovoljstvu zaposlenih.

Grafik 1. Pregled realizovanih aktivnosti definisanih Strategijom razvoja zvanične statistike za period 2019 - 2023. godina, shodno izvještajima o realizaciji akcionih planova

Izvor: Uprava za statistiku

Realizovane aktivnosti su doprinijele ostvarenju postavljenih operativnih ciljeva i aktivnosti, a što je u funkciji ispunjenja strateškog cilja zvanične statistike, koji se odnosi na obezbjeđenje svim korisnicima zvanične statistike kvantitativne i reprezentativne informacija o ekonomskom, demografskom, socijalnom i stanju životne sredine u Crnoj Gori, po međunarodno definisanoj metodologiji i najvišim profesionalnim standardima.

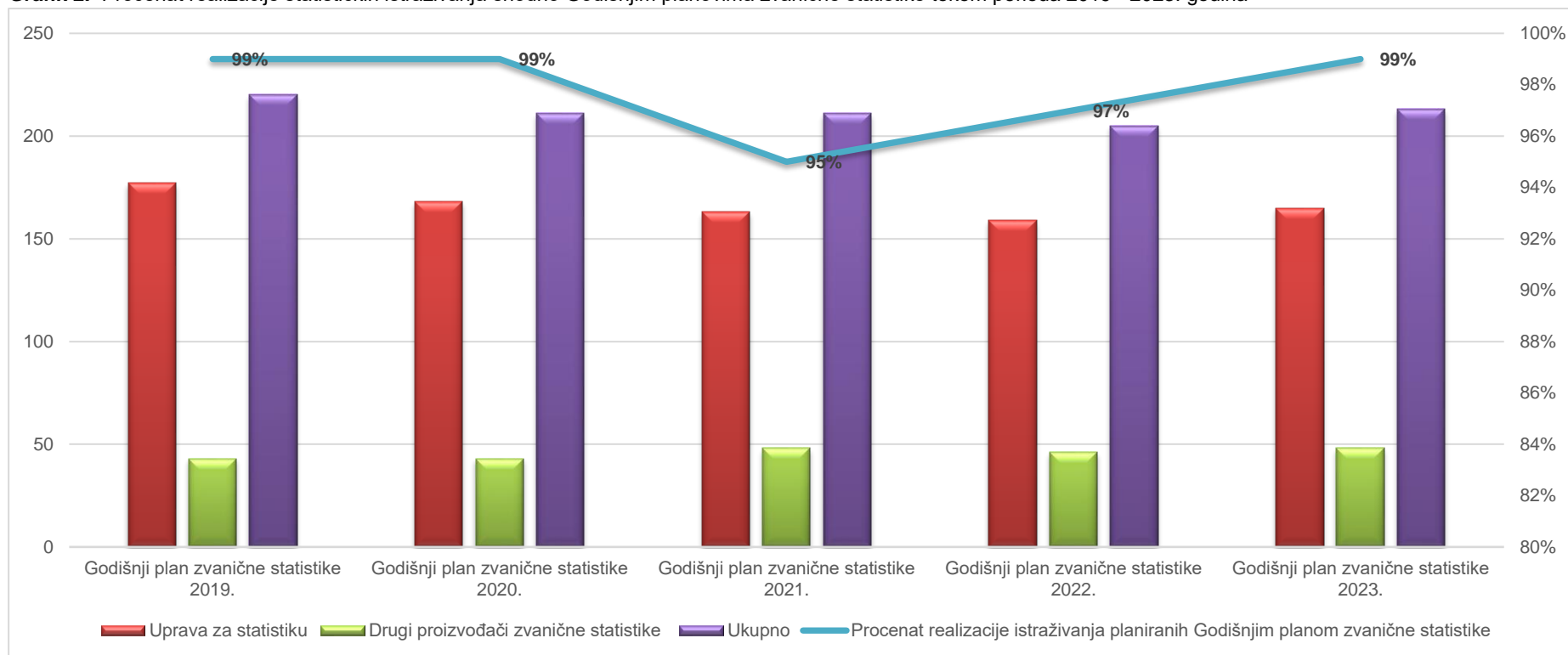
Nosilac implementacije strateškog dokumenta je Uprava za statistiku i drugi proizvođači zvanične statistike. Osnovni zadatak proizvođača zvanične statistike je priprema, prikupljanje, obrada, proizvodnja i diseminacija rezultata zvanične statistike, koji se proizvode realizacijom statističkih istraživanja na godišnjem nivou. Visok stepen realizacije godišnjih planova zvanične statistike znači da su proizvođači zvanične

[Izveštaj o realizaciji akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina \(za 2021. godinu\)](#)

[Izveštaj o realizaciji akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina \(za 2022. godinu\)](#)

statistike obezbijedili brojčane i reprezentativne rezultate zvanične statistike o ekonomskim, demografskim i društvenim pojavama, kao i pojavama iz oblasti poljoprivrede, radne i životne sredine Crne Gore. Rezultati zvanične statistike koriste se za praćenje realizacije svih krovnih i sektorskih dokumenata u Crnoj Gori, kao i ostalih strateških dokumenata i politika.

Grafik 2. Procenat realizacije statističkih istraživanja shodno Godišnjim planovima zvanične statistike tokom perioda 2019 - 2023. godina

Izvor: Uprava za statistiku

Pojedine aktivnosti nijesu realizovane ili su djelimično realizovane zbog nedostatka kadrovskih kapaciteta. Broj zaposlenih u Upravi za statistiku je nedovoljan da se obezbijedi efikasna i potpuna implementacija svih aktivnosti u oblasti zvanične statistike. Uprava za statistiku funkcioniše u okviru pet sektora, koji se dalje dijele na 20 odsjeka, tri odjeljenja i jednu službu. Od 169 radnih mjesta, koji su definisani *Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za statistiku*, trenutno je 95 zaposlenih, što je manje za 74 (ili 56%) zaposlena.

Osvrt na ostvarenost operativnih ciljeva tokom perioda 2019 - 2023. godina (ključna dostignuća)

Operativni cilj 1. Uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima podataka i razvoj partnerstva

- Uprava za statistiku je u periodu od 2019 - 2023. godina potpisala **sedam sporazuma o saradnji** i to sa: Privrednom komorom Crne Gore (2019.); Kancelarijom za trgovinske odnose Ambasade Turske u Podgorici (2019.); Ministarstvom nauke Crne Gore (2019.); Romskim savjetom (2019.); Ministarstvom sporta i mladih (2020.); Institutom za socio - ekonomske analize – ISEA (2021.) i Ekonomskim fakultetom Univerziteta Crne Gore (2022.);
- **uspostavljeno formalno partnerstvo sa UNDP** (Program Ujedinjenih nacija za razvoj) kroz realizaciju projekta “*BUR III - Montenegro second biannual update report* i UNICEF- om na projektu *MICS - Multiple Indicator Cluster Surveys*”. [Izveštaj o nalazima istraživanja višestrukih pokazatelja 2018.](#) objavljen je u decembru 2019. godine i dostupan je na zvaničnoj web stranici Uprave za statistiku. U cilju predstavljanja rezultata istraživanja široj i stručnoj javnosti organizovano je niz regionalnih prezentacija/događaja u tri opštine: Berane, Tivat i Danilovgrad;
- u decembru 2019. godine, **organizovana je studijska posjeta EUROSTAT-u za tri predstavnika medija.** Cilj organizovanja studijske posjete je promocija statističke pismenosti predstavnika medija, u zemljama zapadnog Balkana;
- tokom 2019. godine **predstavnici Uprave za statistiku prezentovali su ulogu zvanične statistike na šest Odbora udruženja Privredne komore Crne Gore**, ukazujući na značaj privrednih aktera Crne Gore u proizvodnji rezultata zvanične statistike;
- **ostvarena je bilateralna saradnja sa zemljama članicama EU** (Slovenija, Finska) u procesu daljeg usaglašavanja zvanične statistike sa EU standardima;
- nastavljena je saradnja sa međunarodnim institucijama (UNECE, UNICEF) u pravcu modernizacije statističkog sistema, obezbjeđivanjem neophodnih IT transformacija, koje će unaprijediti blagovremenost, dostupnost i kvalitet statističkih podataka;
- kancelarija rezidentnog koordinatora Ujedinjenih nacija (RCO), Program Ujedinjenih nacija za razvoj u Crnoj Gori (UNDP) i **predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori obezbijedili su podršku Upravi za statistiku u vidu donacije IT opreme**, kao svoj doprinos efikasnijem prikupljanju podataka za Anketu o dohotku i uslovima života (EU-SILC). Podrška u vidu 50 laptopova, omogućila je zaposlenima Uprave za statistiku da efikasnije i brže prikupljaju i obrađuju podatke. Ova donatorska podrška značajno je modernizovala statističke procese, odnosno način prikupljanja podataka u istraživanjima putem laptopova (CAPI metod za prikupljanje podataka). Sama promjena u načinu prikupljanja podataka utiče na smanjenje vremena potrebnog za unos i obradu podataka, a ujedno i na minimiziranje greški u popunjavanju upitnika usljed logičkih kontrola, koje aplikacija sadrži. Unos podataka korišćenjem papirnih upitnika, trajalo je najmanje 3 mjeseca, a uvođenjem CAPI metoda prikupljanja podataka, vrijeme potrebno za proizvodnju rezultata zvanične statistike se skraćuje, najmanje za navedeni period unosa. Ova aktivnost omogućava da podaci budu dostupni u kraćem vremenskom roku i time se obezbijedi usklađenost sa novim EU standardima u pogledu ispunjenja zadatih rokova za objavu podataka;
- realizovano je [Istraživanja o zadovoljstvu korisnika](#), koje se sprovodi u dvogodišnjoj dinamici, pa je isto sprovedeno 2020. i 2022. godine, a pruža podatke o upotrebi različitih domena zvanične statistike koje proizvode institucije statističkog sistema Crne Gore, shodno

kriterijumima kvaliteta definisanih principima Kodeksa prakse evropske statistike. Izvještaji o zadovoljstvu korisnika dostupni su na web stranici Uprave za statistiku;

- Uprava za statistiku je kontinuirano radila na jačanju saradnje sa naučno - istraživačkim institucijama. Stoga je u prethodnom petogodišnjem periodu potpisala 41 ugovor o saradnji sa naučno - istraživačkim institucijama, u cilju korišćenja individualnih podataka bez identifikatora, za naučno - istraživačke svrhe² (2019. godine (9 ugovora); 2020. godine (5 ugovora); 2021. godine (11 ugovora); 2022. godine (5 ugovora); 2023. godine (11 ugovora).

Operativni cilj 2. Edukacija statističara

Uvažavajući nivo digitalizacije društva, kao i "revoluciju podataka", koja je otvorila nove šanse razvoju zvanične statistike, jedan od ključnih izazova za zvaničnu statistiku ostaje dalji razvoj znanja i vještina statističara, kao stručnog i profesionalnog kadra i stvaranje nove generacije statističara, od kojih će se očekivati poznavanje novih teorija i metoda, kojima se obrađuju „veliki podaci“. U cilju edukacije zaposlenih, koji se bave modernizacijom i razvojem zvanične statistike izdvajamo:

- učešće predstavnika Uprave za statistiku u međunarodnim radnim grupama na temu modernizacije statističkih procesa i razvoja zvanične statistike;
- edukacija zaposlenih za upravljanje statističkim procesima, shodno Kodeksu prakse evropske statistike i modelu GSBPM;
- edukacija nove generacije statističara, shodno EU licenciranom magistarskom programu zvanične statistike (European Master of official statistics - EMOS). Tokom izvještajnog petogodišnjeg perioda 26 EMOS studenata iz Crne Gore, sa Univerziteta Donja Gorica, je uspješno završilo stručnu praksu u Upravi za statistiku I generacija (7 studenata); II generacija (3 studenta); III generacija (4 studenta); IV generacija (3 studenta); V generacija (3 studenta); VI generacija (6 studenata). Takođe, kao primjer dobre prakse obezbijeđeno je stažiranje EU-EMOS studenata 2022. godine, u saradnji sa EUROSTAT-om. Dva studenta sa Univerziteta Mendel u Brnu iz Češke, sa magistarskog evropskog programa zvanične statistike (European Master of official statistics - EMOS) uspješno su završili stažiranje u Upravi za statistiku na temu „Međunarodni statistički projekti“ i „Uzorak“;
- kontinuirana realizacija programa stažiranja zaposlenih u statističkom sistemu u saradnji sa EUROSTAT-om i EU nacionalnim statističkim institutima. Tokom izvještajnog perioda 7 zaposlenih je stažiralo u EUROSTAT-u ili EU nacionalnim statističkim institutima 2019. godine (4 zaposlena); 2020. godine (1 zaposleni); 2023. godine (2 zaposlena). Tokom 2021. i 2022. godine zbog pandemije COVID-19 ova aktivnost nije sprovedena;
- učešće 28 zaposlenih u obukama za državne službenike i namještenike u organizaciji Uprave za ljudske resurse, i to: 2019. godine (7 zaposlenih); 2020. godine (13 zaposlenih); 2021. godine - zbog pandemije COVID-19 nije bilo obuka; 2022. godine (2 zaposlena); 2023. godine (1 zaposleni);

² U skladu sa čl. 58 [Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike](#)

- važećim *Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za statistiku* predviđeno je 169 službeničkih i namješteničkih radnih mjesta. Fluktuacija zaposlenih je zapažena tokom prethodnog petogodišnjeg perioda, usljed odlaska zaposlenih u penziju ili sporazumnog raskida radnog odnosa. Na kraju 2023. godine u Upravi za statistiku ukupno je bilo zaposleno 95 izvršilaca.

Operativni cilj 3. Dalje usaglašavanje i inoviranje zvanične statistike sa međunarodnim standardima/preporukama

U cilju povećanja nivoa spremnosti Crne Gore za članstvo u EU u oblasti statistike, Programom zvanične statistike za period 2019 - 2023. godina, Uprava za statistiku je radila na razvoju statistike nacionalnih računa kroz definisanje metoda i izvora u cilju uspostavljanja sistema redovne proizvodnje i transmisije tabela, koje su zahtijevane od strane EUROSTAT-a, kroz prvo mjerilo za zatvaranje pregovaračkog Poglavlja 18 - Statistika.

Tokom izvještajnog perioda. postignut je veći nivo metodološke usklađenosti svih istraživanja statističkog sistema Crne Gore sa pravnim zakonodavstvom EU iz oblasti zvanične statistike, a koja dalje služe kao input za obračun makroekonomskih podataka u skladu sa ESA metodologijom. EUROSTAT prati usklađenost statističkih sistema u zemljama proširenja s pravnom tekovinom EU u statistici. Praćenje usklađenosti sprovodi se jednom godišnje, koristeći Statistički kompendijum i SMIS+ (statistički informacijski sistem za upravljanje), koji predstavljaju dva važna dokumenta, koji se koriste u procesu praćenja usklađenosti.

U vezi sa tim, svi raspoloživi podaci dostavljeni su u propisanim vremenskim rokovima, u skladu sa Programom transmisije i e-DAMIS portalom za prenos podataka EUROSTAT-u. Nastavljena je bilateralna saradnja sa zemljama članicama u procesu daljeg usaglašavanja zvanične statistike sa EU standardima. Takođe, nastavljena je saradnja sa međunarodnim institucijama u pravcu modernizacije statističkog sistema, koje će unaprijediti blagovremenost, dostupnost i kvalitet statističkih podataka.

Uprava za statistiku kao koordinator međunarodne statističke saradnje redovno sprovodi aktivnosti međunarodne saradnje i učestvuje na evropskim i međunarodnim sastancima, radi postizanja međunarodne upredivosti rezultata zvanične statistike. Shodno tome, predstavnici Uprave za statistiku, u izvještajnom periodu, učestvovali su na značajnom broju kongresa, konferencija, seminara i dr³. Takođe, na nivou statističkog sistema, 965 učesnika je učestvovalo na seminarima, kursovima i sastancima 2019. godine (243 učesnika); 2020. godine (166

³ [64. Svjetskom statističkom kongresu \(World Statistics Congress - WSC\);](#)

[71. konferenciji "Evropskih statističara" \(CES\);](#)

[54. sjednici Statističke Komisije UN-a u Njujorku;](#)

[Konferenciji za modernizaciju zvanične statistike;](#)

[Evropskoj konferenciji kvaliteta u zvaničnoj statistici;](#)

[Konferenciji Međunarodne asocijacije zvanične statistike \(IAOS\);](#)

[Seminaru „Put ka registarskom popisu“;](#)

[Konferenciji povodom predavljanja rezultata Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova Sjeverne Makedonije;](#)

[Bilateralnoj misiji EUROSTAT-a za statistiku nacionalnih računa.](#)

učesnika); 2021. godine (251 učesnik); 2022. godine (184 učesnika); 2023. godine (121 učesnik), sa naglaskom da su se 2020/2021/2022. godine sastanci održavali online zbog pandemije COVID-19. Organizatori događaja su EUROSTAT, UNECE, Energy Community, FAO, itd.

Operativni cilj 4. Kreiranje novih izvora podataka za proizvodnju zvanične statistike

Uprava za statistiku u kontinuitetu radi na ispitivanju mogućnosti za korišćenje novih izvora podataka u statističke svrhe. U tom smislu, 2022. godine je realizovan pilot projekat kroz koji je testirana mogućnost korišćenja podataka sa web sajta. Koristeći metod "Web scraping", pomoću programskog jezika Python, "skrapovani" su podaci sa sajta maloprodajnog lanca tehničkih proizvoda u Crnoj Gori. Podaci sa web sajta su eksportovani u excel formatu i kao takvi se koriste za dalje analize. Nestruktuirani podaci sa web sajta prevedeni su u struktuirane podatke tj. dati su u tabelarnom obliku.

Tokom izvještajnog perioda razmatrane su tehničke mogućnosti u cilju primjene zakonskih odredbi i novih izvora podataka za proizvodnju zvanične statistike. U tom pravcu rađeno je na:

- analizi mogućnosti korišćenja novih administrativnih izvora za proizvodnju rezultata zvanične statistike;
- preuzimanju podataka iz administrativnog izvora preko Jedinственog informacionog sistema za elektronsku razmjenu podataka – JISERP;
- modernizaciji procesa prikupljanja podataka;
- modernizaciji informacionog sistema Uprave za statistiku u skladu sa razvojem savremenih informacionih tehnologija;
- razvoju diseminacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva i
- komunikaciji sa korisnicima u skladu sa njihovim potrebama.

Operativni cilj 5. - Dalja implementacija Kodeksa prakse evropske statistike

Tokom izvještajnog perioda realizovane su preporuke koje su dobijene od EUROSTAT- a, nakon sprovedene misije „Ocjena zvanične statistike“ (Peer review), koja je održana u novembru 2018. godine. [Izveštaj misije](#) je pokazao da u Crnoj Gori postoji uspostavljen i stabilan statistički sistem, koji je zasnovan na principima Kodeksa prakse evropske statistike. Na osnovu izvještaja definisan je *Akcioni plan za dalji razvoj statističkog sistema Crne Gore*.

Aktivnosti koje su realizovane tokom petogodišnjeg perioda doprinijele su jačanju koordinacije na nivou statističkog sistema Crne Gore i izgradnji kapaciteta i uspostavljanju dijaloga sa korisnicima podataka. Rezultati su vidljivi kroz:

- jasno definisane [kriterijume za definiciju "zvanične statistike" i "drugih proizvođača zvanične statistike"](#), koji služe kao vidljiva oznaka kvaliteta;

- pruženu podršku drugim proizvođačima zvanične statistike u sprovođenju modela upravljanja kvalitetom, kako bi se unaprijedio ukupan kvalitet zvanične statistike. [Izveštaji o kvalitetu drugih proizvođača](#) dostupni su na zvaničnoj web stranici Uprave za statistiku;
- [referentne metapodatke o statističkim istraživanjima](#) drugih proizvođača i Uprave za statistiku, koji su dostupni na zvaničnoj web stranici Uprave za statistiku;
- definisanu [Politiku kvaliteta statističkog sistema Crne Gore](#);
- definisanu [Deklaraciju kvaliteta statističkog sistema Crne Gore](#);
- definisane dvije Strategije upravljanja kvalitetom ([Strategija upravljanja kvalitetom za period od 2017. do 2020. godine](#) i [Strategija upravljanja kvalitetom od 2020. zaključno sa 2023. godinom](#));
- definisani [Vodiči za implementaciju Strategije upravljanja kvalitetom](#);
- usvojen Generički model statističkih poslovnih procesa - GSBPM, za koji je pripremljeno *Uputstvo za primjenu GSBPM modela u Upravi za statistiku* (2021. godine). Tokom 2023. godine pripremljena je aplikacija za implementaciju modela upravljanja kvalitetom, koja je u fazi testiranja;
- ostvaren napredak u pripremi [Izveštaja o kvalitetu](#), prilikom izračunavanja indikatora kvaliteta u skladu sa [ESS Priručnikom za izvještaje o kvalitetu i metapodacima](#). Takođe, pripremljen je novi dizajn i format izvještaja. Sadržaj nacionalnih izvještaja o kvalitetu je u skladu sa strukturom SIMS 2.0 i preporukama iz ESS Priručnika za kvalitet i izvještaje o metapodacima.

Operativni cilj 6. Razvoj IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike

Razvoj i unapređenje procesa obrade podataka statističkih istraživanja, Uprava za statistiku realizuje kroz razvoj *Integrisanog sistema za obradu podataka*, koji je u skladu sa Generičkim modelom statističkih poslovnih procesa - GSBPM-om. Sam razvoj IT integrisanog sistema prati se kroz integraciju statističkih podataka između domenskih statistika u Upravi za statistiku, administrativnih izvora podataka, podataka proizvođača zvanične statistike, kao i razvoj sistema za prenos podataka i metapodataka EUROSTAT-u na nivou statističkog sistema Crne Gore. Kroz razvijeni i implementirani *Integrisani sistem za obradu podataka* upravlja se i prati rad baza podataka i aplikacija. Primjenjivani su evropski standardi za implementaciju metapodataka i razmjenu podataka. Navedene aktivnosti su definisale novi dizajn, migraciju referentnih metapodataka iz starog sistema u novi sistem, uz razvoj novog sistema. Tokom razvoja integrisanog sistema za obradu podataka, uključeni su bili i drugi proizvođači zvanične statistike, kao dio statističkog sistema Crne Gore.

Danas, Uprava za statistiku ima razvijenu bazu referentnih metapodataka, u skladu sa međunarodnim standardima za metapodatke, koja opisuje i definiše sadržaj statističkih podataka. Baza referentnih metapodataka realizovana je u skladu sa EURO SDMX Metadata Structure (ESMS) standardom razvijenim u EUROSTAT-u, koja se bavi referentnim metapodacima za potrebe Evropskog statističkog sistema.

[Referentna baza metapodataka](#) dostupna je na zvaničnoj web stranici Uprave za statistiku, koja sadrži pregled statističkih istraživanja/popisa proizvođača zvanične statistike grupisanih po statističkim oblastima kojima pripadaju. Ažuriranje metapodataka definisano je internim pravilom

Uprave za statistiku, *Uputstvom za unos, ažuriranje i objavljivanje referentnih metapodataka*. Modernizacija prikupljanja podataka u statističke svrhe tokom izvještajnog perioda podrazumijevala je standardizaciju aktivnosti prikupljanja kroz primjenu novih tehnologija i alata, koji olakšavaju efikasno prikupljanje. U tu svrhu razvijen je i unaprijeđen sistem za prikupljanje podataka, korišćenjem CAPI metode (Computer - Assisted Personal Interviewing).

Kroz višekorisnički IPA 2019 program postignut je napredak, koji se odnosi na unaprijeđenje komponenti sistema metapodatka u sistem zvanične statistike i njegovim usklađivanjem sa okvirom koji važi za Evropski statistički sistem. Uspostavljen je CAWI metod (Computer Assisted Web Interviewing) za prikupljanje podataka za ažuriranje baze metapodataka drugih proizvođača zvanične statistike.

Tokom izvještajnog perioda, povećan je broj setova podataka poslatih EUROSTAT-u u SDMX formatu. Shodno preporukama EUROSTAT-a, za kreiranje SDMX fajlova korišćen je SDMX konvertor, kao i SDMX RI alati (Statistical Data and Metadata eXchange - Reference Infrastructure). SDMX RI infrastruktura u potpunosti je implementirana za domen nacionalnih računa, jer su svi SDMX fajlovi sa podacima nacionalnih računa poslani EUROSTAT-u korišćenjem SDMX RI alata.

Operativni cilj 7. Razvoj diseminacije i komunikacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva

Unapređenje diseminacije i pristup korisnicima je jedan od strateških ciljeva Uprave za statistiku. Rezultati strateškog rada na unapređenju načina diseminacije zvaničnih statističkih podataka, kao i odnosa sa korisnicima tokom izvještajnog perioda, vidljivi su kroz sljedeće aktivnosti:

- **odgovoreno je ukupno na 3.393 korisnička zahtjeva uključujući i zahtjeve medija** - 2019. godine (806 zahtjeva); 2020. godine (887 zahtjeva); 2021. godine (730 zahtjeva); 2022. godine (468 zahtjeva); 2023. godine (502 zahtjeva);
- **objavljeno je 27 online i štampanih publikacija** - 2019. godine (5 publikacija); 2020. godine (7 publikacija); 2021. godine (6 publikacija); 2022. godine (5 publikacija); 2023. godine (4 publikacije);
- **objavljena su 982 saopštenja** u mjesečnoj, kvartalnoj i godišnjoj dinamici - 2019. godine (233 saopštenja); 2020. godine (223 saopštenja); 2021. godine (179 saopštenja); 2022. godine (179 saopštenja); 2023. godine (168 saopštenja);
- **promociju rezultata zvanične statistike putem infografika-** -, 2022. godine (16 infografika); 2023. godine (33 infografika);
- **promociju rezultata zvanične statistike putem video sadržaja-** 2023. godine (2 video sadržaja);
- **promociju rezultata zvanične statistike putem društvenih mreža** (Twitter, LinkedIn i Instagram);
- **dvije redizajnirane redovne publikacije:** "Mjesečni statistički pregled" i „Statistički godišnjak“;
- **održana je konferencija za medije** na kojoj su predstavljeni rezultati obračuna "*Indeksa rodne ravnopravnosti za Crnu Goru za 2023. godinu*", kao i konferencija povodom početka Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2023. godina;
- pripremljen je Predlog strategije diseminacije i komunikacije Uprave za statistiku;
- **održana je edukacija zaposlenih Uprave za statistiku** na temu komunikacija kroz tri modula: trening javnog nastupa, krizna komunikacija, odnosi sa medijima i društvene mreže.

S obzirom na to da je u 2023. godini realizovan Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2023. godina, za ovu statističku akciju realizovan je najveći broj aktivnosti iz oblasti diseminacije i komunikacije. S tim u vezi, definisan je poseban domen "Popis 2023" na web sajtu, na kojem su objavljeni metodološki i prateći materijali i saopštenja, izrađeno je 19 infografika i 4 animacije, sprovedena PR kampanja u elektronskim medijima, na portalima i društvenim mrežama (baneri, saopštenja, gostovanja predstavnika Uprave za statistiku u medijima, spotovi itd.), outdoor oglašavanje - bilbordi.

Istraživanje o zadovoljstvu korisnika uslugama Uprave za statistiku

Uprava za statistiku je realizovala dva dvogodišnja *Istraživanja o zadovoljstvu korisnika uslugama Uprave za statistiku*, tokom izvještajnog perioda:

- [Istraživanje o zadovoljstvu korisnika uslugama Uprave za statistiku 2022. godine i](#)
- [Istraživanje o zadovoljstvu korisnika uslugama Uprave za statistiku 2020. godine.](#)

Ovo istraživanje se redovno sprovodi od strane Uprave za statistiku, sa ciljem da se izmjeri stepen u kojem su potrebe korisnika za rezultatima zvanične statistike zadovoljene, u odnosu na dostupnu zvaničnu statistiku, a uvažavajući njihova potencijalna očekivanja.

Rezultati *Istraživanja o zadovoljstvu korisnika uslugama Uprave za statistiku 2022. godine* pokazuju pozitivne rezultate unapređenja u ukupnom zadovoljstvu korisnika. Naime, istraživanje je pokazalo da je 73,6% korisnika zadovoljno sveobuhvatnim kvalitetom rezultata zvanične statistike i uslugama, koje pruža Uprava za statistiku, što u poređenju sa prethodno sprovedenim istraživanjem iz 2020. godine predstavlja rast od 1,8 procentnih poena.

Evropski dan statistike

Prateći praksu obilježavanja Evropskog dana statistike 20. oktobra, Uprava za statistiku se pridružila Evropskoj statističkoj zajednici i ukazala na značaj zvanične statistike i njene uloge u savremenom društvu kroz pripremljene infografike, koji su objavljeni na web stranici Evropskog statističkog sistema, Uprave za statistiku i društvenim mrežama:

- [Evropski dan statistike 2023.](#) / [European Statistics Day 2023.](#)
- [Evropski dan statistike 2022.](#) / [European Statistics Day 2022.](#)
- [Evropski dan statistike 2019.](#) / [European Statistics Day 2019.](#)

Automatizacija statističkih saopštenja

U procesu statističke proizvodnje podataka, u dijelu diseminacije unapređenja su postignuta automatizacijom četiri (4) statistička saopštenja iz oblasti statistike zarada, turizma, cijena i saobraćaja. Korišćenjem modernih IT alata omogućena je kvalitetnija i brža proizvodnja statističkih podataka iz navedenih statističkih domena sa generisanim izgledom statističkog saopštenja, u skladu sa svim utvrđenim pravilima Evropske

statističke kancelarije - EUROSTAT-a. Ovaj trend nastaviće se i u drugim statističkim domenima približavajući zvaničnu statistiku evropskim standardima

Pregled izazova u sprovođenju strateškog dokumenta

U realizaciji aktivnosti, mjera i ciljeva utvrđenih Strategijom, Uprava za statistiku se susrela sa nizom izazova, od kojih se izdvajaju:

- nedostatak kadrovskih i finansijskih resursa, koji su identifikovani i od strane Evropske komisije u Izveštajima o napretku Crne Gore;
- dalje usaglašavanje sa ESA 2010 standardima, uključujući statistiku javnih finansija, što utiče na zatvaranje Poglavlja 18 - Statistika;
- nedostatak poslovnog prostora, koji utiče na dalji proces statističke proizvodnje.

Pojedine aktivnosti nijesu realizovane ili su djelimično realizovane zbog nedostatka ljudskih kapaciteta. Broj zaposlenih u Upravi za statistiku je nedovoljan da se obezbijedi efikasna i potpuna implementacija propisa u oblasti zvanične statistike. Uprava za statistiku funkcioniše u okviru pet sektora, koji se dalje dijele na 20 odsjeka, tri odjeljenja i jednu službu. Od 169 radnih mjesta, koji su definisani *Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za statistiku*, trenutno je 95 zaposlenih, što je manje za 74 (ili 56%) zaposlena.

Analizom podataka o zastupljenosti žena i muškaraca zaposlenih u Upravi za statistiku uočava se veća zastupljenost žena (70 ili 73%) u poređenju sa muškarcima (25 ili 27%). Analiza identifikuje nejednakost u oblasti zapošljavanja muškaraca u Upravi za statistiku, kao i njihov izostanak u određenim Odjeljenjima i Odsjecima. Ovo ukazuje na povećano interesovanje žena za poslove proizvodnje rezultata zvanične statistike, ali vjerovatno i na veću profesionalnu zainteresovanost muškaraca za druge oblasti koje se smatraju ekonomski značajnijim. Ovakav odnos utiče na postizanje ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca.

Grafik 3. Pregled broja zaposlenih tokom perioda 2019 - 2023. godina u Upravi za statistiku

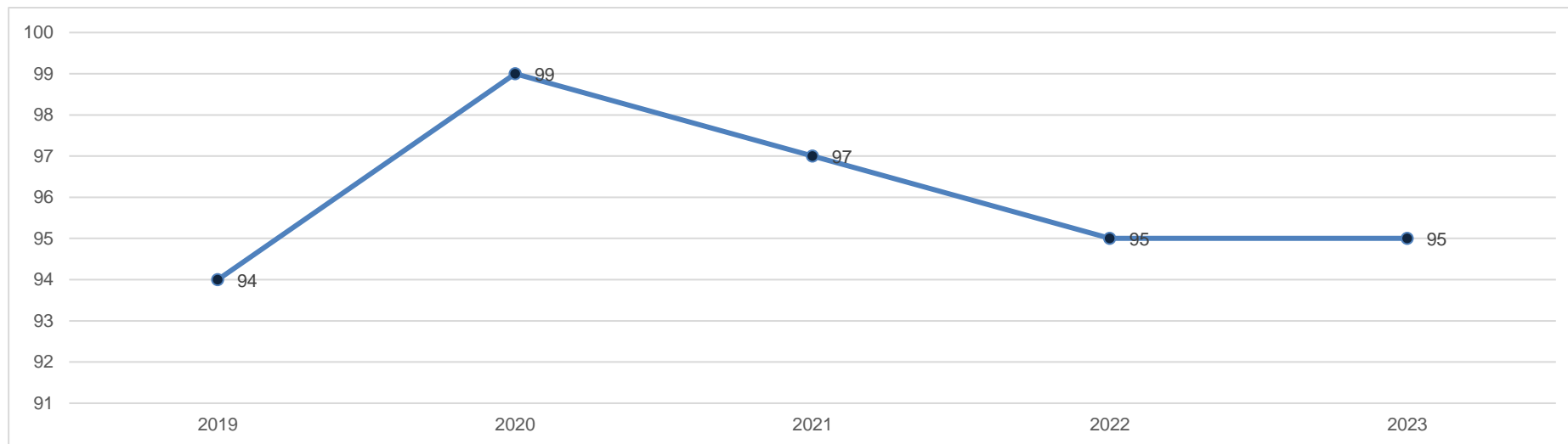
Izvor: Uprava za statistiku

II. INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU STRATEŠKIH I OPERATIVNIH CILJEVA (STATUS INDIKATORA USPJEHA)

Operativni cilj 1. Uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima podataka i razvoj partnerstva

Tabela 1. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora učinka Operativnog cilja 1. Uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima podataka i razvoj partnerstva

R.b r.	INDIKATOR UČINKA	Početna vrijednost		Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	TREND	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta	
		2019.	2020.	2021.		2022.	2023.
1.	Uključivanje zahtjeva korisnika u Godišnji plan zvanične statistike definisanih petogodišnjim Programom zvanične statistike 2019 - 2023. godina	5 istraživanja ⁴	1 istraživanje ⁵	0	↗	3 istraživanja ⁶	4 istraživanja ⁷

⁶ Institut za javno zdravlje (Istraživanje o uzrocima smrti), Centralne banke Crne Gore (Statistika ostalih finansijskih institucija - faktoring društava) i Uprava za statistiku (straživanje o uslovima života i bezbjednosti žena (EU - GBV);

⁷ Uprava za statistiku (Indikator kriminaliteta; Probni popis poljoprivrede upotrebom CAPI metode prikupljanja podataka; Istraživanje o stvorenom otpadu od hrane); Centralna banka Crne Gore (Statistika ostalih finansijskih institucija - faktoring društava);

2.	Veća zastupljenost korisnika zvanične statistike koji rade izvan državnih institucija - uključujući civilno društvo, sindikate, medije i lokalne vlasti u radnim grupama Savjeta statističkog sistema	4 člana	4 člana	4 člana		0 članova ⁸	Konstitutivna sjednica ⁹
3.	Rast zadovoljstva korisnika, na osnovu realizovanog istraživanja	Ocjena 4 ¹⁰	Ocjena 4 ¹¹	Ocjena 4		Ocjena 4 ¹²	Ocjena 4

Izvor: Uprava za statistiku

Realizacija **Operativnog cilja 1. Uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima podataka i razvoj partnerstva** doprinijela je povećanju stope zadovoljstva korisnika pruženim uslugama i rezultatima zvanične statistike. Postavljeni indikatori za mjerenje ovog operativnog cilja su ostvareni. Realizacija je predstavljena kroz realizaciju Aktivnosti operativnog cilja.

Aktivnost 1. Uspostavljanje stalnog foruma korisnika u cilju sagledavanja njihovih potreba za rezultatima zvanične statistike

U cilju blagovremenog prepoznavanja novih potreba korisnika za određenom vrstom podataka (13-ti princip zvanične statistike) Uprava za statistiku, u saradnji sa proizvođačima zvanične statistike, na godišnjem nivou priprema i realizuje Godišnji plan zvanične statistike. Takođe, tokom 2023. godine održane su tri javne rasprave u saradnji sa Ministarstvom finansija, o nacrtu [Zakona o popisu poljoprivrede 2024. godine, Strategije razvoja zvanične statistike 2024 - 2028. godina sa Akcionim planom i Programa zvanične statistike 2024 - 2028. godina.](#)

Aktivnost 2. Povećati značaj korisnika podataka u radu Savjeta statističkog sistema

Savjet statističkog sistema osniva se u cilju unapređivanja statističke kulture i znanja, kao i staranja o potrebama korisnika zvanične statistike, kako je precizirano poglavljem IV Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Sl. list Crne Gore", br.18/12 i 47/19). Tokom izvještajnog perioda održano je 25 sjednica (2023. godine - 11 sjednica; 2022. godine - 7 sjednica; 2021. godine - 3 sjednice; 2020. godine - 2 sjednice; 2019. godine - 2 sjednice). [Zapisnici sa održanih sjednica Savjeta statističkog sistema](#) dostupni su na zvaničnoj web stranici Uprave za statistiku.

⁸ Upravi za statistiku dostavljen je dopis (br. 17-430/22-3468/1 od 15.12.2022. godine) od strane Ministarstvu finansija o imenovanju novog sastava Savjeta statističkog sistema;

⁹ Zapisnik sa konstitutivne sjednice Savjeta statističkog sistema <https://www.monstat.org/uploads/files/statisticki%20savjet/2023/Sjednica%20Statisti%C4%8Dkog%20savjeta2211023.pdf>

¹⁰ Na skali od 1 do 5 (1-nezadovoljan, 5-veoma zadovoljan), 2018, Izvještaj o zadovoljstvu korisnika uslugama Uprave za statistiku; <https://www.monstat.org/userfiles/file/KVALITET/Izviestaj%20o%20zadovoljstvu%20korisnika.pdf>

¹¹ Na skali od 1 do 5 (1-nezadovoljan, 5-veoma zadovoljan), 2020, Izvještaj o zadovoljstvu korisnika uslugama Uprave za statistiku; https://www.monstat.org/userfiles/file/KVALITET/2020/2_%20Izviestaj%20o%20zadovoljstvu%20korisnika.pdf

¹² Na skali od 1 do 5 (1-nezadovoljan, 5-veoma zadovoljan), 2022, Izvještaj o zadovoljstvu korisnika uslugama Uprave za statistiku; [https://www.monstat.org/uploads/files/O%20NAMA/2_%20Izviestaj%20o%20zadovoljstvu%20korisnika%20-%202022_FINAL\(1\).pdf](https://www.monstat.org/uploads/files/O%20NAMA/2_%20Izviestaj%20o%20zadovoljstvu%20korisnika%20-%202022_FINAL(1).pdf)

Aktivnost 3. Uključivanje zahtjeva korisnika kroz petogodišnji Program zvanične statistike i njihova realizacija na godišnjem nivou, kroz Plan zvanične statistike u partnerstvu sa proizvođačima zvanične statistike

Zadovoljavanje potreba korisnika ogleda se kroz uspješnu realizaciju statističkih istraživanja planiranih godišnjim Planom zvanične statistike:

- **Godišnjim planom zvanične statistike za 2023. godinu**, ukupno je planirano 213 statističkih istraživanja. U nadležnosti Uprave za statistiku planirano je 165 (ili 77%) statističkih istraživanja, dok su u nadležnosti drugih proizvođača zvanične statistike 48 (ili 23%) statističkih istraživanja. Procenat uspješne realizacije Godišnjeg plana zvanične statistike je nivou od 97%;
- **Godišnjim planom zvanične statistike za 2022. godinu**, ukupno je planirano 205 statističkih istraživanja. U nadležnosti Uprave za statistiku planirano je 159 (ili 80%) statističkih istraživanja, dok su u nadležnosti drugih proizvođača zvanične statistike 46 (ili 20%) statističkih istraživanja. Procenat uspješne realizacije Godišnjeg plana zvanične statistike je nivou od 97%;
- **Godišnjim planom zvanične statistike za 2021. godinu**, ukupno je planirano 211 statističkih istraživanja. U nadležnosti Uprave za statistiku planirana su 163 (ili 77%) statistička istraživanja, dok su u nadležnosti drugih proizvođača zvanične statistike 48 (ili 23%) statističkih istraživanja. Procenat uspješne realizacije Godišnjeg plana zvanične statistike je nivou od 95%;
- **Godišnjim planom zvanične statistike za 2020. godinu**, ukupno je planirano 211 statističkih istraživanja. U nadležnosti Uprave za statistiku planirano je 168 (ili 80%) statističkih istraživanja, dok su u nadležnosti drugih proizvođača zvanične statistike 43 (ili 20%) statistička istraživanja. Procenat uspješne realizacije Godišnjeg plana zvanične statistike je nivou od 99%;
- **Godišnjim planom zvanične statistike za 2019. godinu**, ukupno je planirano 220 statističkih istraživanja. U nadležnosti Uprave za statistiku planirano je 177 (ili 80%) statističkih istraživanja, dok su u nadležnosti drugih proizvođača 43 (ili 20%) statistička istraživanja. Procenat uspješne realizacije Godišnjeg plana zvanične statistike je nivou od 99,5%.

Aktivnost 4. Organizovati donatorske sastanke u cilju stvaranja mogućnosti za učešće partnera u finansiranju statističkih aktivnosti kroz donacije ili druge oblike finansiranja

IPA višekorisnički projekti se u Upravi za statistiku implementiraju više od petnaest godina (15) i imaju za cilj harmonizaciju nacionalnog statističkog sistema sa EU zakonodavstvom. Višekorisnički projekti uzimaju u obzir zajedničke prioritete svih zemalja proširenja i imaju dominantnu ulogu u modeliranju radnih metoda, koje se takođe primjenjuju na mehanizme rada između EUROSTAT-a i država članica (u Evropskom statističkom sistemu), te se na ovaj način zemlje pripremaju za obaveze koje će imati pri ulasku u EU. Ovi modeli programa omogućavaju harmonizaciju statističkih metodologija sa EU metodologijama, kao i jačanje kapaciteta (kroz različite vidove treninga i obuka, implementaciju statističkih projekata i misija tehničke pomoći od strane stranih eksperata).

Uprava za statistiku je u periodu od 2019 - 2023. godina implementirala dva višekorisnička programa:

- IPA 2017 projekat i
- IPA 2019 projekat.

U okviru ovih programa unaprijeđene su tri oblasti:

- edukaciju kadra kroz prisustvovanje međunarodnim sastancima, konferencijama i događajima sa ciljem unapređenja znanja i vještina;
- razvoj statističkih oblasti kroz usaglašavanje sa međunarodnim metodologijama;
- sprovođenje studijskih posjeta i ad hoc konsultacija u cilju unapređenja statističkih metodologija i standarda.

Aktivnost 5. Promovisanje statističke pismenosti

Uprava za statistiku je u oktobru 2022. godine potpisala Sporazum o saradnji sa Univerzitetom Crne Gore, Ekonomskim fakultetom u Podgorici. Studenti Ekonomskog fakulteta dobili su priliku da se usavršavaju u oblasti zvanične statistike, kao i da steknu iskustvo kroz stručnu praksu u Upravi za statistiku. U okviru ove saradnje, započete su aktivnosti edukacije studenata na predmetu Ekonomija/Kvantitativna ekonomija u vidu gostujućih predavanja (14. novembra 2022. godine) zaposlenih Uprave za statistiku. Studentima je prezentovana proizvodnja makroekonomskih statističkih podataka i uloga Uprave za statistiku u procesu evropskih integracija.

U cilju promocije zvanične statistike i njenih rezultata, Uprava za statistiku prezentovala je ulogu zvanične statistike (2019. godine) na šest Odbora udruženja privredene komore Crne Gore, ukazujući na značaj privrednih aktera Crne Gore u proizvodnji rezultata zvanične statistike. Uzimajući u obzir okolnosti izazvane širenjem virusa COVID - 19, koje direktno utiču na statističke aktivnosti koje sprovodi, kao i ograničenih ljudskih kapaciteta, Uprava za statistiku nije realizovala edukativne programe za glavne korisnike tokom 2020 i 2021. godine.

Aktivnost 6. Organizovanje konsultativnih seminara sa medijima

Tokom izvještajnog perioda održano je pet (5) press konferencije za novinare na kojima su predstavljeni rezultati zvanične statistike:

- konferencija povodom početka Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2023. godine (29.11. 2023. godine);
- obračuna " *Indeksa rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori, 2023. godina*" (24. 07. 2023. godine);
- obračuna kvartalnog Bruto domaćeg proizvoda za treći kvartal 2019. godine (20. 12. 2019. godine);
- ključni rezultati MICS istraživanja (27. 6. 2019. godine) i
- obračuna kvartalnog Bruto domaćeg proizvoda za četvrti kvartal 2018. godine (21. 3. 2019. godine).

Tokom 2023. godine, održani su informativno edukativni sastanci sa ciljnim javnostima (medijima; NVO; ambasadama i međunarodnim organizacijama; nacionalnim savjetom u Crnoj Gori; univerzitetima, akademskim i naučno - istraživačkim zajednicama u Crnoj Gori), kako bi se informisali o značaju realizacije Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova, sa ciljem da se ukaže na benefite, koje cjelokupno društvo ima od ovog statističkog istraživanja.

U decembru 2019. godine, organizovana je studijska posjeta EUROSTAT-u za tri predstavnika medija. Cilj organizovanja studijske posjete je promocija statističke pismenosti predstavnika medija, u zemljama zapadnog Balkana.

Aktivnost 7. Uspostavljanje formalnih partnerstava u cilju razvijanja statističke zajednice

Uspostavljeno formalno partnerstvo koje se odnosi na saradnju sa:

- UNDP-em (program Ujedinjenih nacija za razvoj) na projektu BUR III - *Montenegro second biannual update report*;
- UNICEF- om na projektu MICS - *Multiple Indicator Cluster Surveys*.

Nastavljena saradnja sa međunarodnim institucijama (UNECE, UNICEF) u pravcu modernizacije statističkog sistema, obezbjeđivanjem neophodnih IT transformacija, koje će unaprijediti blagovremenost, dostupnost i kvalitet statističkih podataka.

Ostvarena bilateralna saradnja sa zemljama članicama (Slovenija, Finska) u procesu daljeg usaglašavanja zvanične statistike sa EU standardima.

Uprava za statistiku je kontinuirano radila na jačanju saradnje sa naučno - istraživačkim institucijama, tako da je tokom 2023. godine potpisala 11 Ugovor o saradnji sa naučno - istraživačkim institucijama, u cilju korišćenja individualnih podataka bez identifikatora, u naučno - istraživačke svrhe.

Aktivnost 8: Redovno sprovođenje Istraživanja o zadovoljstvu korisnika

[Istraživanje o zadovoljstvu korisnika](#) se sprovodi u dvogodišnjoj dinamici, a isto je sprovedeno 2020. i 2022. godine i pruža podatke o upotrebi različitih domena zvanične statistike, koje proizvode institucije statističkog sistema Crne Gore, shodno kriterijumima kvaliteta definisanih principima Kodeksa prakse evropske statistike. Izvještaji o zadovoljstvu korisnika dostupni su na web stranici Uprave za statistiku.

Aktivnost 9. Implementacija sugestija i komentara korisnika iz Istraživanja o zadovoljstvu korisnika

Sugestije i komentari korisnika iz *Istraživanja o zadovoljstvu korisnika* sastavni su dio [Izvještaja o zadovoljstvu korisnika uslugama Uprave za statistiku](#) i dostupni su na web stranici Uprave za statistiku.

Operativni cilj 2. Edukacija statističara

Tabela 2. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora učinka Operativni cilj 2. Edukacija statističara

R.br.	INDIKATOR UČINKA	Početna vrijednost		Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	TREND	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta	
		2019.	2020.	2021.		2022.	2023.
1.	Promocija Evropskog magistarskog programa zvanične statistike - EMOS	4	4+1	5+1		6	6
2.	Povećan broj zaposlenih koji su uspješno završili višemjesečno stažiranje u EUROSTAT-u i nacionalnim statističkim institutima za statističke oblasti koje su u procesu inoviranja	31	31+1	32+0		32+0	32+2
3.	Testiranje novih metoda statističke proizvodnje kroz probna statistička istraživanja	31 ¹³	21 ¹⁴	26 ¹⁵		22 ¹⁶	25 ¹⁷

Izvor: Uprava za statistiku

Realizacija **Operativnog cilja 2. Edukacija statističara** doprinijela je povećanju znanja i vještina zaposlenih. Postavljeni indikatori za mjerenje ovog operativnog cilja su ostvareni. Realizacija je predstavljena kroz realizaciju Aktivnosti operativnog cilja.

Aktivnost 1. Izrada i priprema Strategije upravljanja ljudskim resursima

Strategija upravljanja ljudskim resursima je preimenovana u “*Politiku upravljanja ljudskim resursima*”, kojom se predviđa izrada “*Višegodišnjeg programa obuka za sticanje statističkih znanja i vještina*”. Razlog ovog pristupa je nemogućnost primjene preporuka, definisanih “*Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenta*” u pripremi strateških dokumenta. U prilog ove odluke je i činjenica da su u 2023. godini, izrađena i usvojena tri strateška dokumenta sistema zvanične statistike, a ujedno je i bila godina Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova. Shodno navedenom, ova aktivnost je predviđena *Akcionim planom za realizaciju Strategije razvoja zvanične statistike 2024 - 2028. godina (za 2024. i 2025. godinu)*, koja definiše izradu dokumenta „*Višegodišnji program obuka za sticanje statističkih znanja i*

¹³ Probna istraživanja definisana Godišnjim planom zvanične statistike za 2019. godinu;

¹⁴ Probna istraživanja definisana Godišnjim planom zvanične statistike za 2020. godinu;

¹⁵ Probna istraživanja definisana Godišnjim planom zvanične statistike za 2021. godinu;

¹⁶ Probna istraživanja definisana Godišnjim planom zvanične statistike za 2022. godinu;

¹⁷ Probna istraživanja definisana Godišnjim planom zvanične statistike za 2023. godinu;

vještina“ (plan i realizacija obuka za: korisnike/ce, novozaposlene, anketare, kao i za sticanje ključnih vještina komunikacije i javnog nastupa zaposlenih, IT kadar za primjenu nove digitalne transformacije i grafički dizajn).

Aktivnost 2. Edukacija kadra u procesu prikupljanja, obrade i diseminacije rezultata zvanične statistike, sa posebnim akcentom na modernizaciji procesa i upravljanje kvalitetom

Tokom izvještajnog perioda 965 učesnika je uzelo učešće na seminarima, kursevima i sastancima (2019. godine - 243 učesnika; 2020. godine 166 učesnika; 2021. godine - 251 učesnik; 2022. godine - 184 učesnika; 2023. godine - 121 učesnik) sa naglaskom da su se 2020/2021/2022. godine sastanci održavali online zbog pandemije COVID-19.

Takođe, realizovan je program stažiranja zaposlenih u statističkom sistemu u saradnji sa EUROSTAT-om i EU nacionalnim statističkim institutima. Tokom izvještajnog petogodišnjeg perioda 7 zaposlenih je stažiralo u EUROSTAT-u ili EU nacionalnim statističkim institutima 2019. godine (4 zaposlena); 2020. godine (1 zaposleni); 2023. godine (2 zaposlena). Tokom 2021. i 2022. godine zbog pandemije COVID-19 nije bilo stažiranja. Na nacionalnom nivou, 28 zaposlenih uzelo je učešće u obukama za državne službenike i namještenike u organizaciji Uprave za ljudske resurse 2019. godine (7 zaposlenih); 2020. godine (13 zaposlenih); 2021. godine - zbog pandemije COVID-19 nije bilo obuka; 2022. godine (2 zaposlena); 2023. godine (6 zaposlenih).

U periodu 01 - 21.12. 2022. godine za 17 zaposlenih u Upravi za statistiku održana je obuka za primjenu softverskog paketa za obradu statističkih podataka “R”. Softverski paket “R” predstavlja softverski paket tzv. otvorenog koda namijenjen statističkim analizama i grafičkom predstavljanju podataka.

Aktivnost 3. Edukacija nove generacije statističara shodno EU licenciranom magistarskom programu (European Master of official statistics - EMOS) i doktorskim studijama u oblasti zvanične statistike

Tokom izvještajnog petogodišnjeg perioda 26 EMOS studenta iz Crne Gore, sa Fakulteta za međunarodnu ekonomiju i biznis, Univerziteta Donja Gorica, je uspješno završilo stručnu praksu u Upravi za statistiku I generacija (7 studenata); II generacija (3 studenta); III generacija (4 studenta); IV generacija (3 studenta); V generacija (3 studenta); VI generacija (6 studenata).

Takođe, kao primjer dobre prakse ukazujemo na realizaciju stažiranja EU - EMOS studenata 2022. godine, u saradnji sa EUROSTAT - om. Dva studenta sa Univerziteta Mendel u Brnu iz Češke, sa magistarskog evropskog programa zvanične statistike (European Master in Official Statistics - EMOS) uspješno su završili stažiranje u Upravi za statistiku na temu „Međunarodni statistički projekti” i „Uzorak”.

Aktivnost 4. Edukacija menadžera za upravljanje statističkim procesima shodno Kodeksu prakse evropske statistike

Unapređujući dosadašnju dobru praksu razvoja znanja i vještina zaposlenih u zvaničnom statističkom sistemu, Uprava za statistiku je tokom izvještajnog perioda aktivno učestvovala na velikom broju sastanaka, kurseva i obuka koje su imale za cilj razvoj statističara, kao stručnog i

profesionalnog kadra. Takođe, održana je edukacija menadžera Uprave za statistiku na temu komunikacija, kroz tri modula: trening javnog nastupa, krizna komunikacija, odnosi sa medijima i društvene mreže.

Aktivnost 5. Povećano učešće predstavnika Uprave za statistiku i edukacija kadra u međunarodnim radnim grupama na temu modernizacije statističkih procesa i "Big Data"

U toku 2023. godine ukupno je pet predstavnika Uprave za statistiku učestvovalo na dva sastanka, na temu razvoja "Big Data" na početnom i naprednom kursu na ovu temu.

Takođe, zaposleni Uprave za statistiku učestvovali su na "European Big Data Hackathon 2023 - European Commission", koji se održavao u martu 2023. godine u okviru NTTS Conference - European Commission - European Union u Briselu.

Stalnim obukama na temu "Big Data" Uprava za statistiku jača svoje kapacitete i priprema se na uvođenje modernih tehnologija u svom svakodnevnom radu sa velikim bazama podataka.

U 2021. godini održan je kurs u okviru Evropskog statističkog trening programa - ESTP pod nazivom: "*Webinar on Introduction to Big data on official statistics*". Praćenje i uključenost zaposlenih Uprave za statistiku na kurseve i sastanke ove teme pospješuje razvoj i uvođenje inovacija na polju IT podrške.

U cilju edukacije zaposlenih koji se bave modernizacijom i razvojem zvanične statistike korišćenjem "*Big Data*", zaposleni su prisustvovali sljedećim sastancima:

- The Winter School Data on Integration metadata driven concept, 14 - 18.01. 2019, Beograd;
- New Techniques and Technologies for Statistics (NTTS), 12 - 13.03. 2019, Brisel;
- Linked Open Data in the European Statistical System, flagship event of ESS net on Linked Open Statistics (DIGICOM work package 3), 26-29.05.2019, Sofija;
- ESTP course "*Big data tools for IT professionals supporting statisticians*", 18 - 21. 06. 2019. godine;
- ESTP course "*Applications of big data to official statistics*" (webinar 3) 16. 6. 2020. godine;
- ESTP course "*IT tools and platforms for the use of big data in official statistics*" (webinar 4), 30.06.2020. godine;
- UNECE Forest week SDG 15 Day, the 78th session of the Committee on Forests and the Forest Industry, 3 - 5.11. 2020. godine.
- ESTP 2020 course Development and use of indicator systems for evidence-based decision making in the context of SDG monitoring and other areas, 16 - 20.11. 2020. godine
- Big Data for European Statistics - BDES 2020 - Online Sessions, 23 - 30.11.2020. godine.
- 2020 Europe Sustainable Development Report (ESDR), 8. 12. 2020. godine.
- UFM Regional Platform on Sustainable Urban Development, 10. 12. 2020. godine.

Aktivnost 6. Redovno sprovođenje Istraživanja o zadovoljstvu zaposlenih

Istraživanje o zadovoljstvu zaposlenih u državnoj upravi u Crnoj Gori je realizovano od strane Uprave za ljudske resurse tokom maja 2021. godine.

Vlada Crne Gore objavila je [Analizu zadovoljstva zaposlenih u državnoj upravi u Crnoj Gori](#), koja pokazuje da postoji relativno visoko zadovoljstvo. Ovo istraživanje je urađeno uz podršku SIGMA programa (Podrška za unaprjeđenje upravljanja i menadžmenta - inicijativa OECD-a i EU) koje je najvećim dijelom finansirano od strane Evropske unije.

Istraživanje je pokazalo srednju ocjenu na nivou državne uprave, koja iznosi 3,93, što označava relativno visoko zadovoljstvo službenika. Analiza je pokazala da su ocjene najviše kada su u pitanju tzv. dimenzije posla, odnosno angažovanost na poslu, odgovornost i zadovoljstvo poslodavcem, a najniže po dimenzijama nagrađivanje, organizacione kulture i blagostanja.

Zaposleni Uprave za statistiku su učestvovali u istraživanju.

Aktivnost 7. Povećan broj zaposlenih u Upravi za statistiku

Broj zaposlenih u nadležnom organu na poslovima u oblasti zvanične statistike je nedovoljan da se obezbijedi efikasna i potpuna implementacija aktivnosti u oblasti zvanične statistike. Uprava za statistiku funkcioniše u okviru pet sektora, koji se dalje dijele na 20 odsjeka, tri odjeljenja i jednu službu. Od 169 radnih mjesta, koja su definisana *Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za statistiku*, trenutno je 95 zaposlenih. Pregled broja zaposlenih tokom perioda 2019 - 2023. godina.

Kadrovskim planom za 2023. godinu, u Upravi za statistiku je planirano zapošljavanje 10 izvršilaca iz kategorije ekspertskog kadra i to:

- jedan (1) viši/a savjetnik/ca III u Odsjeku statistike nacionalnih računa opšte države;
- jedan (1) viši/a savjetik/ca III u Odsjeku statistike poljoprivrede i ribarstva;
- jedan (1) samostalni/a savjetnik/ca III u Odsjeku ekonomskih računa u poljoprivredi, šumarstvu i životnoj sredini;
- jedan (1) samostalni/a savjetnik/ca III i jedan (1) viši/a savjetik/ca III u Odsjeku statistike životne sredine i šumarstva;
- jedan (1) viši/a savjetik/ca III u Odsjeku statistike demografije i migracija;
- jedan (1) samostalni/a savjetnik/ca III u Odsjeku za informaciono - komunikacione tehnologije;
- jedan (1) samostalni/a savjetnik/ca III u Odsjeku za nacionalnu koordinaciju statističkih izvora podataka;
- jedan (1) viši/a savjetik/ca III u Odsjeku za statističke registre i klasifikacije i
- jedan (1) samostalni/a savjetnik/ca III u Službi za opšte, kadrovske poslove i finansije.

Javni oglasi za zapošljavanje navedenih izvršioca su započeti u decembru 2023. godine i u toku je njihova realizacija.

Operativni cilj 3. Dalje usaglašavanje i inoviranje zvanične statistike sa međunarodnim standardima/preporukama

Tabela 3. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora učinka Operativni cilj 3. Dalje usaglašavanje i inoviranje zvanične statistike sa međunarodnim standardima/preporukama

R.br.	INDIKATOR UČINKA	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	TREND	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta	
		2019 - 2020.	2021.		2022.	2023
1.	Ispunjenje aktivnosti koje doprinose realizaciji završnih mjerila Poglavlja 18 - Statistika	40%	60%		60%	90%
2.	Broj proizvedenih indikatora za potrebe globalnog izvještavanja (UN), kao i za potrebe regionalnog izvještavanja EU i UNECE region	61% EU-SDG indikatora	67% EU-SDG indikatora		67% EU-SDG indikatora	68% EU-SDG indikatora
3.	Veća dostupnost rezultata zvanične statistike Crne Gore u statističkim bazama EUROSTAT-a i UN-a	57% UN-SDG indikatora	60% UN-SDG indikatora		60% UN-SDG indikatora	63% UN-SDG indikatora
4.	Veća dostupnost ekonomskih, finansijskih i socio - demografskih podataka Crne Gore shodno standardima Međunarodnog monetarnog fonda, sistema za diseminaciju opštih podataka (e-GDDS)	Dostupno 13 od ukupno 15 kategorija podataka	Dostupno je 15 indikatora (CBCG je objavila indikator finansijske stabilnosti)		Dostupno je 15 indikatora	Unaprijeđena periodičnost i pravovremenost diseminacije, iz kategorije podataka preporučene serije

Izvor: Uprava za statistiku

Realizacija **Operativnog cilja 3. Dalje usaglašavanje i inoviranje zvanične statistike sa međunarodnim standardima/preporukama** doprinijela je povećanju nivoa spremnosti Crne Gore za članstvo u oblasti zvanične statistike. Postavljeni indikatori za mjerenje ovog operativnog cilja su ostvareni. Realizacija je predstavljena kroz realizaciju Aktivnosti operativnog cilja.

Aktivnost 1. Usklađivanje metodologija statističkih istraživanja sa relevantnim metodološkim okvirom i konceptom kvaliteta EU

U cilju povećanja nivoa spremnosti Crne Gore za članstvo u oblasti zvanične statistike, Programom zvanične statistike za period 2019 - 2023. godina i realizacijom Godišnjih planova zvanične statistike, Uprava za statistiku je radila na razvoju statistike nacionalnih računa kroz definisanje metoda i izvora, u cilju uspostavljanja sistema redovne proizvodnje i transmisije tabela, koje su zahtijevane od strane EUROSTAT-a kroz prvo mjerilo za zatvaranje pregovaračkog Poglavlja 18 - Statistika. Tokom izvještajnog petogodišnjeg perioda, postignut je veći nivo metodološke usklađenosti svih istraživanja statističkog sistema Crne Gore sa pravnim zakonodavstvom EU iz oblasti zvanične statistike, a koja dalje služe kao input za obračun makroekonomskih podataka u skladu sa ESA metodologijom. EUROSTAT prati usklađenost statističkih sistema u zemljama proširenja s pravnom tekovinom EU u statistici. Praćenje usklađenosti sprovodi se jednom godišnje, koristeći Statistički kompendijum i SMIS+ (statistički informacijski sistem za upravljanje), koji predstavljaju dva važna dokumenta koji se koriste u procesu praćenja usklađenosti.

Svi raspoloživi podaci dostavljeni su u propisanim vremenskim rokovima, u skladu sa Programom transmisije i e-DAMIS portalom za prenos podataka EUROSTAT-u. Nastavljena je bilateralna saradnja sa zemljama članicama u procesu daljeg usaglašavanja zvanične statistike sa EU standardima. Takođe, nastavljena je saradnja sa međunarodnim institucijama u pravcu modernizacije statističkog sistema, koja će unaprijediti blagovremenost, dostupnost i kvalitet statističkih podataka.

Procjena Uprave za statistiku je da se Poglavlje 18 - Statistika privremeno može zatvoriti 2028. godine, ukoliko se ispune osnovni preduslovi koji se tiču obezbjeđivanja ljudskih, finansijskih i prostornih kapaciteta. Postavljeni indikatori za mjerenje ovog operativnog cilja su ostvareni.

Aktivnost 2. Koordinacija aktivnosti sa nadležnim institucijama u cilju ispunjenja završnih mjerila Poglavlja 18 - Statistika, shodno potpisanom [Sporazumu o saradnji u oblasti statistike nacionalnih računa sektora opšte države](#) i sa njom povezanih statistika (br. 01 - 1488 od 25. aprila 2016. godine)

Aktivnosti koje se tiču implementacije ESA 2010 metodologije, u statistici državnih finansija su nastavljene shodno evropskim standardima kvaliteta u proizvodnji rezultata zvanične statističke, te su u skladu sa tim izvršene određene organizacione aktivnosti za transfer nadležnosti statistike državnih finansija (GFS/EDP statistike), sa trenutno nadležnog Ministarstva finansija na Upravu za statistiku. Uprava za statistiku će preuzeti proizvodnju rezultata zvanične statistike u vezi sa GFS/EDP nakon izmjena i dopuna Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Sl. list Crne Gore", br. 18/12 i 47/19).

Aktivnost 3. Proizvodnja indikatora održivog razvoja za potrebe globalnog izvještavanja (UN), kao i za potrebe regionalnog izvještavanja EU i UNECE regiona

U nadležnosti Uprave za statistiku su 72 ili 67% EU-SDG indikatora od 107 traženih EU-SDG indikatora, dok je u nadležnosti ostalih institucija na nivou Crne Gore 35 EU-SDG indikatora. Realizacijom statističkih istraživanja Uprava za statistiku je učinila dostupnim 58 EU-SDG ili 80% indikatora u okviru svoje nadležnosti. Uprava za statistiku dostavlja rezultate zvanične statistike EUROSTAT-u, u cilju proizvodnje indikatora na evropskom nivou i dostupni su na zvaničnoj web stranici EUROSTAT-a <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

Shodno obavezama defisanim Nacionalnom strategijom održivog razvoja do 2030. godine - (NSOR) u nadležnosti Uprave za statistiku, ostvarena je dostupnost rezultata zvanične statistike na nivou od 60%. Rezultati su dostupni na web stranici [Podaci o indikatorima Ciljeva održivog razvoja \(COR\) za Crnu Goru](#).

Aktivnost 4. Razvoj zvanične statistike u skladu sa drugim relevantnim međunarodnim standardima

Uprava za statistiku aktivno učestvuje i u statističkim inicijativama UNECE-a. Za pojedine statističke oblasti/istraživanja razvijace se saradnja i sa drugim UN agencijama: UNICEF, UNDP, UNODC, UNPFA i drugim.

Uprava za statistiku uspostavila je formalno partnerstvo sa UNDP (program Ujedinjenih nacija za razvoj) na projektu BUR III - *Montenegro second biannual update report* i saradnju sa UNICEF- om na projektu MICS - *Multiple Indicator Cluster Surveys*. Izvještaj o nalazima istraživanja višestrukih pokazatelja 2018. objavljen je u decembru 2019. godine i dostupan je na zvaničnoj web stranici Uprave za statistiku. U cilju predstavljanja rezultata istraživanja široj i stručnoj javnosti organizovano je niz regionalnih prezentacija/događaja u tri opštine: Berane, Tivat i Danilovgrad.

Aktivnost 5. Uspostavljanje MMF specijalnog sistema diseminacije podataka

Crna Gora je 5. decembra 2011. godine pristupila Opštem sistemu za diseminaciju podataka (eng. General Data Dissemination System, GDDS) u okviru Međunarodnog monetarnog fonda (MMF). GDDS je strukturirani sistem u kome se zemlje članice MMF-a dobrovoljno obavezuju na poboljšanje kvaliteta podataka koji se prikupljaju i distribuiraju kroz statističke sisteme u dužem periodu, za potrebe izrade što kvalitetnijih makroekonomskih analiza. Osnovni cilj GDDS-a je da pomogne zemljama da razviju dobre statističke sisteme, s naglaskom na sveobuhvatnost, kvalitet i ažurnost podataka, kao i praksi diseminacije ekonomskih, finansijskih i socio - demografskih podataka.

Delegacija MMF Odjeljenja za statistiku boravila je u posjeti Crnoj Gori od 28. juna do 4. jula 2017. godine kako bi se u saradnji sa vladinim nadležnim institucijama uspostavio unaprjeđeni sistem za diseminaciju opštih podataka, tzv. [e-GDDS](#). Delegacija je imala za cilj da podrži razvoj [Nacionalne stranice sa sumarnim podacima \(NSDP\)](#), koja se nalazi na internet stranici Uprave za statistiku, sa linkovima Centralne banke i Ministarstva finansija. NSDP služi kao mjesto na kojem se nalaze svi glavni makroekonomski podaci. Objavljivanjem glavnih makroekonomskih podataka preko NSDP stranice obezbjeđuje se korisnicima jednostavan pristup informacijama koje je Upravni odbor MMF-a identifikovao bitnim za praćenje ekonomskih uslova i politika.

Aktivnost 6. Članstvo u raznim statističkim aktivnostima koje doprinose međunarodnoj reputaciji Crne Gore i promociji Uprave za statistiku

Uprava za statistiku, kao koordinator međunarodne statističke saradnje, redovno sprovodi aktivnosti međunarodne saradnje i učestvuje na evropskim i međunarodnim sastancima, radi postizanja međunarodne upredivosti rezultata zvanične statistike. Shodno tome predstavnici Uprave za statistiku učestvovali su tokom petogodišnjeg izvještajnog perioda na:

- [64. Svjetskom statističkom kongresu \(World Statistics Congress - WSC\);](#)
- [71. konferenciji "Evropskih statističara" \(CES\);](#)
- [54. sjednici Statističke Komisije UN-a u Njujorku;](#)
- [Konferenciji za modernizaciju zvanične statistike;](#)
- [Evropskoj konferenciji kvaliteta u zvaničnoj statistici;](#)
- [Konferenciji Međunarodne asocijacije zvanične statistike \(IAOS\);](#)
- [Seminaru „Put ka registarskom popisu“;](#)
- [Konferenciji povodom predavljanja rezultata Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova Sjeverne Makedonije;](#)
- [Bilateralnoj misiji EUROSTAT-a za statistiku nacionalnih računa.](#)

Takođe, na nivou statističkog sistema, tokom izvještajnog perioda 2019 - 2023. godina, 965 učesnika je uzelo učešće na seminarima, kursovima i sastancima (2019. godine - 243 učesnika; 2020. godine - 166 učesnika; 2021. godine - 251 učesnik; 2022. godine - 184 učesnika; 2023. godine - 121 učesnik) sa naglaskom da su se 2020/2021/2022. godine sastanci održavali online zbog pandemije COVID-19. Organizatori događaja su EUROSTAT, UNECE, Energy Community, FAO, itd.

Operativni cilj 4. Kreiranje novih izvora podataka za proizvodnju zvanične statistike

Tabela 4. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora učinka Operativni cilj 4. Kreiranje novih izvora podataka za proizvodnju zvanične statistike

R.br.	INDIKATOR UČINKA	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	TREND	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta	
		2019 - 2020.	2021.		2022.	2023.
1.	Porast broja statističkih istraživanja koja koriste nove izvore podataka	0	0		0	0 ¹⁸
2.	Porast broja statističkih istraživanja koja koriste administrativne izvore podataka	49	55 (37+18) ¹⁹		51 (36+15) ²⁰	56 (40+16) ²¹
3.	Porast broja novih metoda u prikupljanju podataka	CAWI, CAPI	CAWI, CAPI		CAWI, CAPI	CAWI, CAPI
4.	Porast broja istraživanja kojima se testiraju novi izvori i metodi u proizvodnji zvanične statistike	1 statističko istraživanje	2 statistička istraživanja		2 statistička istraživanja	2 statistička istraživanja
5.	Smanjenje opterećenosti izvještajnih jedinica	Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost 81% Umjerena opterećenost 13% Visoka opterećenost 6%	Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost 83% Umjerena opterećenost 11% Visoka opterećenost 6%		Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost 83% Umjerena opterećenost 11% Visoka opterećenost 6%	Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost 85% Umjerena opterećenost 9% Visoka opterećenost 6%

Izvor: Uprava za statistiku

¹⁸Planirano je da se do kraja 2023. godine realizuje korišćenje novih izvora podataka, kod jednog statističkog istraživanja, ali zbog obaveza priprema i sprovođenje Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2023. godine, nedostatak ljudskih kapacitet u IT sektoru, nedovoljna obučenost zaposlenih za primjenu novih tehnologija u korišćenju novih izvora podataka nismo bili u mogućnosti za realizaciju navedenog.

¹⁹Informaciju čini zbir statističkih istraživanja koja koriste administrativne izvore podataka i kombinovani metod u statističkoj proizvodnji.

²⁰Zbog periodike sprovođenja istraživanja, smanjen je broj istraživanja koja koriste administrativne izvore podataka.

²¹Informaciju čini zbir statističkih istraživanja koja koriste administrativne izvore podataka i kombinovani metod u statističkoj proizvodnji.

Realizacija **Operativnog cilja 4. Kreiranje novih izvora podataka za proizvodnju zvanične statistike** doprinijela je razvijanju novih metoda, koje garantuju kvalitet u skladu sa principima zvanične statistike. Postavljeni indikatori za mjerenje ovog operativnog cilja su ostvareni 80%. Realizacija je predstavljena kroz realizaciju Aktivnosti operativnog cilja.

Aktivnost 1. Koordinacija aktivnosti u cilju izmjene člana 35 (Pristup administrativnim izvorima podataka) Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike

Uprava za statistiku inicirala je izmjenu člana 35 Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike koja je objavljena 12. 08. 2019. godine u "Sl. list Crne Gore" br. 47/19, u cilju smanjenja troškova proizvodnje rezultata zvanične statistike, opterećenosti privrednih subjekata i građana, u dostavljanju podataka anketnim metodom, kao i većem korišćenju izvora podataka, koji su u posjedu organa državne uprave u proizvodnji zvanične statistike.

Aktivnost 2. Povećavati broj administrativnih izvora podataka u proizvodnji rezultata zvanične statistike

Na godišnjem nivou povećan je broj statističkih istraživanja, koja koriste administrativne izvore podataka, 2019. i 2020. godine 49 istraživanja; 2021. godine 55 istraživanja; 2022. godine 51 istraživanje i 2023. godine 56 istraživanja.

Aktivnost 3. Razviti nove metode u prikupljanju podataka

Razvijanje novih metoda u prikupljanju, obradi, analizi podataka garantuje kvalitet u skladu sa principima Kodeksa prakse zvanične statistike. To podrazumijeva uvođenje novih tehnika u prikupljanju podataka (CATI, CAWI, Web scraping, Web scanning itd) kroz nove investicije u IT sistem za prikupljanje, obradu, analizu i diseminaciju podataka. U tu svrhu razvijen je i unaprijeđen sistem za prikupljanje podataka, korišćenjem CAPI metode (Computer - Assisted Personal Interviewing), kod:

- Ankete o dohotku i uslovima života (EU-SILC);
- Istraživanja o upotrebi informaciono - komunikacionih tehnologija za domaćinstva i lica (IKT);
- Istraživanja o upotrebi informaciono - komunikacionih tehnologija za preduzeća;
- Istraživanja o brojnom stanju stoke i živine;
- Istraživanja o ostvarenim prinosima kasnih usjeva, voća i grožđa;
- Istraživanja o teretnom drumskom saobraćaju;
- Istraživanja o rodno zasnovanom nasilju (Survey on gender-based violence - GBV);
- Ankete o broju stoke.

Krajem 2023. godine, za potrebe istraživanja *Ankete o radnoj snazi (ARS)* razvijena je testna aplikacija za prikupljanje podataka na terenu, korišćenjem CAPI metode, na kojoj će se nastaviti rad u cilju daljeg unapređenja. Primjena novog metoda za prikupljanje podataka će uticati

na smanjenje vremena potrebnog za unos i obradu podataka. U okviru strukturalne statistike, nastavljen je rad na pripremi Popisa poljoprivrede u skladu sa Regulativom (EU) br. 2018/1091. Pripremljen je Nacrt zakona o popisu poljoprivrede, koji je u decembru 2023. godine dobio status predloga. Pripremljena je aplikacija za prikupljanje podataka u popisu poljoprivrede primjenom CAPI metode.

Aktivnost 4. Razvijati i testirati nove izvore podataka u proizvodnji rezultata zvanične statistike, kao i omogućiti edukaciju zaposlenih u statističkom sistemu za korišćenje novih izvora podataka

Uprava za statistiku u kontinuitetu radi na ispitivanju mogućnosti za korišćenje novih izvora podataka u statističke svrhe. Tako je tokom 2022. godine, realizovan pilot projekat kroz koji je testirana mogućnost korišćenja podataka sa web sajta. Koristeći metod "Web scraping", pomoću programskog jezika Python, "skrapovani" su podaci sa sajta maloprodajnog lanca tehničkih proizvoda u Crnoj Gori. Podaci sa web sajta su eksportovani u excel formatu i kao takvi se koriste za dalje analize. Nestruktuirani podaci sa web sajta prevedeni su u struktuirane podatke tj. dati su u tabelarnom obliku.

Aktivnost 5. Implementirati pilot projekte i probna istraživanja sa novim izvorima podataka i metodama prikupljanja podataka u cilju ispitivanja primjene novih metoda i izvora u statističkoj proizvodnji

Tokom petogodišnjeg izvještajnog perioda uvedeno je 125 probnih istraživanja (2019. godine - 31 statističko istraživanje; 2020. godine - 21 statističko istraživanje; 2021. godine - 26 statističkih istraživanja; 2022. godine - 22 statistička istraživanja; 2023. godine - 25 statistička istraživanja). Probna istraživanja se uvode u statistički sistem u skladu sa članom 33 *Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike* u slučajevima kada je potrebno izvršiti ocjenu metodologije ili kvaliteta izvora podataka koje treba prikupiti statističkim istraživanjima.

Aktivnost 6. Razvijati nove metode za pristup novim izvorima podataka u cilju procjene njihovog kvaliteta u skladu sa principima Kodeksa prakse evropske statistike

Tokom petogodišnjeg izvještajnog perioda razmatrane su tehničke mogućnosti u cilju primjene zakonskih odredbi i primjeni novih izvora podataka za proizvodnju zvanične statistike. U tom pravcu rađeno je na:

- analizi mogućnosti korišćenja novih administrativnih izvora za proizvodnju podataka zvanične statistike;
- preuzimanju podataka iz administrativnog izvora preko Jedinstvenog informacionog sistema za elektronsku razmjenu podataka - JISERP;
- modernizaciji procesa prikupljanja podataka;
- modernizaciji informacionog sistema Uprave za statistiku u skladu sa razvojem savremenih informacionih tehnologija;
- razvoju diseminacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva i
- komunikaciji sa korisnicima u skladu sa njihovim potrebama.

Operativni cilj 5. Dalja implementacija Kodeksa prakse evropske statistike

Tabela 5. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora učinka Operativni cilj 5. Dalja implementacija Kodeksa prakse evropske statistike

R.b r.	INDIKATOR UČINKA	Početna vrijednost		Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	TREND	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta	
		2019.	2020.	2021.		2022.	2023.
1.	Stalni procentualni rast implementiranih aktivnosti u skladu sa evaluacionim standardima definisanim principima Kodeksa prakse evropske statistike, predloženim u redovnim izvještajima sa misije procjene	10%		40%		40%	100%
2.	Implementacija elementa Total Quality management (TQM) definisanih Strategijom kvaliteta Uprave za statistiku, koji predstavljaju zajednički okvir kvaliteta Evropskog statističkog sistema	80%	85%	87%		87%	100%

Realizacija **Operativnog cilja 5. Dalja implementacija Kodeksa prakse evropske statistike** doprinijela je postizanju visokog kvaliteta rezultata zvanične statistike, koji je zasnovan na standardima kvaliteta kroz primjenu i implementaciju modela upravljanja kvalitetom TQM. Postavljeni indikatori za mjerenje ovog operativnog cilja su ostvareni u potpunosti. Realizacija je predstavljena kroz realizaciju Aktivnosti operativnog cilja.

Aktivnost 1. Uvođenje i primjena Generičkog modela statističkog poslovnog procesa (GSBPM) koji služi za opisivanje i dokumentovanje svakog statističkog istraživanja na standardizovan i usklađen način

Tokom izvještajnog perioda usvojene su Strategije upravljanja kvalitetom sa priručnicima za implementaciju:

- [Strategija upravljanja kvalitetom za period od 2017. do 2020. godine;](#)
- [Vodič za implementaciju Strategije upravljanja kvalitetom;](#)
- [Strategija upravljanja kvalitetom od 2020. zaključno sa 2023. godinom](#) i
- [Vodič za implementaciju Strategije upravljanja kvalitetom.](#)

Strategija upravljanja kvalitetom je strateški razvojni dokument iz oblasti obezbjeđenja kvaliteta u statističkom sistemu Crne Gore. Uprava za statistiku, kao koordinator statističkog sistema ima zakonsku obavezu, da zajedno sa drugim proizvođačima zvanične statistike neprekidno i sistematski radi na unapređenju kvaliteta. Svrha Strategije upravljanja kvalitetom je implementacija i primjena principa TQM modela, koji

predstavlja zajednički okvir kvaliteta Evropskog statističkog sistema. Radi se o sistemskom i organizovanom modelu, s ciljem da se unaprijedi kvalitet rezultata zvanične statistike i poboljša kvalitet njegove proizvodnje.

Aktivnost 2. Uspostavljen Generički model statističkog poslovnog procesa (GSBPM) kojim se podstiče integracija statističkog sistema primjenom istog modela kvaliteta u svim procesima statističke proizvodnje

U cilju uvođenja i primjene Generičkog modela statističkog poslovnog procesa (GSBPM) koji služi za opisivanje i dokumentovanje svakog istraživanja na standardizovani način Uprava za statistiku je pripremila IT aplikaciju GSBPM.

Implementacijom GSBPM modela nastavljen je proces sistematizacije i automatizacije pojedinih procesa/faza uzorkovanja, kao i pripreme i arhiviranje dokumentacije, koja se odnosi na uzorak i uzoračke greške (kao dio indikatora kvaliteta). Tokom 2023. godine, kroz projekat IPA 2019 višekorisničkog programa postignut je napredak, koji se odnosi na unapređenje komponenti sistema metapodataka u sistem zvanične statistike i njegovim usklađivanjem sa okvirom koji važi za Evropski statistički sistem. Uspostavljen je CAWI metod (Computer Aided Web Interviewing) za prikupljanje podataka od drugih proizvođača zvanične statistike, za potrebe ažuriranja metapodataka.

Elektronski upitnik koji je samostalno razvijen u IT odjeljenju omogućio je drugim proizvođačima zvanične statistike da na pojednostavljen način popunjavaju/ažuriraju metapodatke, a na taj način se povećava i kvalitet metapodataka. Drugi proizvođači zvanične statistike su popunili metapodatke koristeći elektronski upitnik za 2022. godinu. Metapodaci drugih proizvođača zvanične statistike se objavljuju na web stranici Uprave za statistiku i služe kao izvor metapodataka za kreiranje kvalitetnih izvještaja.

Aktivnost 3. Dalje unapređenje modela upravljanja kvaliteta Total Quality management (TQM)

Uprava za statistiku se opredijelila za implementaciju elemenata TQM, koji podstiču razvoj i unaprjeđenje funkcionisanja institucije, proizvodnju rezultata zvanične statistike, kao i svakog pojedinca. Osnovni elementi TQM su:

- Korisnička orjentisanost / Customer focus;
- Orjentisanost ka procesima / Process-Orientation;
- Liderstvo / Committed leadership;
- Razvoj i uključivanje zaposlenih / Participation of employees;
- Odluke zasnovane na činjenicama / Decision based on facts;
- Stalna unaprjeđenja / Continuous improvements.

U periodu 2020 - 2023. godine Uprava za statistiku se opredijelila za implementaciju elemenata TQM modela, koji su povezani sa operativnim ciljevima Strategije razvoja zvanične statistike za period 2019 - 2023. godina. Tokom izvještajnog perioda definisana je:

- [Politika kvaliteta statističkog sistema Crne Gore](#) i
- [Deklaracija kvaliteta statističkog sistema Crne Gore](#).

Aktivnost 4. Uvesti praksu samoprocjene i interne revizije kvaliteta statističkih podataka shodno EU praksi i preporukama EU revizije (Peer Review)

Proizvodnja rezultata zvanične statistike je sveobuhvatan proces statističkih aktivnosti (prikupljanje, obrada, analiza i diseminacija), a procjena kvaliteta je važan element svakog sistema upravljanja kvalitetom u statističkom sistemu.

Svrha ocjene kvaliteta rezultata zvanične statistike je unapređenje nivoa usklađenosti sa standardima kvaliteta u oblasti zvanične statistike na međunarodnom i evropskom nivou, osnovnim principima UN, principima Kodeksa prakse evropske statistike i principima zvanične statistike.

Procjenjivanje kvaliteta u statističkom sistemu Crne Gore omogućava identifikaciju principa i primjenu modela kvaliteta u statističkoj proizvodnji. Implementacija kvaliteta zahtjeva, punu posvećenost zaposlenih, redovno praćenje i procjenu kvaliteta rezultata zvanične statistike.

Uprava za statistiku je odlučila da uvede samoprocjenu kvaliteta statističke proizvodnje, koja se zasniva na Generičkom modelu statističkog poslovnog procesa - GSBPM i principima Kodeksa prakse evropske statistike. Pripremljen je *Upitnik za samoprocjenu kvaliteta statističke proizvodnje u statističkom sistemu Crne Gore* uz prateću dokumentaciju sistematizovanu u *Priručniku za organizaciju samoprocjene kvaliteta u statističkom sistemu Crne Gore*.

Na osnovu Godišnjeg programa i plana za samoprocjenu za 2023. godinu, realizovana je samoprocjena šest (6) statističkih istraživanja, sa ciljem da se obezbijedi sistematizovani mehanizam kontinuiranog unapređenja statističke proizvodnje.

[Izveštaj o procjeni usklađenosti sa Kodeksom prakse i ulozi nacionalne statističke institucije kao koordinatora](#) pripremljen od strane EUROSTAT-a, ukazao je da je Uprava za statistiku generalno usklađena sa Kodeksom prakse evropske statistike. Izveštaj sadrži preporuke sa ciljem da podstaknu dalju usklađenost sa Kodeksom prakse evropske statistike. Tokom izvještajnog perioda realizovane su preporuke date u oblasti upravljanja kvalitetom.

Kao primjer dobre prakse ističemo:

- definisanje Akcionog plana za realizaciju preporuka definisanih *Izveštajem o procjeni usklađenosti sa Kodeksom prakse i ulozi nacionalne statističke institucije kao koordinatora*, čija realizacija se prati na godišnjem nivou;
- održanje visokog nivoa kvaliteta u skladu sa principima Kodeksa prakse evropske statistike, a ujedno i realizovanje preporuka misije procjene sa rokom u 2023. godini;
- usvojanje [Kriterijuma za definisanje „zvanične statistike“ i „drugih proizvođača zvanične statistike“](#) sa ciljem da se utvrdi koji organ proizvodi „zvaničnu statistiku“ i koji ima mogućnost da se kvalifikuje kao drugi proizvođač zvanične statistike. Takođe, Uprava za statistiku je ustanovila i mehanizam, koji prati sistematičnu usklađenost drugih proizvođača zvanične statistike na bazi definicije „zvanične statistike“, koja služi kao vidljiva oznaka statističkog kvaliteta, a kojom se potvrđuje usklađenost sa Kodeksom prakse evropske statistike.

Aktivnost 5. Riješen problem poslovnog prostora Uprave za statistiku u cilju potpune implementacije Kodeksa prakse evropske statistike i Opšte regulative o zaštiti podataka o ličnosti (General data Protection Regulation - GDPR)

Uprava za statistiku se suočava i s nedostatkom adekvatnih prostornih kapaciteta, jer dijeli zgradu s Privrednim sudom, što značajno ograničava radni prostor i primjenu tehničkih i bezbjedonosnih standarda, koje Uprava za statistiku ima obavezu da primijeni u radu.

Predstavnici Uprave za statistiku su pripremili *Funkcionalnu analizu za potrebe nabavke poslovnog prostora za poslovanje*, koja je dostavljena Ministarstvu finansija, čime se ukazalo na neophodnost trajnog i adekvatnog rješavanja ovog problema, koji Evropska komisija ističe kao neophodan, sa aspekta daljeg razvoja, ali i imidža koji zvanična statistika mora imati.

Za potrebe unosa i kontrole podataka prikupljenih Popisom stanovništva, domaćinstava i stanova, zaključkom Vlade broj 07 - 430/23 - 4507/2 od 3. oktobra 2023. godine, obezbijeđen je poslovni prostor za period od 1. oktobra 2023. godine do 1. oktobra 2024. godine.

Aktivnost 6. Obezbjedenje zaštite podataka primjenom Opšte regulative o zaštiti podataka o ličnosti (General data Protection Regulation - GDPR)

U cilju bolje kontrole i obrade podataka, kao i veće bezbjednosti podataka tokom izvještajnog perioda unaprijeđena je:

- zaštita informacionog sistema koja se ogleda kroz instalaciju novog hardvera (Cisco FirePower firewall) i nabavku dodatnih modula koji štite od najnovijih bezbjednosnih prijetnji;
- bekap podataka, nabavkom i instalacijom NAS fajn servera;
- zaštita pristupa informacionom sistemu, unapređenjem VPN servera. Uveden je softver za sprečavanje curenja informacija – DLP i
- modernizovan je i povećan kapacitet mail servera i povećana njegova sigurnost.

Operativni cilj 6. Razvoj IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike

Tabela 6. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora učinka Operativni cilj 6. Razvoj IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike

R.br.	INDIKATOR UČINKA	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	TREND	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta	
		2019 - 2020.	2021.		2022.	2023.
1.	Razvijen IT integrisani sistem za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike	Razvijen IT integrisan sistem za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike	Razvijen IT integrisan sistem za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike na 20% statističkih istraživanja		Unaprjeđen dio koji se odnosi na prikupljanje podataka kroz koji je poboljšan kvalitet procesa proizvodnje zvanične statistike	Primjena IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike na 40% statističkih istraživanja
2.	Smanjena opterećenost izvještajnih jedinica	Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost 81% Umjerena opterećenost 13% Visoka opterećenost 6%	Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost 83% Umjerena opterećenost 11% Visoka opterećenost 6%		Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost 83% Umjerena opterećenost 11% Visoka opterećenost 6%	Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost 85% Umjerena opterećenost 9% Visoka opterećenost 6%

Realizacija **Operativnog cilja 6. Razvoj IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike** dato kroz realizaciju Aktivnosti ovog operativnog cilja.

Aktivnost 1. Razvoj IT integrisanog sistema koji prati poslovni proces GSBPM modela na nivou statističkog sistema Crne Gore

Razvoj IT integrisanog sistema prati se kroz integraciju statističkih podataka između domenskih statistika u Upravi za statistiku, administrativnih izvora podataka, podataka zvaničnih proizvođača statistike, kao i razvoj sistema za prenos podataka i metapodataka EUROSTAT-u na nivou statističkog sistema Crne Gore. Kao primjer dobre prakse ističemo unapređenja tokom izvještajnog perioda 2019 - 2023. godina:

- razvijena softverska rješenja za statistička istraživanja:
 - investicije u osnovna sredstva;
 - istraživanje o prometu pesticida;
 - statistika cijena proizvođačkih, potrošačkih i cijena proizvođača industrijskih proizvoda;
 - statistika međunarodnih migracija;

- statistika umrlih i rođenih (razvijena su softverska rješenja za obradu podataka u dijelu izračunavanja nedelja smrti i rađanja);
- Ankete o radnoj snazi - ARS (nadogradnja softverskih rješenja);
- Ankete o dohotku i uslovima života - EU-SILC (nadogradnja softverskih rješenja);
- Statističkog biznis registra - SBR (omogućeno poluautomatsko ažuriranje podataka o promjenama šifre djelatnosti, šifre oblika organizovanja, šifre porijekla kapitala, šifre oblika svojine);
- razvijen elektronski upitnik za prikupljanje metapodataka od drugih proizvođača zvanične statistike i
- razvijen elektronski upitnik za potrebe statistike zarada.

Takođe, pripremljen je i softverski paket za unos i obradu podataka popisa, realizovan sopstvenim kapacitetima Uprave za statistiku.

Aktivnost 2. Razvijen IT sistem elektronskog arhiviranja i dokumentovanja

Djelimično je realizovana aktivnost razvijanja IT sistema elektronskog arhiviranja i dokumentovanja.

Aktivnost 3. Integracija statističkih podataka između domenskih statistika u Upravi za statistiku, administrativnih izvora podataka i podataka između proizvođača zvanične statistike

Razvoj IT integrisanog sistema prati se kroz integraciju statističkih podataka između domenskih statistika u Upravi za statistiku, administrativnih izvora podataka, podataka proizvođača zvanične statistike, kao i razvoj sistema za prenos podataka i metapodataka EUROSTAT-u na nivou statističkog sistema Crne Gore.

U Upravi za statistiku se kroz razvijeni i implementirani *Integrisani sistem za obradu podataka, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike*, upravlja i prati rad sa bazama podataka i aplikacijama. U 2019. godini započeto je sa razvojem Sistema za upravljanje bazama podataka, kroz definisanje i kreiranje novih procedura i ažuriranje postojećih. Nove funkcionalnosti se dodaju u cilju lakše obrade podataka od strane statističara. Kroz uspostavljanje ovakvog modela, kao dijela sistema za obradu podataka, cilj je da se olakša direktna upotreba podataka od strane statističara. Kao neodvojivi razvoj sistema potrebno je bilo uspostaviti harmonizaciju nacionalnih kodnih lista. Cilj koji je postavljen je da za istu promjenljivu u različitim istraživanjima budu korišćeni isti kodovi. Na taj način postignuta su poboljšanja u harmonizaciji, kao i ograničenja zbog kojih neki kodovi treba da ostanu različiti. Ovakva harmonizacija je značajna da bi se dokumentovali statistički procesi na standardizovani način kroz Generički model statističkog poslovnog modela - GSBPM.

Kroz primjenu evropskog standarda za implementaciju metapodataka i razmjenu podataka kontinuirano se unapređuje sistem referentnih metapodataka. Navedene aktivnosti su definisale, novi dizajn, migraciju referentnih metapodataka iz starog sistema u novi sistem, uz razvoj novog sistema. Tokom razvoja integrisanog sistema za obradu podataka, uključeni su i drugi proizvođači zvanične statistike, kao dio statističkog sistema Crne Gore. U tu svrhu je razvijen elektronski upitnik za prikupljanje metapodataka od drugih proizvođača zvanične statistike.

Modul metabaze je realizovan u skladu sa EURO SDMX Metadata Structure (ESMS) standardom razvijenim u EUROSTAT-u i definisanim preporukama komisije koja se bavi referentnim metapodacima za potrebe Evropskog statističkog sistema ('Službeni list EU' od 30. 06. 2009, L

168/50). ESMS struktura za proizvodnju i diseminaciju referentnih metapodataka (o statističkim istraživanjima i popisima) u upotrebi je u EUROSTAT-u od 2008. godine. Nova nadograđena ESMS v2.0 struktura sastoji se od 19 cjelina metapodataka od kojih je većina izdijeljena na ograničen broj podcjelina.

Na zvaničnoj web stranici Uprave za statistiku dat je pregled statističkih istraživanja grupisanih po statističkim oblastima kojima pripadaju. Klikom na neko od istraživanja pristupa se odgovarajućim [metapodacima](#).

Aktivnost 4. Razvoj sistema za prenos podataka i metapodataka EUROSTAT-u na nivou statističkog sistema Crne Gore i korišćenje SDMX strukture za slanje statističkih podataka preko e-DAMIS web portala

Primjenjujući standarde za metapodatke i razmjenu podataka, rađeno je na aktivnostima koje su implementirane, a uključivale su dizajn i implementaciju sistema, migraciju referentnih metapodataka iz starog sistema u novi sistem i implementaciju u razvijanje novog sistema. Kroz stalni napor da se metapodaci unaprijede i poboljšaju, sprovedene su aktivnosti koje se odnose na dalju uključenost drugih proizvođača statistike (eng. Other national authorities - ONAs) u sistem metapodataka. Drugi proizvođači statistike imaju značajnu ulogu u čitavom statističkom sistemu Crne Gore i kroz uputstva i obuke radi se na unaprjeđivanju kvaliteta metapodataka.

Tokom izvještajnog perioda u kontinuitetu se povećavao broj setova podataka poslatih EUROSTAT-u, u SDMX formatu. Shodno preporukama EUROSTAT-a, za kreiranje SDMX fajlova korišćen je SDMX konvertor, kao i SDMX RI alati (Statistical Data and Metadata eXchange-Reference Infrastructure). SDMX RI infrastruktura u potpunosti je implementirana za domen nacionalnih računa jer su svi SDMX fajlovi sa podacima nacionalnih računa poslani EUROSTAT-u, a kreirani su korišćenjem SDMX RI alata.

Aktivnost 5. Razvoj diseminacione baze podataka za „open data“ na nivou statističkog sistema Crne Gore

Izrađen je Akcioni plan za primjenu elektronskog poslovanja i dokumentovanja, kao i analiza stanja za izradu diseminacione baze podataka za „open data“.

Operativni cilj 7. Razvoj diseminacije i komunikacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva

Tabela 7. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora učinka Operativni cilj 7. Razvoj diseminacije i komunikacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva

R.br.	INDIKATOR UČINKA	Početna vrijednost		Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	TREND	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta	
		2019.	2020.	2021.		2022.	2023.
1.	Definisana Politika i Strategija diseminacije	Ne	Ne	Ne		U toku	Da ²²
2.	Promocija rezultata zvanične statistike putem aplikacija, interaktivnih alata, animacije, infografika	Da	Da	Da		Da	Da
3.	Broj zaposlenih u organizacionoj jedinici za odnose sa korisnicima/javnošću	1	1	1		1	0

Izvor: Uprava za statistiku

Aktivnost 1. Uspostavljanje dinamičkog zvaničnog sajta Uprave za statistiku

Tokom 2019. i 2020. godine definisane su polazne osnove za uspostavljanje funkcionalne zvanične web stranice Uprave za statistiku. Definisan je plan za uspostavljanje web stranice (2021. godine) koji je podrazumijevao uspostavljanje diseminacione baze podataka. Po završetku ove faze dalje će se raditi na modernizaciji web stranice. Na realizaciju ove aktivnosti uticale su okolnosti izazvane COVID - 19, kao i nedostatak ljudskih kapaciteta u Odjeljenju za diseminaciju, upravljanje statističkim bazama podataka i kvalitetom.

Aktivnost 2. Redizajniranje diseminacione baze podataka

U skladu sa narastajućim potrebama korisnika imajući u vidu nova tehnološka rješenja, Uprava za statistiku je preduzela aktivnosti za unapređenje i pojednostavljenje prikaza podataka korisnicima statističkih podataka, na zvaničnoj internet stranici Uprave za statistiku. U tom smislu uspostavljena je diseminaciona baza podataka, kao preduslov za buduće kreiranje pojednostavljenog prikaza podataka korisnicima.

²² Koncept razvoja diseminacije i komunikacije

Uspostavljen je centralizovani sistem za diseminaciju podataka koji korisnicima pruža sve relevantne podatke, indikatore i metapodatke. Diseminaciona baza je kreirana tako da sadrži indikator, podatke i metapodatke (koji se odnose na indikatore koji se objavljuju), šifrnike i klasifikacije. Kreirana je tako da omogućava prikaz podataka na crnogorskom i engleskom jeziku. Diseminaciona baza podataka se konstantno nadograđuje uvođenjem novih indikatora. Trenutno je u diseminacionu bazu uvedeno oko 330 indikatora iz različitih oblasti.

Cilj uspostavljanja diseminacione baze podataka je modernizacija diseminacije podataka i olakšan pristup podacima zvanične statistike podacima. Pored redovnih statističkih saopštenja i excel tabela, korisnik će moći i da pretražuje bazu podataka po različitim, unaprijed definisanim kriterijumima i na taj način izvršava dodatne analize u skladu sa svojim potrebama. Ovaj pristup će biti posebno koristan za naučno-istraživačku i poslovnu zajednicu.

Aktivnost 3. Implementiranje alata podrške korisnicima - User support

Pripremljen dokument *Definisanje polaznih osnova za implementiranje alata podrške korisnicima - User support*.

Aktivnost 4. Diseminacija rezultata zvanične statistike, kroz animacije, interaktivne alatke, aplikacije, napredniju vizualizaciju, vidljivost na društvenim mrežama

Unapređenje diseminacije i pristup korisnicima je jedan od strateških ciljeva Uprave za statistiku. Rezultati strateškog rada na unapređenju načina diseminacije rezultata zvanične statističke, kao i odnosa sa korisnicima tokom izvještajnog petogodišnjeg perioda 2019 - 2023. godina, vidljivi su kroz sljedeće aktivnosti:

- **odgovoreno je ukupno na 3.393 korisnička zahtjeva uključujući i zahtjeve medija** (2019. godine (806 zahtjeva); 2020. godine (887 zahtjeva); 2021. godine (730 zahtjeva); 2022. godine (468 zahtjeva); 2023. godine (651 zahtjev);
- **objavljeno je 27 online i štampanih publikacija** (2019. godine (5 publikacija); 2020. godine (7 publikacija); 2021. godine (6 publikacija); 2022. godine (5 publikacija); 2023. godine (4 publikacije);
- **objavljena su 982 saopštenja** u mjesečnoj, kvartalnoj i godišnjoj dinamici 2019. godine (233 saopštenja); 2020. godine (223 saopštenja); 2021. godine (179 saopštenja); 2022. godine (179 saopštenja); 2023. godine (168 saopštenja);
- **promocije rezultata zvanične statistike putem društvenih mreža Twitter, LinkedIn i Instagram** (2022. godine 16; 2023. godine oko 80);
- **promociju rezultata zvanične statistike putem video sadržaja** 2023. godine (2 video sadržaja);
- **dvije redizajnirane redovne publikacije:** „Mjesečni statistički pregled “i „Statistički godišnjak“;
- **održano je sedam konferencija za medije** na kojima su predstavljeni rezultati: „Kvartalnih i godišnjih obračuna Bruto domaćeg proizvoda (BDP) Crne Gore za 2018. i 2019. godinu“ (ukupno četiri); „Indeksa rodne ravnopravnosti za Crnu Goru za 2023. godinu“; „MICS istraživanja višestrukih pokazatelja stanja prava djece i porodica“, kao i konferencija povodom početka Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2023. godine;

- pripremljen je predlog dokumenta **Koncept razvoja diseminacije i komunikacije**;
- **održana je edukacija zaposlenih Uprave za statistiku** na temu komunikacija, kroz tri modula: trening javnog nastupa, krizna komunikacija, odnosi sa medijima i društvene mreže.

Aktivnost 5. Organizovanje foruma aktivnih korisnika rezultata zvanične statistike

U decembru 2019. godine, **organizovana je studijska posjeta EUROSTAT-u za tri predstavnika medija**. Cilj organizovanja studijske posjete je promocija statističke pismenosti predstavnika medija, u zemljama zapadnog Balkana.

Tokom 2023. godine održani su edukativni sastanci sa ciljnim javnostima, medijima (15 predstavnika medijskih kuća), NVO (5 predstavnika) i ambasadama (23 predstavnika) i ostali.

Aktivnost 6. Promovisanje zvanične statistike kao brenda

Tokom izvještajnog perioda Uprava za statistiku je radila na promovisanju zvanične statistike, na način da korisnici prepoznaju rezultate zvanične statistike, koji su zasnovani na profesionalnim standardima.

Uprava za statistiku objavljuje saopštenja koja su prepoznatljiva kao njena, koristeći svoj logo, čime doprinosi prepoznatljivosti Uprave za statistiku kao nezavisnog organa.

Rezultate zvanične statistike objavljuje isključivo Uprava za statistiku, kao i proizvođači zvanične statistike definisani *Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike* i Programom zvanične statistike.

Usvajanje internih pravila, procedura i smjernica 2019. godine (1); 2020. godine (9); 2021. godine (7); 2022. godine (1); 2023. godine (16) utiču da se obezbijedi dosljednost u organizaciji procesa proizvodnje, što unaprjeđuje komunikaciju sa korisnicima i ispitanicima. Jasna i transparentna pravila pomažu u standardizaciji rada i neophodna su za održavanje dobre reputacije i stvaranje snažnog brenda zvanične statistike.

Aktivnost 7. Uspostavljanje organizacione jedinice za odnose sa korisnicima/javnošću

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za statistiku definisano je *Odjeljenje za diseminaciju i upravljanje statističkim bazama podataka i kvalitetom*. U Odjeljenju za diseminaciju i upravljanje statističkim bazama podataka i kvalitetom, sistematizovano je 5 radnih mjesta. I pored potpune posvećenosti zaposlenih u realizaciji operativnih ciljeva, najveći izazov u budućem periodu je optimizacija broja zaposlenih, posebno u organizacionoj jedinici - *Odjeljenju za diseminaciju i upravljanje statističkim bazama podataka i kvalitetom*.

Osvrt na doprinos strategije dostizanju prioriteta postavljenih u krovnim strateškim dokumentima

Usvajanje *Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina* imalo je za cilj da se svim korisnicima rezultata zvanične statistike obezbijede kvantitativne i reprezentativne informacije o ekonomskom, demografskom, socijalnom i stanju životne sredine u Crnoj Gori, po međunarodno definisanoj metodologiji i najvišim profesionalnim standardima.

Krovna strateška dokumenta

Srednjoročni program rada Vlade Crne Gore sa programom rada Vlade Crne Gore na godišnjem nivou je dokument kojim se definišu prioriteti i ciljevi Vlade Crne Gore. Uprava za statistiku u saradnji sa drugim proizvođačima zvanične statistike ima dvostruku ulogu u Srednjoročnom programu rada Vlade. Operativni ciljevi zvanične statistike Crne Gore 2019 - 2023. godina, određeni su obavezama i prioritetima Crne Gore, koji su definisani nacionalnim politikama.

Sa tog stanovišta, a uvažavajući dvostruku ulogu zvanične statistike, izrada zakonodavnog i strateškog okvira sistema zvanične statistike je dio poglavlja 2. "*Zdrave finansije i ekonomski razvoj*", koje predstavljaju jedan od šest ključnih prioriteta Vlade Crne Gore. Uprava za statistiku je ostvarila visok stepen realizacije definisanih aktivnosti. Drugo, rezultati zvanične statistike koristeće se za praćenje realizacije Srednjoročnog programa rada Vlade Crne Gore, kao i ostalih krovnih strateških dokumenta, sektorskih i drugih politika.

Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji je krovni strateški dokument procesa evropske integracije Crne Gore, koji definiše obim i dinamiku reformi koje su potrebne za usklađivanje Crne Gore sa pravnom tekovinom Evropske unije. Oblast zvanične statistike zastupljena je u pregovaračkom procesu, kao zasebno pregovaračko Poglavlje 18 - Statistika, u cilju usklađivanja sa međunarodnim standardima i metodologijama. Proces pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji prati se preko Izvještaja o napretku Poglavlja 18 - Statistika. Shodno posljednjem izvještaju o napretku, u Poglavlju 18 - Statistika zabilježen je *ograničeni napredak* i postignuta umjerena spremnost za članstvo.

Dalji napredak i zatvaranje poglavlja, zavisiće od ispunjenja obaveza definisanih završnim mjerilima. U procesu evropskih integracija, prepoznati su ključni rizici u okviru Poglavlja 18 - Statistika, a bez čijeg rješavanja, dalji napredak podliježe riziku neispunjavanja obaveza u ovom Poglavlju i samim tim napretku i zatvaranju Poglavlja.

Preporuke od kojih će zavistiti dalji napredak u Poglavlju 18 - Statistika, prepoznate kroz Izvještaj o napretku su:

- značajno ojačati ljudske i finansijske kapacitete Uprave za statistiku, u cilju ispunjenja obaveza i obezbijediti zadržavanje kadrai
- dalje unapređenje zvanične statistike sa metodologijom ESA 2010, naglašavajući statistiku državnih finansija.

Procjena Uprave za statistiku je da se Poglavlje 18 - Statistika, potencijalno privremeno može zatvoriti 2028. godine, postizanjem visokog stepena usklađenosti, koja je trenutno na nivou od 65%, ukoliko se ispune osnovni preduslovi koji se tiču obezbjeđivanja ljudskih, finansijskih i

prostornih kapaciteta. Poseban naglasak u oblasti zvanične statistike, stavlja se na integraciju zvaničnog statističkog sistema Crne Gore u Evropski statistički sistem (ESS), što omogućava usporedivost rezultata zvanične statistike Crne Gore, sa podacima država članica EU.

Nacionalna strategija održivog razvoja u Crnoj Gori do 2030. godine predstavlja dugoročnu razvojnu strategiju Crne Gore. U nadležnosti Uprave za statistiku su 72 ili 67% EU - SDG indikatora od 107 traženih EU - SDG indikatora, dok je u nadležnosti ostalih institucija na nivou Crne Gore 35 EU-SDG indikatora. Realizacijom statističkih istraživanja Uprava za statistiku je učinila dostupnim 58 EU-SDG ili 80% indikatora u okviru svoje nadležnosti. Uprava za statistiku dostavlja zvanične statističke podatke EUROSTAT-u u cilju proizvodnje indikatora na evropskom nivou i dostupni su na zvaničnoj web stranici EUROSTAT-a <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> .

Shodno obavezama definisanim Nacionalnom strategijom održivog razvoja do 2030. godine - (NSOR) u nadležnosti Uprave za statistiku ostvarena je dostupnost rezultata zvanične statistike na nivou od 60%. Podaci o indikatorima Ciljeva održivog razvoja (COR) za Crnu Goru dostupni su na linku: <https://www.sdgmontenegro.me/> .

Nacionalni zakonodavni okvir i institucionalni okvir

Kada je u pitanju zakonodavni okvir EU, postignut je visok stepen usklađenosti sa krovnom EU regulativom, koja reguliše oblast zvanične statistike (Regulation (EC) No 223/2009). Izmjene **Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike** usvojene su u avgustu 2019. godine, čime je omogućeno korišćenje neophodnih podataka iz administrativnih izvora. Ovim je riješeno pitanje kolizije u okviru nacionalnog zakonodavstva u vezi s upotrebom podataka iz administrativnih izvora u statističke svrhe i izvršeno je njegovo dalje usklađivanje s evropskim statističkim standardima.

Program zvanične statistike je dokument koji detaljno razrađuje aktivnosti zvanične statistike, u skladu sa strategijom za petogodišnji period. **Programom zvanične statistike 2019 - 2023. godina** na nivou statističkog sistema Crne Gore, definisane su 234 statističke aktivnosti različite periodičnosti sprovođenja, od kojih je u nadležnosti Uprave za statistiku 175 (ili 75%), dok su drugi proizvođači zvanične statistike definisali 59 (ili 25%) statističkih aktivnosti, koje se na godišnjem nivou planiraju i realizuju kroz Godišnji plan zvanične statistike. Tokom izvještajnog perioda realizovano je 197 (ili 84%) statističkih aktivnosti od ukupno 234 definisanih, 37 (ili 16%) statističkih aktivnosti nijesu realizovane. Realizacija programa obezbijedila je korisnicima veću dostupnost rezultata zvanične statistike.

Godišnji plan zvanične statistike je dokument koji na detaljnom godišnjem nivou razrađuje Program zvanične statistike, sadrži listu statističkih istraživanja, koja treba da se sprovedu, administrativne izvore koji treba da se koriste, razvojne aktivnosti i budžet. Visok stepen realizacije Godišnjih planova zvanične statistike (2019. godine - 99%; 2020. godine - 99%; 2021. godine - 95%; 2022. godine - 97%; 2023. godine - 99%), znači da su proizvođači zvanične statistike obezbijedili broječane i reprezentativne rezultate zvanične statistike o ekonomskim, demografskim i društvenim pojavama, kao i pojavama iz oblasti poljoprivrede, radne i životne sredine Crne Gore. Rezultati zvanične statistike koriste se za praćenje realizacije svih krovnih i sektorskih dokumenata u Crnoj Gori, kao i ostalih strateških dokumenata i politika.

Osvrt na doprinos strategije u dostizanju rodne ravnopravnosti

Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021 - 2025. godine je strateški dokument, kojim se uspostavlja bolji okvir za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori. Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti ima viziju: *“Za društvo u kojem sve žene i muškarci i osobe drugačijih polnih i rodnih identiteta imaju jednake mogućnosti da doprinesu održivom razvoju Crne Gore i da jednako uživaju u njegovim dobrobitima”*.

Uloga Uprave za statistiku u saradnji sa nosiocem aktivnosti, Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, je da obezbijedi i unapređuje rezultate zvanične rodno razvrstane statistike, kako bi se omogućilo planiranje javnih politika na bazi stvarnog stanja, kao i redovno praćenje napretka i dostignuća tih javnih politika na osnovu kvantitativnih pokazatelja.

Relevantnost Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina u oblasti rodne ravnopravnosti je potvrđena kroz veliki broj korisnika/ca i podataka, kojima Uprava za statistiku informiše korisnike/ce o stanju u Crnoj Gori u vezi sa rodnom ravnopravnosti.

Jedan od najvažnijih instrumenata koji pokazuje stanje i položaj žena i muškaraca u Crnoj Gori je rodna statistika, koja je u periodu važenja strategije obogaćena proizvodnjom indeksa rodne ravnopravnosti. U vezi sa tim, Uprava za statistiku je u saradnji sa Ministarstvom ljudskih i manjinskih prava (na osnovu Memoranduma o saradnji br. 01 - 2887 od 14. 9. 2016. godine), 25. jula 2023. godine organizovala press konferenciju povodom objavljivanja rezultata [Indeksa rodne ravnopravnosti](#). Uprava za statistiku po drugi put objavljuje rezultate istraživanja “Indeks rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori”, u saradnji sa Evropskim institutom za rodnu ravnopravnost (EIGE), prilikom čega se koriste nacionalni i evropski izvori podataka.

Indeks rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori za 2023. godinu je 59,3 što je porast od 4,3 indeksna poena u odnosu na Indeks iz 2019. godine. U EU-27 Indeks rodne ravnopravnosti iznosi 68,6. U odnosu na EU-27 Crna Gora bilježi nižu vrijednost indeksa za 9,3 indeksna poena. Indeks glavnih domena rodne ravnopravnosti pokazuje da je najveći jaz nejednakosti u oblasti novca (niža vrijednost indeksa za 20,7 indeksnih poena u odnosu na prosjek EU-27), dok je najmanji jaz u Crnoj Gori u odnosu na prosjek EU-27 zabilježen u domenu zdravlja (niža vrijednost indeksa za 0,8 indeksnih poena u odnosu na prosjek EU-27). Rodna ravnopravnost predstavlja elementarnu vrijednost Evropske unije, pa se samim tim prožima kroz sva poglavlja pregovaračkog procesa, pa i kroz Poglavlje 18 - Statistika. Takođe, mjerama ove strategije adresira se i potreba za intenzivnijim uključivanjem svih aktera u društvu, u rješavanju problema vezanih za diskriminaciju, po osnovu pola i roda i osnaživanju žena i osoba drugačijih polnih i rodnih identiteta. Položaj žena i muškaraca u društvu opisan je kroz proizvedene podatke objavljene u publikaciji [„Žene i muškarci u Crnoj Gori”](#), [Indeks rodne ravnopravnosti](#) i [Istraživanje o uslovima života i bezbjednosti žena](#).

Iako je zabilježen napredak u oblasti rodne statistike, rodni aspekt se prepoznaje kao prioritetni strateški cilj i u narednom periodu.

TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE O IMPLEMENTACIJI AKCIONOG PLANA ZA POSLJEDNJU GODINU SPROVOĐENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA

Izveštaj o sprovođenju Akcionog plana za implementaciju Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina (za 2023. godinu), sadrži pregled realizovanih aktivnosti definisanih ***Akcionim planom za implementaciju Strategije razvoja zvanične statistike za 2023. godinu.*** U izvještaju je dat pregled realizovanih i nerealizovanih aktivnosti u 2023. godini.

Tokom 2023. godine realizovano je 30 (77%) od ukupno 39 planiranih aktivnosti. Kontinuirano se radi na realizaciji šest (15%) aktivnosti, dok tri (8%) aktivnosti nijesu realizovane, a odnose se na rješavanje pitanja poslovnog prostora, povećanja broja zaposlenih, odnosno izmjena *Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji Uprave za statistiku* i na realizaciju *Istraživanja o zadovoljstvu zaposlenih*.

Realizovane aktivnosti su pokazatelj napora proizvođača zvanične statistike, u cilju ostvarenja zadatih operativnih ciljeva i aktivnosti, kojima se teži ispunjenju strateškog cilja zvanične statistike, a to je da obezbijedi svim korisnicima kvantitativne i reprezentativne informacije o ekonomskom, demografskom, socijalnom i stanju životne sredine u Crnoj Gori, po međunarodno definisanoj metodologiji i najvišim profesionalnim standardima.

Značajno veća ulaganja u zvaničnu statistiku u periodu 2019 - 2023. godina, proizilaze iz sljedećih razvojnih potreba:

1. Rješavanje problema poslovnog prostora za potrebe Uprave za statistiku - nedovoljan i neadekvatan poslovni prostor, onemogućava primjenu svih standarda Kodeksa prakse evropske statistike;
2. Povećanje broja zaposlenih za 39 izvršilaca do kraja 2023. godine, u odnosu na vrijeme pripreme Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina;
3. Uvođenje savremenih IT rješenja u svim fazama statističkog procesa - u vremenu brzog informacionog napretka, kao i u uslovima globalizacije, što predstavlja neophodnost, kako bi se povećala brzina i kvalitet u prikupljanju podatka, iskoristili novi raspoloživi izvori podataka i pratila nova vizija razvoja zvanične statistike „Big Data“. Stoga, potrebno je izvršiti nabavku savremenih licenciranih softverskih paketa za obradu i skladištenje podataka, kao i druge opreme, koja je neophodna za osavremenjavanje postojećeg procesa statističke proizvodnje.

Nosilac implementacije ovog akcionog plana je Uprava za statistiku i drugi proizvođači zvanične statistike. Za svaki od sedam operativnih ciljeva definisani su indikatori za praćenje istog, a svaki indikator ima polaznu osnovu u 2019. godini i postignute vrijednosti na sredini i kraju perioda strateškog dokumenta (2023. godine).

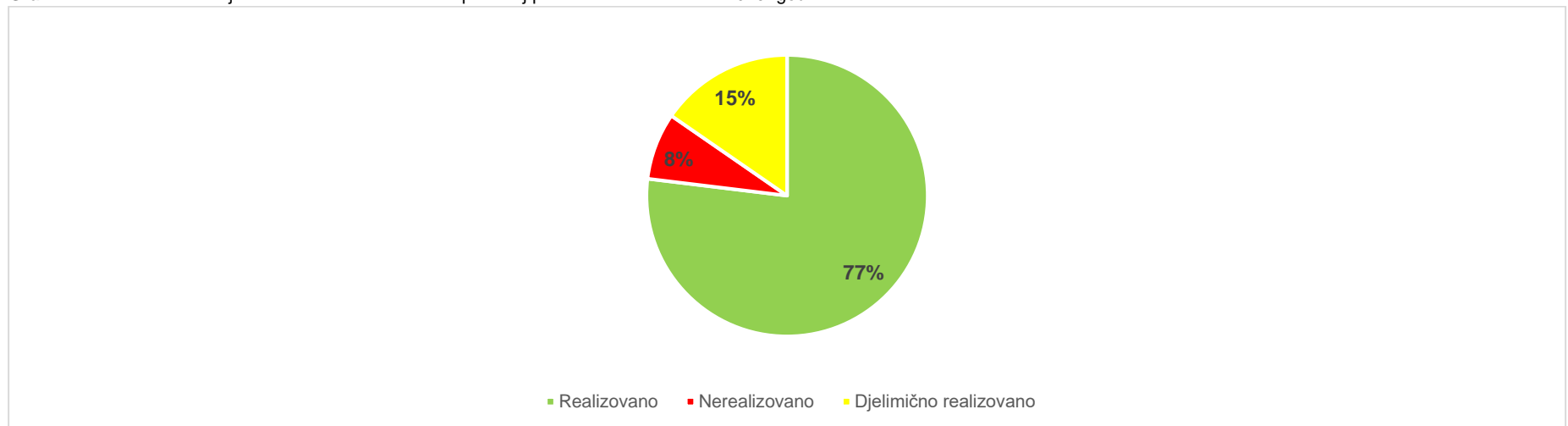
Tabela 8. Tabela za izvještavanje o implementaciji akcionog plana za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta (2023. godina)

Strategija razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina	Broj	%
Strateški cilj	1	
Operativni ciljevi	7	
Aktivnosti	49	
Indikatori učinka	22	
Akcionni plan za realizaciju aktivnosti definisanih Strategijom razvoja zvanične statistike (za 2023. godinu)		
Planirane aktivnosti tokom 2023. godine	39	
1. Planirane aktivnosti započete/realizovane tokom 2023. godine (realizovane + djelimično realizovane)	36	92%
1a. Realizovane aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnih ciljeva tokom 2023. godine	30	77%
1b. Djelimično realizovane aktivnosti tokom 2023. godine	6	15%
2. Planirane aktivnosti koje nisu realizovane tokom 2023. godine	3	8%
Ukupan broj aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnih ciljeva u 2023. godini	39	100%

Izvor: Uprava za statistiku

Stepen realizacije aktivnosti, koje su predviđene Akcionim planom za realizaciju aktivnosti definisanih Strategijom razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina, za 2023. godinu, je na nivou od 77%.

Grafik 4. Procenat realizacije aktivnosti u odnosu na ukupan broj predviđenih aktivnosti u 2023. godini

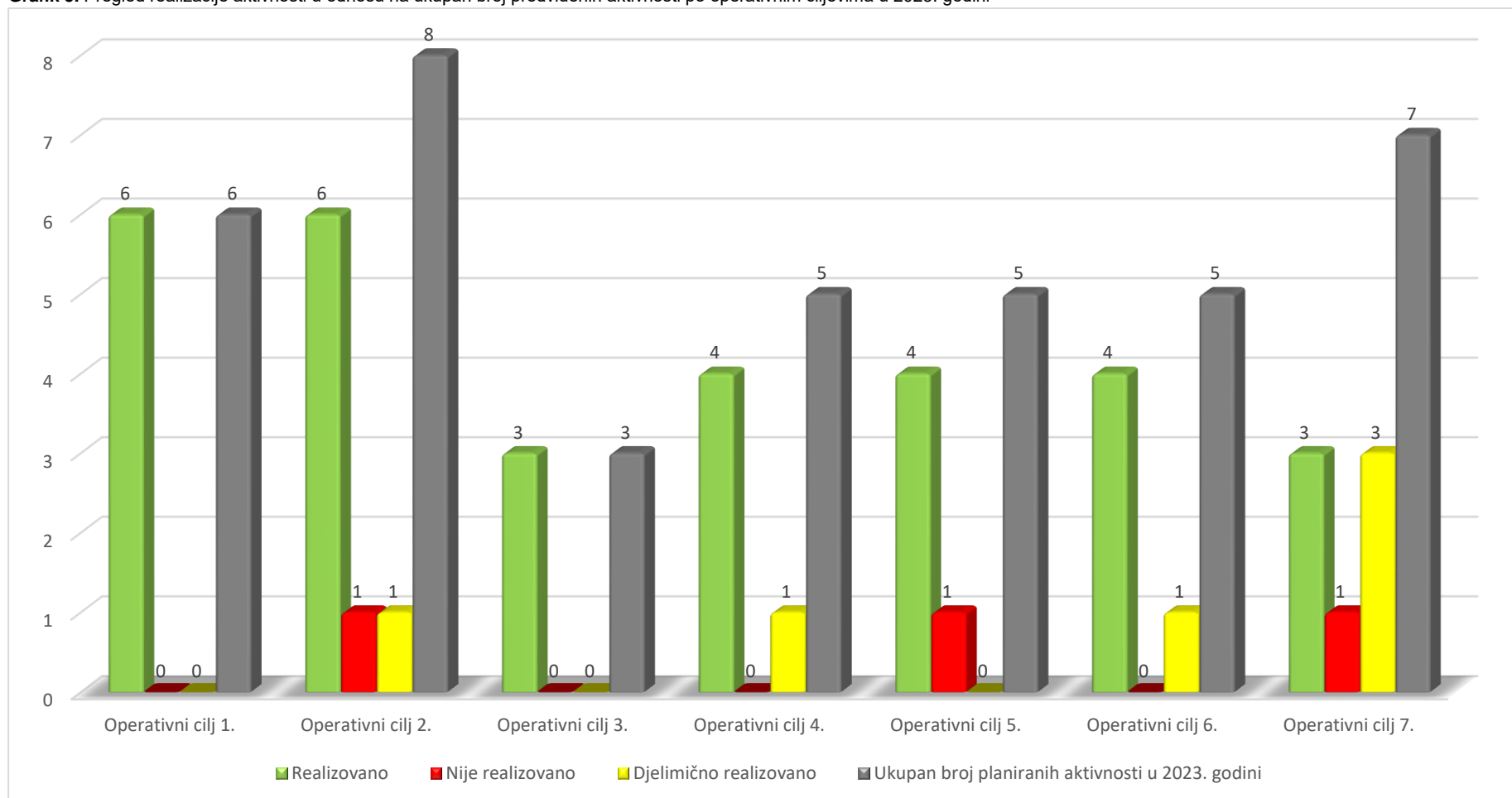

Izvor: Uprava za statistiku

U potpunosti su realizovane ciljne vrijednosti na kraju sprovođenja strateškog dokumenta, kod dva operativna cilja (Operativni cilj 1 i 3) od ukupno sedam operativnih ciljeva. Djelimično su realizovane aktivnosti kod četiri operativna cilja (Operativni cilj 2,4 ,6 i 7), dok su nearealizovane aktivnosti kod tri operativna cilja (Operativni cilj 2, 5 i 7). Stepen realizacije aktivnosti je direktno uticao na nivo stepena realizacije indikatora učinka. Razlozi zbog kojih neke od aktivnosti nijesu blagovremeno realizovane su uglavnom zbog nedostatka ljudskih i finansijskih kapaciteta.

I pored potpune posvećenosti zaposlenih u realizaciji operativnih ciljeva, najveći izazov u budućem periodu je optimizacija broja zaposlenih, posebno u organizacionoj jedinici - Odjeljenju za diseminaciju i upravljanje statističkim bazama podataka i kvalitetom.

Grafik 5. Pregled realizacije aktivnosti u odnosu na ukupan broj predviđenih aktivnosti po operativnim ciljevima u 2023. godini

Izvor: Uprava za statistiku

Operativni cilj 1. Uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima podataka i razvoj partnerstva

Ovim ciljem planirano je uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima u cilju objašnjenja i prezentovanja rezultata zvanične statistike. Finansijska sredstva planirana su za nastavak realizacije projekta UNDP "Četvrta nacionalna komunikacija i Prvi dvogodišnji izvještaj o transparentnosti Crne Gore ka Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o promjeni klime" (FNC/BTR). Na taj način razvijano je partnerstvo, koje se bazira na principima zvanične statistike, sa ciljem da se poveća pravovremenost, raspoloživost i dostupnost rezultata zvanične statistike. Pregled sredstava za realizaciju aktivnosti Operativnog cilja 1. dat je u nastavku.

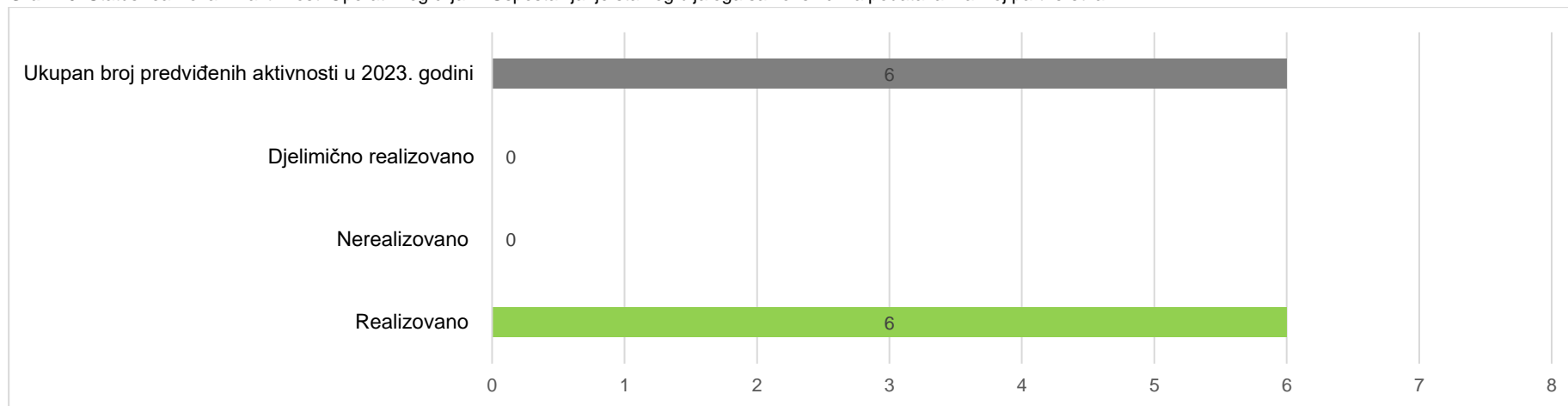
Tabela 9. Pregled planiranih i realizovanih sredstava za Operativni cilj 1.

u EUR

Godina	Budžetska sredstva			Potencijalna donatorska sredstva	
	Planirana sredstva shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Odobreno	Realizovano	Planirana sredstva shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Realizovano
2023.	0	0	0	75 000,00	29 310,68

Izvor: Uprava za statistiku

Grafik 6. Status realizovanih aktivnosti Operativnog cilja 1. Uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima podataka i razvoj partnerstva

Izvor: Uprava za statistiku

Tabela 10. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionog plana za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 1. Uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima podataka i razvoj partnerstva

STRATEŠKI CILJ: Cilj zvanične statistike je da obezbjeđuje svim korisnicima, kvantitativne i reprezentativne informacije o ekonomskom, demografskom, socijalnom i stanju životne sredine u Crnoj Gori, po međunarodno definisanoj metodologiji i najvišim profesionalnim standardima.			
OPERATIVNI CILJ 1: Uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima podataka i razvoj partnerstva			
Indikator učinka	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta
Broj implementiranih zahtjeva korisnika, kroz petogodišnji Program i Godišnji plan zvanične statistike u partnerstvu sa akademijom, naučno-istraživačkom zajednicom, privatnim sektorom i drugim	Od ukupnog broja (65) predloga i sugestija prihvaćeno je 74% ili 48 predloga i sugestija zainteresovanih korisnika	Implementacija sugestija datih od strane korisnika i realizacija probnih istraživanja 80%	Implementacija sugestija i istraživanja 100%
Zastupljenost korisnika u radu Savjeta statističkog sistema	4 člana (poslovna asocijacija - jedan član, naučno - istraživačka institucija - dva člana, nevladina organizacija - jedan član)	5 članova	6 članova
Javno objavljeni rezultati <i>Istraživanja o zadovoljstvu korisnika</i>	Planirana realizacija Istraživanja o zadovoljstvu korisnika (2019.) i objavljivanje podataka	Realizacija Istraživanja o zadovoljstvu korisnika shodno dvogodišnjoj dinamici (2021/2022.)	Realizacija Istraživanja o zadovoljstvu korisnika shodno dvogodišnjoj dinamici (2023.)

Kao primjer dobre prakse u realizaciji indikatora učinka Operativnog cilja 1. *Uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima podataka i razvoj partnerstva* izdvajamo planiranje (što nužno ne znači i njihovu realizaciju) novih statističkih istraživanja u sistemu zvanične statistike:

- **Indikatori kriminaliteta** - svrha istraživanja jeste prikupljanje podataka o registrovanom kriminalu, procesuiranim licima, osuđenim licima, zatvorskoj populaciji, profesionalnom osoblju u institucijama zbog ispitivanja obima i rasprostranjenosti kriminaliteta na području Crne Gore. Indikatori kriminaliteta prikupljaju se na bazi administrativnih izvora i isti se dostavljaju EUROSTAT-u u skladu sa džentlmenskim dogovorom postignutim u okviru Radne grupe za statistiku kriminala i krivičnog pravosuđa;
- **Probni popis poljoprivrede upotrebom CAPI metode prikupljanja podataka** - cilj ovog istraživanja je testiranje CAPI aplikacije za prikupljanje podataka, kao i modula za 2023. godinu;

- **Istraživanje o stvorenom otpadu od hrane** - cilj ovog istraživanja je da se od određenih proizvođača otpada od hrane (trgovine, restorani i ostalih preduzeća u kojima se priprema i/ili služi hrana) prikupe što tačniji podaci o stvorenim i obrađenim količinama otpada od hrane. Podaci se ne objavljuju i koriste se za ispitivanje instrumenata istraživanja;
- **Statistika ostalih finansijskih institucija - faktoring društava** - statistički prikaz pozicija bilansa stanja faktoring društava. Detaljan statistički prikaz potraživanja po osnovu faktoringa po sektorima.

➤ **Zastupljenost korisnika u radu Savjeta statističkog sistema**

Savjet statističkog sistema osniva se u cilju unapređivanja statističke kulture i znanja, kao i staranja o potrebama korisnika zvanične statistike, kako je precizirano poglavljem IV Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Sl. list Crne Gore", br.18/12 i 47/19).

Savjet ima 17 članova koji su istovremeno korisnici, a većina od njih i predstavnici proizvođača zvanične statistike. Izmjena sastava Savjeta statističkog sistema zahtijeva izmjenu i/ili dopunu Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike.

Tokom 2023. godine održano je jedanaest (11) sjednica, na kojima su data mišljenja i predlozi o strateškim pitanjima zvanične statistike i statističkog sistema. [Zapisnici sa održanih sjednica Savjeta statističkog sistema](#) dostupni su na zvaničnoj web stranici Uprave za statistiku.

➤ **Javno objavljeni rezultati *Istraživanja o zadovoljstvu korisnika***

[Istraživanje o zadovoljstvu korisnika](#) pruža informacije o potrebama korisnika za rezultatima zvanične statistike i njihovom zadovoljstvu podacima i uslugama koje zvanični statistički sistem Crne Gore proizvodi. [Rezultati istraživanja o zadovoljstvu korisnika](#) se koriste kao osnova za kontinuirani rad na poboljšanju kvaliteta rezultata i usluga zvanične statistike, za izradu akcionih planova u oblasti obezbjeđenja kvaliteta rada statističkog sistema Crne Gore i unapređenju nivoa zadovoljstva korisnika.

Tokom 2023. godine izrađen je Akcioni plan za sprovođenje preporuka korisnika.

➤ **Izrada planova za organizovanje foruma korisnika u cilju sagledavanja njihovih potreba za rezultatima zvanične statistike**

Tokom 2023. godine planirane su i održane tri javne rasprave u saradnji sa Ministarstvom finansija, o nacrtu:

- [Zakona o popisu poljoprivrede 2024. godine;](#)
- [Strategije razvoja zvanične statistike 2024 - 2028. godina sa Akcionim planom](#) i
- [Programa zvanične statistike 2024 - 2028. godina.](#)

Takođe, u 2023. godini planirani su informativni i edukativni sastanci sa ciljnim javnostima.

➤ **Razvijanje statističke zajednice kroz formalno uspostavljanje partnerstva**

Prema ugovoru potpisanom između Uprave za statistiku i Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma na implementaciji projekta “Četvrta nacionalna komunikacija i Prvi dvogodišnji izvještaj o transparentnosti Crne Gore ka Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o promjeni klime – FNC/BTR”, (broj 01 - 041/23 - 311/1 od 07. april 2023. godine), planirana je realizacija aktivnosti u pet faza.

Shodno zaključenom ugovoru Uprava za statistiku je zaključno sa 2023. godinom realizovala četiri faze kroz dostavljanje podataka za:

- energetiku i industriju, biljnu proizvodnju, stočarstvo i proizvodnju mlijeka za 2020. i 2021. godinu - I faza;
- šumarstvo i otpad za 2020. i 2021. godinu - II faza;
- mineralna đubriva u poljoprivredi i spaljivanje slame za 2020. i 2021. godinu - III faza i
- energetiku i industriju, biljnu proizvodnju, upotrebu mineralnih đubriva i spaljivanje slame za 2022. godinu - IV faza.

Takođe, Uprava za statistiku je kontinuirano radila na jačanju saradnje sa naučno - istraživačkim institucijama. Tokom 2023. godine potpisala jedanaest (11) Ugovora o saradnji sa naučno - istraživačkim institucijama, u cilju korišćenja individualnih podataka bez identifikatora u naučno - istraživačke svrhe.

➤ **Organizovanje donatorskih i konsultativnih sastanaka/seminara**

Održani su radni sastanci sa ciljnim javnostima (medijima, NVO, ambasadama i međunarodnim organizacijama, nacionalnim savjetima/vijećima u Crnoj Gori, univerzitetima, akademskim i naučno - istraživačkim zajednicama u Crnoj Gori) kako bi se informisali o značaju realizacije Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova, sa ciljem da se ukaže na benefite, koje cjelokupno društvo ima od ovog statističkog istraživanja.

➤ **Organizovanje edukativnih programa za glavne korisnike**

Tokom 2023. godine održani su edukativni sastanci sa ciljnim javnostima, medijima (15 predstavnika medijskih kuća), NVO (5 predstavnika) i ambasadama (23 predstavnika) i ostali.

Tabela 11. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionog plana za poslednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 1. Uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima podataka i razvoj partnerstva

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum za realizaciju aktivnosti	Izvor finasiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Izrada Akcionog plana za sprovođenje i analizu rezultata <i>Istraživanja o zadovoljstvu korisnika</i>	Izrađen <i>Akcioni plan</i> za sprovođenje preporuka korisnika	Uprava za statistiku	Realizovano (Izrađen Akcioni plan za sprovođenje preporuka korisnika na osnovu <i>Istraživanja o zadovoljstvu korisnika</i> za 2022. godinu)	I kvartal 2023.	II kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-
Izrada planova za organizovanje foruma korisnika u cilju sagledavanja njihovih potreba za rezultatima zvanične statistike	Izrađen <i>Akcioni plan</i> i definisane interne procedure za sprovođenje foruma korisnika	Uprava za statistiku	Realizovano (planirane i održane su tri javne rasprave u saradnji sa Ministarstvom finansija)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-

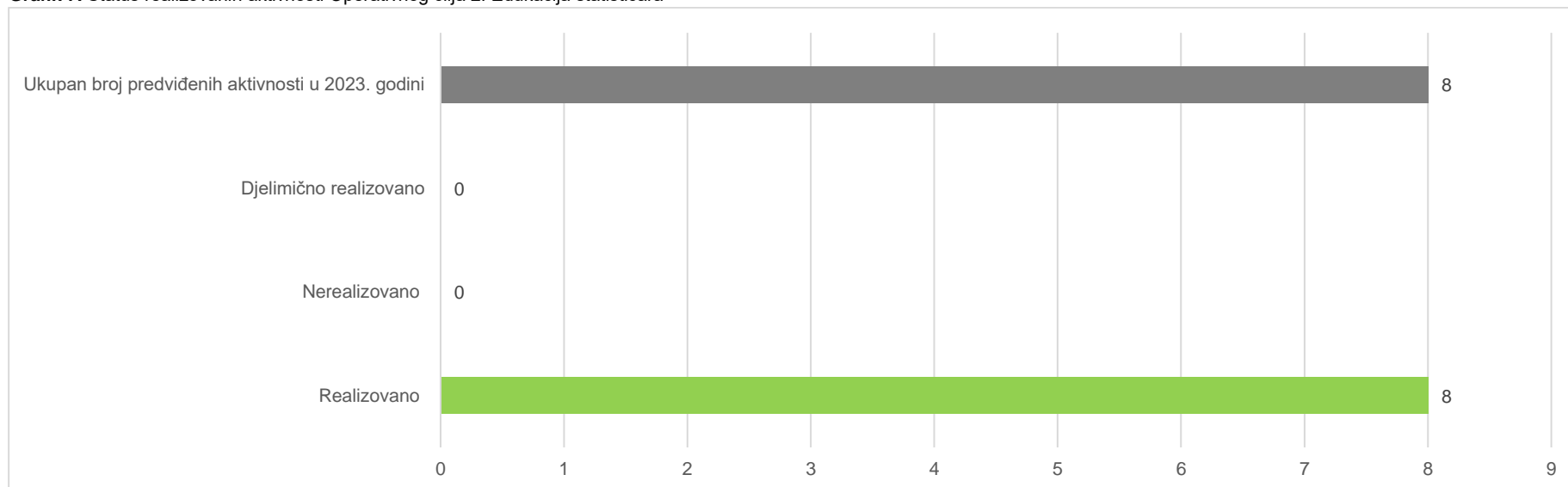
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum za realizaciju aktivnosti	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Razvijanje statističke zajednice kroz formalno uspostavljanje partnerstava	Broj formalno uspostavljenih partnerstava, kroz sporazume o saradnji i realizacija postojećih partnerstava	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (potpisan ugovor o saradnji s Ministarstvom ekologije, urbanizma i prostornog planiranja, kao i 11 Ugovora o saradnji sa naučno - istraživačkim institucijama)	1	1	-	Potencijalna donatorska podrška	Potencijalna donatorska podrška 75.000,00€	Potencijalna donatorska podrška 29 310,68€	-
Organizovanje donatorskih i konsultativnih sastanaka/seminara	Broj organizovanih edukativnih programa kroz javne diskusije, seminare, konferencije, tematske radionice sa glavnim korisnicima	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (održani su informativno edukativni sastanci sa ambasadama i međunarodnim organizacijama; nacionalnim savjetom u Crnoj Gori; univerzitetima, akademskim i naučno - istraživačkim zajednicama u Crnoj Gori)	1	1	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum za realizaciju aktivnosti	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Promovisanje statističke pismenosti kroz javne diskusije, seminare, konferencije	Organizovanje edukativnih programa za glavne korisnike	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (održani informativno edukativni sastanci sa predstavnicima NVO-a u vezi Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova)	I polovina tekuće godine	I polovina tekuće godine	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-
Organizovanje konsultativnih seminara sa medijima kao glavnim partnerom u procesu diseminacije rezultata zvanične statistike	Broj organizovanih konsultativnih seminara sa medijima, kao glavnim partnerom u procesu diseminacije rezultata zvanične statistike	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (održani informativno edukativni sastanci sa medijima u vezi Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova)	1	1	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-

Operativni cilj 2. Edukacija statističara

Uvažavajući nivo digitalizacije društva, kao i „revoluciju podataka“, koja je otvorila nove šanse razvoju zvanične statistike, jedan od ključnih izazova za zvaničnu statistiku ostaje dalji razvoj znanja i vještina statističara, kao stručnog i profesionalnog kadra, kao i stvaranje nove generacije statističara, koji rade sa podacima, od kojih će se očekivati poznavanje novih teorija i metoda.

Grafik 7. Status realizovanih aktivnosti Operativnog cilja 2. Edukacija statističara

Izvor: Uprava za statistiku

Pregled sredstava za realizaciju aktivnosti Operativnog cilja 2. dat je u Tabeli 12.

Tabela 12. Pregled planiranih i realizovanih sredstava za Operativni cilj 2.

u EUR

Godina	Budžetska sredstva			Potencijalna donatorska sredstva	
	Planirana sredstva shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Odobreno	Realizovano	Planirana sredstva shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Realizovano
2023.	11 628,47€	28 927,47	19 806,80	224 970,00	139 413,50

Izvor: Uprava za statistiku

Tabela 13. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionog plana za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 2. Edukacija statističara

OPERATIVNI CILJ 2: Edukacija statističara			
Indikator učinka	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta
Promocija Evropskog magistarskog programa zvanične statistike - EMOS	4	5	6
Povećan broj zaposlenih koji su uspješno završili višemjesečno stažiranje u EUROSTAT-u i nacionalnim statističkim institutima za statističke oblasti koje su u procesu inoviranja	31	33	35
Testiranje novih metoda kod probnih statističkih istraživanja	0	0	1

Izvor: Uprava za statistiku

Kao primjer dobre prakse, ukazujemo na realizaciju stručne prakse EMOS studenata sa Fakulteta za međunarodnu ekonomiju, finansije i biznis, Univerziteta Donja Gorica. Šest (6) studenata je obavilo stručnu praksu u Upravi za statistiku u oblasti demografije, statističkog uzorka, diseminacije, turizma i IT, i jedan student sa Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore.

Unapređujući dosadašnju dobru praksu razvoja znanja i vještina zaposlenih u zvaničnom statističkom sistemu, Uprava za statistiku je i tokom 2023. godine aktivno učestvovala na velikom broju sastanaka, kurseva i obuka, koje su imale za cilj razvoj statističara, kao stručnog i profesionalnog kadra, kao i stvaranje nove generacije statističara. Na nivou statističkog sistema, tokom 2023. godine, zaposleni su učestvovali na 121 obuci, kroz seminare, kurseve i sastanke u organizaciji EUROSTAT-a, UNECE-a, Energy Community, FAO-a, itd.

U cilju realizacije Operativnog cilja 2. Edukacija statističara ukazujemo na aktivnosti koje doprinose realizaciji cilja:

➤ **Izrada i priprema Strategije upravljanja ljudskim resursima**

Strategija upravljanja ljudskim resursima preimenovana je u “*Politiku upravljanja ljudskim resursima*” kojom se predviđa izrada “*Višegodišnjeg programa obuka za sticanje statističkih znanja i vještina*”. Razlog ovog pristupa je nemogućnost primjene preporuka definisanih “*Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenta*” u pripremi strateških dokumenta. U prilog ove odluke je i činjenica da su u 2023. godini, izrađena i usvojena tri strateška dokumenta sistema zvanične statistike, a ujedno je i bila godina Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova.

Shodno navedenom, ova aktivnost je predviđena *Akcionim planom za realizaciju Strategije razvoja zvanične statistike 2024 - 2028. godina (za 2024 i 2025. godinu)*, koja definiše izradu dokumenta „*Višegodišnji program obuka za sticanje statističkih znanja i vještina*“ (plan i realizacija

obuka za: korisnike/ce, novozaposlene, anketare, kao i za sticanje ključnih vještina komunikacije i javnog nastupa zaposlenih, IT kadra za primjenu nove digitalne transformacije i grafički dizajn).

➤ **Sprovođenje *Istraživanje o zadovoljstvu zaposlenih***

Istraživanje o zadovoljstvu zaposlenih nije realizovano usljed nedostatka ljudskih kapaciteta, imajući u vidu da su u 2023. godini, izrađena i usvojena tri strateška dokumenta sistema zvanične statistike, a ujedno je i bila godina Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova. Novi rok biće definisan *Priručnikom za upravljanje kvalitetom*, čija je izrada planirana u prvoj polovini 2024. godine.

➤ **Održavanje edukativnih radionica za upravljanje statističkim procesima, shodno Kodeksu prakse evropske statistike, sa posebnim akcentom na modernizaciju procesa i upravljanje kvalitetom**

U cilju uvođenja i primjene Generičkog modela statističkog poslovnog procesa (GSBPM), koji služi za opisivanje i dokumentovanje svakog istraživanja na standardizovani način, Uprava za statistiku je pripremila IT aplikaciju GSBPM.

Tokom projekta 6.1. Quality IPA 2019 organizovane su dvije ekspertske misije u Podgorici (9 - 13. maja 2022. godine i 24 - 28. aprila 2023. godine) na kojima su učestvovali zaposleni Uprave za statistiku.

Takođe, zaposleni Uprave za statistiku učestvovali su i na edukativnoj radionici u Ljubljani od 11. do 13. jula 2023. godine.

➤ **Aktivnosti na prijemu novozaposlenih u skladu sa zakonskim odredbama**

Trenutan broj zaposlenih u Upravi za statistiku je 95, a shodno *Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji* Uprave za statistiku sistematizovano je 169 radnih mjesta.

Kadrovskim planom za 2023. godinu, u Upravi za statistiku je planirano zapošljavanje 10 izvršilaca iz kategorije ekspertske kadra i to:

- jedan (1) viši/a savjetnik/ca III u Odsjeku statistike nacionalnih računa sektora opšte države;
- jedan (1) viši/a savjetik/ca III u Odsjeku statistike poljoprivrede i ribarstva;
- jedan (1) samostalni/a savjetnik/ca III u Odsjeku ekonomskih računa u poljoprivredi, šumarstvu i životnoj sredini;
- jedan (1) samostalni/a savjetnik/ca III i jedan (1) viši/a savjetik/ca III u Odsjeku statistike životne sredine i šumarstva;
- jedan (1) viši/a savjetik/ca III u Odsjeku statistike demografije i migracija;
- jedan (1) samostalni/a savjetnik/ca III u Odsjeku za informaciono - komunikacione tehnologije;
- jedan (1) samostalni/a savjetnik/ca III u Odsjeku za nacionalnu koordinaciju statističkih izvora podataka;
- jedan (1) viši/a savjetik/ca III u Odsjeku za statističke registre i klasifikacije i
- jedan (1) samostalni/a savjetnik/ca III u Službi za opšte, kadrovske poslove i finansije.

Javni oglasi za zapošljavanje navedenih izvršioaca su započeti u decembru 2023. godine i u toku je njihova realizacija.

- **Promocija Evropskog magistarskog programa zvanične statistike - EMOS kroz saradnju sa akademskom zajednicom, učešćem u edukativnom programu zaposlenih iz Uprave za statistiku**

Kao primjer dobre prakse, ukazujemo na realizaciju stručne prakse EMOS studenta sa Fakulteta za međunarodnu ekonomiju, finansije i biznis, Univerziteta Donja Gorica. Šest studenata je obavljalo stručnu praksu u Upravi za statistiku u oblasti demografije, statističkog uzorka, diseminacije, turizma i IT- a.

- **Omogućiti višemesečno stažiranje u EUROSTAT-u i nacionalnim statističkim institutima za statističke oblasti**

U toku 2023. godine dva predstavnika Uprave za statistiku su stažirala u EUROSTAT-u, u periodu od januara do aprila, na temu „*Međunarodne saradnje*” i u periodu od aprila do jula, na temu “*Prostornog registra*”. Praksa je da se predstavnici Uprave za statistiku obučavaju i usavršavaju na stažiranjima u EUROSTAT-u i Nacionalnim statističkim institutima Evropske unije na raznovrsne teme statističkih oblasti. Ovaj vid usavršavanja znatno utiče na poboljšanje znanja i vještina zaposlenih u Upravi za statistiku, približavajući metode rada standardima Evropske unije i šire mrežu statističara na međunarodnom nivou. Shodno postignutim rezultatima i benefitima ovog vida saradnje Uprava za statistiku planira da nastavi sa ovom aktivnošću i u narednom periodu.

Unapređujući dosadašnju dobru praksu razvoja znanja i vještina zaposlenih u sistemu zvanične statistike, Uprava za statistiku je i tokom 2023. godine aktivno učestvovala na velikom broju sastanaka, kurseva i obuka, koje su imale za cilj razvoj statističara, kao stručnog i profesionalnog kadra, kao i stvaranje nove generacije statističara.

Na nivou statističkog sistema, tokom 2023. godine, zaposleni su učestvovali na 121 obuci, kroz seminare, kurseve i sastanke u organizaciji EUROSTAT-a, UNECE-a, Energy Community, FAO-a, itd.

- **Redovna uključenost proizvođača zvanične statistike u radnim grupama, koje se bave modernizacijom i razvojem zvanične statistike korišćenjem “Big Data”**

U toku 2023. godine ukupno je pet predstavnika Uprave za statistiku učestvovalo na dva sastanka, na temu razvoja “Big Data” na početnom i naprednom kursu na ovu temu. Takođe, zaposleni Uprave za statistiku učestvovali su na “European Big Data Hackathon 2023 - European Commission”, koji se održao u martu 2023. godine u okviru NTTS Conference - European Commission - European Union u Briselu.

Stalnim obukama na temu “Big Data” Uprava za statistiku jača svoje kapacitete i priprema se na uvođenje modernih tehnologija u svom svakodnevnom radu sa velikim bazama podataka.

➤ **Testiranje novih izvora podataka i metoda kroz probna statistička istraživanja**

Tokom 2023. godine nastavljena je analiza podataka, prikupljenih kroz pilot projekat, koristeći metod “Web scraping”, pomoću programskog jezika Python, a koji je sproveden 2022. godine.

Tabela 14. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionog plana za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 2. Edukacija statističara

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 2.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Izrada i priprema Strategije upravljanja ljudskim resursima	Strategija upravljanja ljudskim resursima	Uprava za statistiku	Djelimično realizovano (Strategija upravljanja ljudskim resursima preimenovana je u <i>Politiku upravljanja ljudskim resursima</i>)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	I kvartal 2025.	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	Ova aktivnost je predviđena <i>Akcionim planom za realizaciju Strategije razvoja zvanične statistike 2024 - 2028. godina (za 2024. i 2025. godinu)</i> kroz Operativni cilj 2. “ <i>Jačanje sistema zvanične statistike kroz punu implementaciju planiranih ljudskih resursa i prostornih kapaciteta</i> ”

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 2.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Sprovođenje <i>Istraživanja o zadovoljstvu zaposlenih</i>	Istraživanje o zadovoljstvu zaposlenih	Uprava za statistiku	Nerealizovano	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	IV kvartara I 2026.	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/ Potencijalna donatorska podrška	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	Novi rok biće definisan Priručnikom za upravljanje kvalitetom
Održavanje edukativnih radionica za upravljanje statističkim procesima, shodno Kodeksu prakse evropske statistike, sa posebnim akcentom na modernizaciju procesa i upravljanje kvalitetom	Broj održanih edukativnih radionica	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (organizovane dvije ekspertske misije u Podgorici. Zaposleni Uprave za statistiku učestvovali su na edukativnoj radionici u Ljubljani)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/ Potencijalna donatorska podrška	Odobrena budžetska sredstva 28.927,47€ Potencijalna donatorska podrška 224.970,00€	Realizovana budžetska sredstva 19 806,80€ Potencijalna donatorska podrška 139 413,50€	-

Aktivnosti na prijemu novozaposlenih u skladu sa zakonskim odredbama	Povećan broj novozaposlenih u Upravi za statistiku	Uprava za statistiku	Realizovano (kadrovskim planom za 2023. godinu, u Upravi za statistiku je planirano zapošljavanje 10 izvršilaca. Raspisan je javni oglas u decembru 2023. godine)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-
Promocija Evropskog magistarskog programa zvanične statistike - EMOS kroz saradnju sa akademskom zajednicom, učešćem u edukativnom programu zaposlenih iz Uprave za statistiku	Broj održanih predavanja na Univerzitetima	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (šest EMOS studenata je obavljalo stručnu praksu u Upravi za statistiku u oblasti demografije, statističkog uzorka, diseminacije, turizma i IT-a)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/ Potencijalna donatorska podrška	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-

Omogućiti višemjesečno stažiranje u EUROSTAT-u i nacionalnim statističkim institutima za statističke oblasti	Broj zaposlenih koji su uspješno završili višemjesečno stažiranje u EUROSTAT-u i nacionalnim statističkim institutima za statističke oblasti	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (dva zaposlena Uprave za statistiku bila su na višemjesečnom stažiranju u EUROSTAT-u)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/ Potencijalna donatorska podrška	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-
Redovna uključenost proizvođača zvanične statistike u radnim grupama, koje se bave modernizacijom i razvojem zvanične statistike korišćenjem “Big Data” 1. Konferencija o novim tehnikama i tehnologijama u zvaničnoj statistici 2. “Big Data” alati za IT stručnjake kao podrška statističarima	Edukacija zaposlenih u statističkom sistemu koji se bave modernizacijom i razvojem zvanične statistike korišćenjem “Big Data”	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (ukupno pet predstavnika Uprave za statistiku učestvovalo je na dva sastanka na temu razvoja zvanične statistike korišćenjem “Big Data”)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/ Potencijalna donatorska podrška	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-

Testiranje novih izvora podataka i metoda kroz probna statistička istraživanja	Sprovedena probna istraživanja, koja koriste nove izvore i metode u statističkoj proizvodnji	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (tokom 2023. godine nastavljena je analiza podataka, prikupljenih kroz pilot projekat, koristeći metod "Web scraping", pomoću programskog jezika Python, a koji je sproveden 2022. godine.)	Probna istraživanja definisana Godišnjim planom zvanične statistike za 2023. godinu	Probna istraživanja definisana Godišnjim planom zvanične statistike za 2023. godinu	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-
--	--	---------------------------------	--	---	---	---	---	---	---	---

Izvor: Uprava za statistiku

Operativni cilj 3. Dalje usaglašavanje i inoviranje zvanične statistike sa međunarodnim standardima/preporukama

Proizvodnja zvanične statistike u skladu sa međunarodnim standardima i preporukama u oblasti zvanične statistike je osnovni je cilj Uprave za statistiku. Uvažavajući dinamiku procesa EU integracija i činjenicu da je pregovaračko Poglavlje - 18 Statistika otvoreno krajem 2014. godine Uprava za statistiku, će nastaviti da učestvuje u radu međunarodnih statističkih tijela/organizacija, u cilju implementacije međunarodnih metodologija i prilagođavanja procesa proizvodnje zvanične statistike, u skladu sa novim statističkim standardima međunarodnih organizacija, čiji je Crna Gora član.

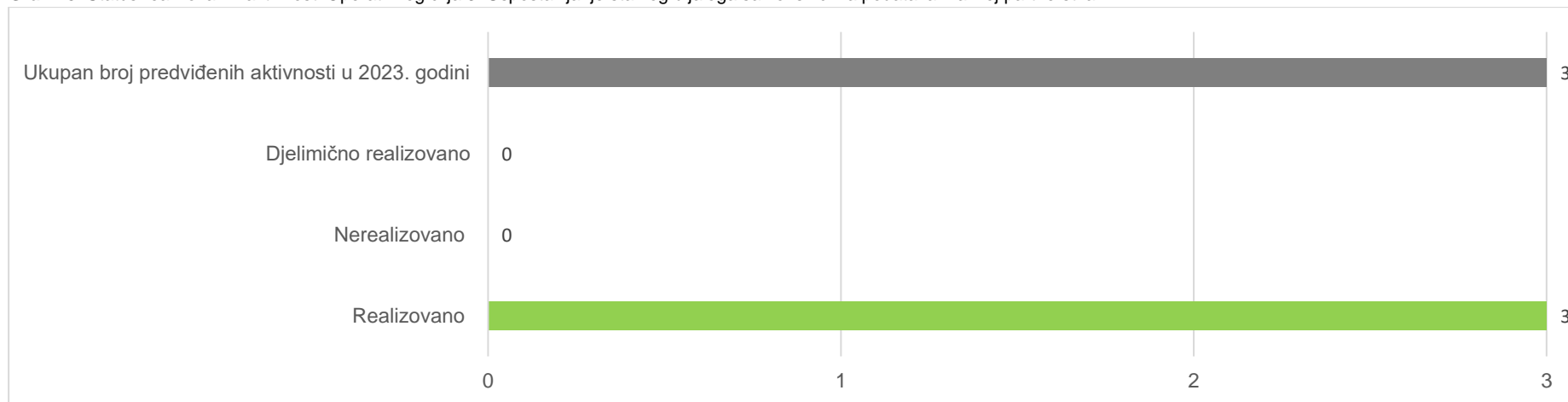
Tabela 15. Pregled planiranih i realizovanih sredstava za Operativni cilj 3.

u EUR

Godina	Budžetska sredstva			Potencijalna donatorska sredstva	
	Planirana sredstva shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Odobreno	Realizovano	Planirana sredstva shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Realizovano
2023.	6 971 346,52	6 919 047,52	3 157 672, 32	192 736,00	131 696, 66

Razlika između odobrenih i realizovanih sredstava posljedica je odlaganja Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova.

Grafik 8. Status realizovanih aktivnosti Operativnog cilja 3. Uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima podataka i razvoj partnerstva

Izvor: Uprava za statistiku

U Tabeli 16. prikazane su ostvarene planirane aktivnosti Operativnog cilja 3. tokom 2019 - 2023. godine.

Tabela 16. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionih plan za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 3. Dalje usaglašavanje i inoviranje zvanične statistike sa međunarodnim standardima/preporukama

R.br.	INDIKATOR UČINKA	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta
		2019	2021.	2023
1.	Ispunjenje aktivnosti koje doprinose realizaciji završnih mjerila Poglavlja 18 - Statistika	40%	60%	90%
2.	Broj proizvedenih indikatora za potrebe globalnog izvještavanja (UN), kao i za potrebe regionalnog izvještavanja EU i UNECE regiona	61% EU - SDG indikatora	67% EU - SDG indikatora	68% EU - SDG indikatora
3.	Veća dostupnost rezultata zvanične statistike Crne Gore u statističkim bazama EUROSTAT - a i UN - a	57% UN - SDG indikatora	60% UN - SDG indikatora	63% UN - SDG indikatora
4.	Veća dostupnost ekonomskih, finansijskih i socio-demografskih podataka Crne Gore, shodno standardima Međunarodnog monetarnog fonda sa sistema za diseminaciju opštih podataka (e - GDDS)	Dostupno 13 od ukupno 15 kategorija podataka	Dostupno je 15 indikatora, CBCG je objavila indikator finansijske stabilnosti	Unapređena periodičnost i pravovremenost diseminacije kategorije podataka iz preporučene serije

Kao primjer dobre prakse ističemo realizovane aktivnosti u statističkim domenima.

U oblasti **makroekonomske statistike, nacionalnih računa i cijena** rezultati su ostvareni kroz:

- dalju harmonizaciju statistike nacionalnih računa Crne Gore sa standardima Evropske unije i ispunjavanja zahtjeva, koji su definisani završnim mjerilima za zatvaranje Poglavlja 18 - Statistika;
- objavljivanje rezultata obračuna godišnjeg Bruto nacionalnog dohotka za 2022. godinu;
- objavljivanje konačnih rezultata obračuna godišnjeg Bruto domaćeg proizvoda za 2022. godinu po proizvodnoj metodi prema Nace Rev. 2 klasifikaciji djelatnosti i potrošnoj metodi prema potrošnim kategorijama, u tekućim i stalnim cijenama, u skladu sa metodologijom Evropskog sistema nacionalnih računa (u daljem tekstu ESA 2010 metodologijom);
- objavljivanje rezultata obračuna godišnjeg Bruto domaćeg proizvoda po prihodnoj metodi za period 2006 - 2022. godine;
- proizvodnju godišnjih podataka Bruto domaćeg proizvoda u ulančanim mjerama obima za 2022. godinu;
- objavljivanje konačnih podataka kvartalnog Bruto domaćeg proizvoda za 2022. godinu, u skladu sa ESA 2010 metodologijom po potrošnoj metodi, kao i preliminarnih podataka za I - III kvartal 2023. godine;
- objavljivanje konačnih podataka kvartalnog Bruto domaćeg proizvoda za 2022. godinu, u skladu sa ESA 2010 metodologijom po proizvodnoj metodi na nivou A10 sektora djelatnosti, kao i preliminarnih podataka za I - III kvartal 2023. godine;
- objavljivanje rezultata kvartalnog Bruto domaćeg proizvoda u prosječnim cijenama 2010. godine, po proizvodnoj i potrošnoj metodi, za vremensku seriju od I kvartala 2022. godine do III kvartala 2023. godine;
- objavljivanje sezonski prilagođenih podataka kvartalnog Bruto domaćeg proizvoda u tekućim cijenama, po potrošnim kategorijama, od I kvartala 2006. godine do III kvartala 2023. godine;
- proizvodnju godišnjih i kvartalnih podataka Lične potrošnje po COICOP-u i po trajnosti dobara u tekućim i stalnim cijenama i u lančanim mjerama obima;
- proizvodnju godišnjih i kvartalnih podataka Bruto investicija u osnovna sredstva po vrstama osnovnih sredstava u skladu sa ESA 2010 metodologijom i programom za transmisiju podataka;
- kontinuiranu modernizaciju u dijelu slanja podataka EUROSTAT-u, kroz unapređenu platformu SDMX alata preporučenih od strane EUROSTAT-a, čime je obezbijeđeno slanje podataka nacionalnih računa bez upotrebe SDMX konvertora;
- nastavak rada na redovnim aktivnostima visoko usklađenog projekta Pariteta kupovne moći i dalje usklađivanje Harmonizovanog indeksa potrošačkih cijena sa međunarodnim standardima;
- kontinuiran rad na unapređenju statistike spoljnotrgovinske robne razmjene prema karakteristikama preduzeća (TEC) i prema faktornoj vrijednosti (TIC), predstavlja značajan iskorak u pogledu usklađivanja statistike spoljnotrgovinske robne razmjene sa međunarodnim standardima.

U oblasti statistike **poljoprivrede, ribarstva, poslovnih statistika, životne sredine i šumarstva** rezultati su ostvareni kroz:

- realizaciju svih planiranih istraživanja, shodno Godišnjem planu statističkih istraživanja i Kalendaru objavljivanja statističkih podataka;
- usklađivanje statistike kratkoročnih indikatora sa EBS Regulativom (EU) 2019/2152;
- kalendarsko i sezonsko prilagođavanje podataka kratkoročnih indikatora;
- rad na poboljšanju kvaliteta istraživanja u skladu sa Kodeksom prakse evropske statistike (metadata i Izveštaji o kvalitetu).

U oblasti **socijalnih statistika i demografije**:

Imajući na umu da nisu ispunjeni uslovi za proizvodnju podataka za Popis stanovništva, domaćinstava i stanova iz administrativnih izvora, a shodno Zakonu o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova ("Sl. list Crne Gore", br. 140/22 od 16. 12. 2022, 105/23 od 28.11. 2023. godine) Uprava za statistiku je realizovala Popis stanovništva, domaćinstva i stanova, tradicionalnim metodom u periodu od 3 - 30. decembra 2023. godine.

Uprava za statistiku je uspješno realizovala fazu prikupljanja podataka u *Popisu stanovništva, domaćinstva i stanova*, u saradnji sa drugim organima, definisanim Zakonom o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova. Aktivnosti koje su prethodile i doprinijele uspješnoj fazi prikupljanja podataka, a koje su realizovane tokom 2023. godine su:

- finalizacija jedinstvene i međunarodno uporedive metodologije popisa, sa jedinstvenim definicijama i karakteristikama jedinica popisa;
- uspješno završeno ažuriranje registra prostornih jedinica za potrebe sprovođenja popisa;
- pripremljena i testirana aplikacija za unos i obradu podataka popisa sopstvenim kapacitetima Uprave za statistiku;
- uspješno sprovedene sve logističke aktivnosti, u svrhu organizacije popisa, od strane uspostavljene organizacione strukture popisa;
- formiranje i koordinacija aktivnostima 25 popisnih komisija sa oko 265 članova formiranih na nivou jedinica lokalnih samouprava sa ciljem direktne organizacije popisa na terenu;
- uspješno sprovedene obuke za više od 3 500 učesnika popisa na tri nivoa;
- izrada više od 20 dodatnih uputstava, aneksa i internih pravilnika, koji su doprinijeli uspješnoj realizaciji popisa i implementaciji zahtjeva svih zainteresovanih korisnika.

Aktivnosti Uprave za statistiku, koje su realizovane tokom faze terenskog rada od 3. do 30. decembra su:

- preko više od 70 državnih instruktora uspješno je koordiniralo akcijom prikupljanja i kontrole podataka popisa, sprovedenom od strane oko 500 instruktora i 3 000 popisivača;
- kroz javnu kampanju pripremljeni su odgovori na oko 50 zahtjeva novinara, kao i gostovanja u oko 10 emisija na temu popisa;
- učestvovali u radu svih sjednica parlamentarnog *Odbora za praćenje primjene Sporazuma o uslovima za održavanje Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova*.

Shodno članu 33 Zakona o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova ("Sl. list Crne Gore", br. 140/22 od 16.12. 2022. godine, 105/23 od 28.11. 2023. godine) Uprava za statistiku je u obavezi da pripremi sveobuhvatni izvještaj za Vladu Crne Gore o izvršenim poslovima popisa u 2023. godini, kao i o utrošenim sredstvima obezbijeđenih iz budžeta Crne Gore za istu godinu, najkasnije do 31. marta 2024. godine.

U oblasti implementacije **međunarodne saradnje** postignut je veći nivo metodološke usklađenosti svih istraživanja statističkog sistema Crne Gore sa pravnom tekovinom EU iz oblasti zvanične statistike, a koja dalje služe kao input za obračun makroekonomskih podataka u skladu sa ESA metodologijom.

U oblasti **međunarodnih projekata** rezultati su ostvareni kroz tri aktivnosti:

- obuku statističara kroz edukaciju o međunarodnim metodologijama i standardima;
- unapređenje zvanične statistike kroz implementaciju statističkih projekata u saradnji sa međunarodnim ekspertima i
- usavršavanje i unapređenje znanja i vještina kroz studijske posjete i kratkoročne misije međunarodnih eksperata.

➤ **Broj proizvedenih indikatora za potrebe globalnog izvještavanja (UN), kao i za potrebe regionalnog izvještavanja EU i UNECE regiona**

U nadležnosti Uprave za statistiku su 72 ili 67% EU - SDG indikatora od 107 traženih EU - SDG indikatora, dok je u nadležnosti ostalih institucija na nivou Crne Gore 35 EU - SDG indikatora. Realizacijom statističkih istraživanja Uprava za statistiku je učinila dostupnim 58 EU - SDG ili 80% indikatora u okviru svoje nadležnosti. Uprava za statistiku dostavlja zvanične statističke podatke EUROSTAT - u u cilju proizvodnje indikatora na evropskom nivou i dostupni su na zvaničnoj web stranici EUROSTAT - a <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

Shodno obavezama defisanim *Nacionalnom strategijom održivog razvoja do 2030. godine* - (NSOR) u nadležnosti Uprave za statistiku ostvarena je dostupnost rezultata zvanične statistike na nivou od 60%. Podaci o indikatorima Ciljeva održivog razvoja (COR) za Crnu Goru dostupni su na linku: <https://www.sdgmontenegro.me/>

➤ **Veća dostupnost rezultata zvanične statistike Crne Gore u statističkim bazama EUROSTAT - a i UN - a**

U 2023. godini realizovano je 208 statističkih istraživanja od ukupno 213 definisanih Godišnjim planom zvanične statistike za 2023. godinu. U nadležnosti Uprave za statistiku planirano je 165 statističkih istraživanja, realizovano je 162 istraživanja. U nadležnosti drugih proizvođača zvanične statistike realizovano je 46 statističkih istraživanja od 48 planiranih. Podaci proizvođača zvanične statistike Crne Gore dostupni su u [statističkim bazama EUROSTAT-a](#).

UPRAVA ZA STATISTIKU

Od 165 planiranih statističkih istraživanja u nadležnosti Uprave za statistiku, realizovano je 162 istraživanja, tri istraživanja „Boravišne dozvole - probno“, „Statistika o stanovništvu, na bazi administrativnih izvora – probno“ i „Probni popis poljoprivrede upotrebom CAPI metode prikupljanja

podataka“ nijesu realizovana. U skladu sa navedenim, analizom je utvrđeno da izvor podataka za realizaciju istraživanja „Boravišne dozvole - probno“, ne sadrži sve potrebne varijable za proizvodnju rezultata zvanične statistike, zahtijevanih od strane EUROSTAT-a.

Usljed realizacije Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova, istraživanja „Statistika o stanovništvu, na bazi administrativnih izvora – probno“ nije realizovano. Takođe, istraživanje „Probni popis poljoprivrede upotrebom CAPI metode prikupljanja podataka“ nije realizovano zbog odgađanja perioda sprovođenja Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova.

DRUGI PROIZVOĐAČI ZVANIČNE STATISTIKE

Od ukupno 48 planiranih statističkih istraživanja, koja su u nadležnosti drugih proizvođača zvanične statistike dva nijesu realizovana, u nadležnosti Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja: *Statističko istraživanje o izdvajanjima iz državnog budžeta na istraživanje i razvoj (GBARD statistika)* i *Statističko istraživanje o naučno istraživačkoj djelatnosti - istraživanje i razvoj*.

U obrazloženju, Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja navodi da je krajem 2022. godine (prethodno Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave, “Sl. list Crne Gore” 098/23 od 31.10. 2023. godine, uspostavljeno je Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija), uložilo napore na uspostavljanju adekvatnog mehanizma, kako bi se prikupili i obradili definisani statistički podaci vezani za istraživanje i razvoj za 2021. i 2022. godinu.

Međutim, do polovine 2023. godine radilo se na pripremi metodologije, upitnika i rezultata koji po svom kvalitetu nijesu bili na zadovoljavajućem nivou. Stoga je krajem 2023. godine navedeno ministarstvo ugovorilo relevantni istraživački projekat, kroz koji će nastaviti rad na razvoju adekvatne metodologije, upitnika i sprovesti prikupljanje i obradu statističkih podataka.

➤ Veće učešće Uprave za statistiku kroz članstvo u međunarodnim radnim grupama, upravljačkim tijelima, međunarodnim asocijacijama

Uprava za statistiku, kao koordinator međunarodne statističke saradnje, redovno sprovodi aktivnosti međunarodne saradnje i učestvuje na evropskim i međunarodnim sastancima radi postizanja međunarodne uporedivosti rezultata zvanične statistike:

- učešće na [64. Svjetskom statističkom kongresu \(World Statistics Congress - WSC\)](#);
- učešće na [71. konferenciji “Evropskih statističara” \(CES\)](#);
- učešće na [54. sjednica Statističke Komisije UN-a u Njujorku](#).

Na nivou statističkog sistema, tokom 2023. godine, zaposleni su učestvovali na 121 obuci, kroz seminare, kurseve i sastanke u organizaciji EUROSTAT - a, UNECE - a, Energy Community, FAO - a, itd.

U Tabeli 17. prikazana je implementacija akcionog plana za poslednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 3. Dalje usaglašavanje i inoviranje zvanične statistike sa međunarodnim standardima/preporukama

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2021. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovedenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
<p>Koordinacija aktivnosti sa nadležnim institucijama u cilju ispunjenja završnih mjerila Poglavlja 18 - Statistika, a shodno potpisanom Sporazumu o saradnji u oblasti statistike nacionalnih računa sektora opšte države i sa njom povezanih statistika (br. 01-1488 od 25. 04. 2016. godine)</p>	<p>Povećanje nivoa spremnosti Crne Gore za članstvo u oblasti statistike kroz <i>Izveštaje o napretku Evropske komisije za pregovaračko Poglavlje 18 - Statistika.</i> Povećana proizvodnja inputa za popunjavanje konkretnih varijabli u okviru tabela definisanih prvim mjerilom za zatvaranje Poglavlja 18 - Statistika</p>	<p>Proizvođači zvanične statistike</p>	<p>Realizovano (kontinuirana koordinacija i harmonizacija statistike nacionalnih računa Crne Gore sa standardima Evropske unije i ispunjavanja zahtjeva, koji su definisani završnim mjerilima za zatvaranje Poglavlja 18 - Statistika)</p>	<p>2023. godina</p>	<p>2023. godina</p>	<p>-</p>	<p>Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“</p>	<p>Nijesu planirana sredstva za sprovedenje aktivnosti</p>	<p>-</p>	<p>-</p>

Veća dostupnost rezultata zvanične statistike Crne Gore u statističkim bazama EUROSTAT - a i UN - a i njihovo metodološko usklađivanje sa relevantnim metodološkim okvirima i konceptima kvaliteta	Proizvodnja rezultata zvanične statistike	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (u 2023. godini realizovano je 208 statističkih istraživanja od ukupno 213 definisanih Godišnjim planom zvanične statistike za 2023. godinu)	2023. godina	2023. godina	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/ Potencijalna donatorska podrška	Budžet 6.971.346,52€ i Potencijalna donatorska podrška 192.736,00€	Budžet 3.157.672,32€ i Potencijalna donatorska podrška 131.696,66€	-
Veće učešće Uprave za statistiku kroz članstvo u međunarodnim radnim grupama, upravljačkim tijelima, međunarodnim asocijacijama	Redovna prisutnost kadra statističkog sistema Crne Gore na relevantnim i ključnim radnim sastancima i različitim vidovima obuke u EUROSTAT-u, ESS	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (Na nivou statističkog sistema, tokom 2023. godine, zaposleni su učestvovali na 121 obuci, kroz seminare, kurseve i sastanke u organizaciji EUROSTAT-a, UNECE-a, Energy Community, FAO-a, itd.)	Sastanci u okvirima ESS definisani MC listom za 2023. godinu za zemlje kandidate	Sastanci u okvirima ESS definisani MC listom za 2023. godinu za zemlje kandidate	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-

Operativni cilj 4. Kreiranje novih izvora podataka za proizvodnju zvanične statistike

Korišćenje novih izvora podataka zahtijeva razvijanje novih metoda u prikupljanju, obradi, analizi podataka, kako bi se garantovao kvalitet u skladu sa principima Kodeksa prakse zvanične statistike. To podrazumijeva uvođenje novih tehnika u prikupljanju podataka (CATI, CAPI, CAWI, Web scraping, Web scanning itd.) kroz nove investicije u IT sistem za prikupljanje, obradu, analizu i diseminaciju podataka. Pored korišćenja novih izvora podataka, posebna pažnja je posvećena daljem korišćenju izvora podataka, koji su u nadležnosti organa državne uprave, a potrebni su za proizvodnju zvanične statistike, kako bi se smanjili troškovi proizvodnje rezultata zvanične statistike i opterećenost izvještajnih jedinica.

U Tabeli 18. prikazane su ostvarene planirane aktivnosti Operativnog cilja 4. tokom 2023. godine.

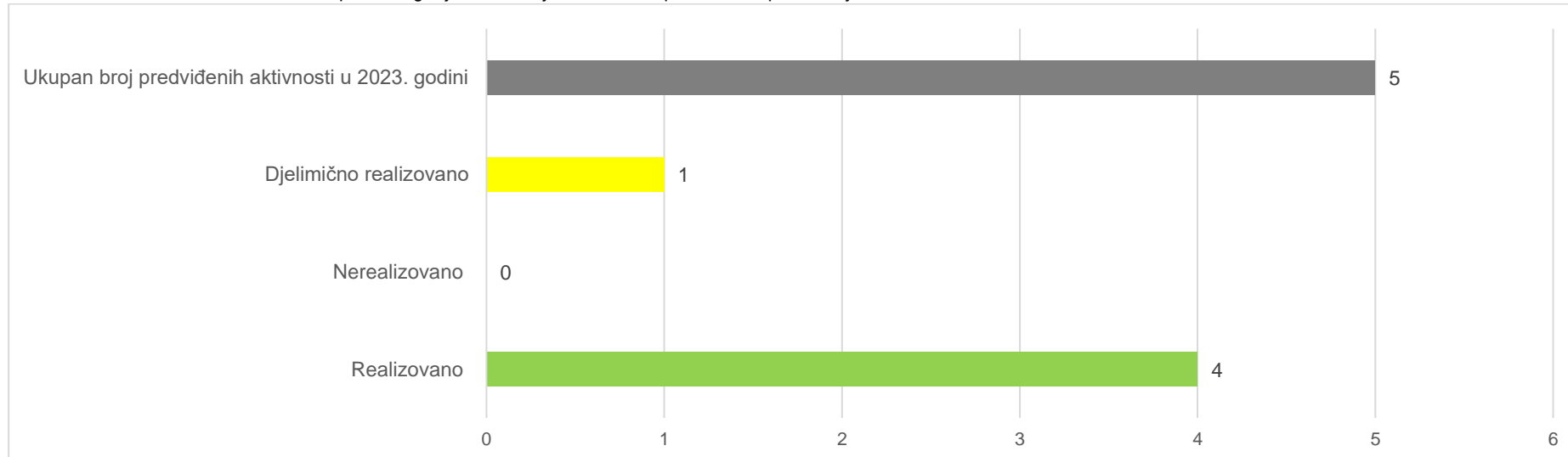
Tabela 18. Pregled planiranih i realizovanih sredstava za Operativni cilj 4.

u EUR

Godina	Budžetska sredstva			Potencijalna donatorska sredstva	
	Planirano shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Odobreno	Realizovano	Planirano shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Realizovano
2023.	8 785,00	8 785,00	7 903,64	2 500,00	3 461,50*

* Donacije se realizuju do nivoa izvršenja i dozvoljeno je da njihova realizacija bude veća od planiranih potencijalnih donatorskih sredstava

Grafik 9. Status realizovanih aktivnosti Operativnog cilja 4. Kreiranje novih izvora podataka za proizvodnju zvanične statistike

Izvor: Uprava za statistiku

Tabela 19. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionog plana za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 4. Kreiranje novih izvora podataka za proizvodnju zvanične statistike

OPERATIVNI CILJ 4. Kreiranje novih izvora podataka za proizvodnju zvanične statistike			
Indikator učinka	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta
Izmijenjena zakonska regulativa kojom se omogućava pristup podacima za potrebe razvoja zvanične statistike	Definisani preduslovi za izmjenu zakonske regulative	Izmijenjena zakonska regulativa	Izmijenjena zakonska regulativa
Broj statističkih istraživanja koja koriste nove izvore podataka	0	0	1
Broj statističkih istraživanja koja koriste administrativne izvore podataka	49	51	53
Broj novih metoda u prikupljanju podataka	CAWI, CAPI	CAWI, CAPI	CAWI, CAPI, CATI
Broj istraživanja kojima se testiraju novi izvori i metodi u proizvodnji zvanične statistike	1 statističko istraživanje	2 statistička istraživanja	3 statistička istraživanja
Smanjenje opterećenosti izvještajnih jedinica	Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost 81% Umjerena opterećenost 13% Visoka opterećenost 6%	Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost 83% Umjerena opterećenost 11% Visoka opterećenost 6%	Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost 85% Umjerena opterećenost 9% Visoka opterećenost 6%

Kao primjer dobre prakse u dostizanju realizacije operativnog cilja, ističemo, sprovođenje probnih istraživanja u cilju ocjene metodologije ili kvaliteta izvora podataka, koje treba prikupiti statističkim istraživanjima. Probna statistička istraživanja se uvode u slučajevima, kada je potrebno izvršiti ocjenu metodologije ili kvaliteta izvora podataka.

Tokom 2023. godine u nadležnosti Uprave za statistiku su 23 probna statistička istraživanja i 2 u nadležnosti Centralne banke Crne Gore. Nova statistička istraživanja (4), od kojih se (3) uvode od strane Uprave za statistiku i (1) od strane Centralne banke Crne Gore: Indikatori kriminaliteta; Probni popis poljoprivrede upotrebom CAPI metode prikupljanja podataka; Istraživanje o stvorenom otpadu od hrane i Statistika ostalih finansijskih institucija - factoring društava.

Krajem 2023. godine, za potrebe istraživanja *Ankete o radnoj snazi (ARS)* razvijena je testna aplikacija za prikupljanje podataka na terenu, korišćenjem CAPI metode, na kojoj će se nastaviti rad u cilju daljeg unapređenja. Primjena novog metoda za prikupljanje podataka će uticati na smanjenje vremena potrebnog za unos i obradu podataka. Nastavljeno je i testiranje korišćenja administrativnih izvora podataka (Poreske uprave) za obračun prosječnih zarada.

Takođe, tokom 2023. godine, za potrebe Ankete o dohotku i uslovima života (EU - SILC) nastavljen je razvoj aplikacije za prikupljanje podataka na terenu (CAPI metod - Computer Assisted Personal Interviewing). Kako bi se minimizirale greške u popunjavanju upitnika, nastavljeno je sa razvojem logičkih kontrola koje aplikacija sadrži. Ovo unapređenje omogućava da rezultati Ankete o dohotku i uslovima života (EU - SILC) budu dostupni u kraćem vremenskom roku, sa što manje logičko - računskih ispravki. Tako je skraćeno vrijeme objave podataka u n+1 godini sa decembra na oktobar n+1 godine istraživanja. Time će se kroz vrijeme i dalje skraćivanje rokova za objavu podataka, obezbijediti usklađenost sa novom EU regulativom u pogledu ispunjavanja zadatih rokova za objavu podataka, a ujedno podatke učiniti pravovremenim za donošenje socijalnih politika.

U okviru strukturalne statistike, nastavljen je rad na pripremi Popisa poljoprivrede u skladu sa Regulativom (EU) br. 2018/1091. Pripremljen je nacrt Zakona o popisu poljoprivrede, koji je u decembru 2023. godine dobio status predloga. Razvija se aplikacija za prikupljanje podataka u popisu poljoprivrede primjenom CAPI metode.

Elektronski upitnik za prikupljanje podataka za istraživanje RAD1 u upotrebi je od januara 2023. godine. Takođe je razvijen i elektronski upitnik za prikupljanje metapodataka od drugih proizvođača zvanične statistike.

Planirano je da se do kraja 2023. godine realizuje korišćenje novih izvora podataka, kod jednog statističkog istraživanja (oblast cijena), ali zbog obaveza priprema i sprovođenje Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2023. godine, nedostatak ljudskih kapaciteta u IT sektoru, nedovoljna obučenost zaposlenih za primjenu novih tehnologija u korišćenju novih izvora podataka, nijesmo bili u mogućnosti za realizaciju navedenog. CATI metoda za prikupljanje podataka nije implementirana, jer budžetom nisu planirana sredstva.

U Tabeli 20. prikazane su ostvarene planirane aktivnosti Operativnog cilja 4. tokom 2023. godine.

Tabela 20. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionog plana za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 4. Kreiranje novih izvora podataka za proizvodnju zvanične statistike

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 4.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Omogućiti edukaciju zaposlenih u statističkom sistemu za korišćenje novih izvora podataka	Edukacija zaposlenih u statističkom sistemu u okviru ESS i drugih statističkih organizacija i institucija o korišćenju novih izvora podataka	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (ukupno pet predstavnika Uprave za statistiku učestvovalo je na dva sastanka na temu razvoja zvanične statistike korišćenjem "Big Data")	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/ Potencijalna donatorska podrška	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-
Sprovođenje probnih istraživanja u cilju ocjene metodologije ili kvaliteta izvora podataka	Primjena administrativnih izvora podataka u statističke svrhe	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (u nadležnosti Uprave za statistiku su 23 probna statistička istraživanja i 2 u nadležnosti Centralne banke Crne Gore)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Budžet/ Potencijalna donatorska podrška	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-
Sprovođenje probnih istraživanja i pilot projekata u cilju ispitivanja primjene novih metoda i izvora u statističkoj proizvodnji	Ispitivanje mogućnosti u primjeni novih metoda u statističkoj proizvodnji	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (Testiranje CAPI metoda za istraživanje ARS, administrativni izvor za obračun prosječnih zarada i Web scraping za oblast cijena)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata“	Odobren budžet 8.785,00€ Potencijalna donatorska podrška 2.500,00€	Budžet 7 903,64€ Potencijalna donatorska podrška 3.461,50€	-

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 4.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Koordinacija aktivnosti na izmjeni Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike	Izmjena Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike	Proizvođači zvanične statistike	Djelimično realizovano	II kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	II kvartal 2024.	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	Programom rada Vlade Crne Gore za 2024. godinu definisana je izmjena Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike u II kvartalu 2024. godine
Porast broja statističkih istraživanja koja koriste nove metode u prikupljanju podataka	Broj istraživanja koja koriste CAPI i CAWI metodu	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (povećan broj istraživanja koja koriste nove metode u prikupljanju podataka - 2 istraživanja CAPI metod, 2 istraživanja CAWI metod)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.		Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-

Operativni cilj 5. Dalja implementacija Kodeksa prakse evropske statistike

Visok kvalitet rezultata zvanične statistike će i u narednom periodu ostati ključna aktivnost zvanične statistike Crne Gore. Nastaviće se proces unapređenja kvaliteta u svim statističkim aktivnostima, ne samo u procesu proizvodnje zvanične statistike, već i u upravljanju procesima. Mehanizmi osiguranja kvaliteta zasnivaće se na definisanim standardima kvaliteta, kroz primjenu i implementaciju modela upravljanja kvaliteta Total Quality management (TQM) i Generičkog modela statističkog poslovnog procesa (GSBPM). Primjena standarda će osigurati jasnu komunikaciju, dobru koordinaciju i saradnju u sistemu.

Pregled sredstava za realizaciju aktivnosti Operativnog cilja 5. dat je u Tabeli 21.

Tabela 21. Pregled planiranih i realizovanih sredstava za Operativni cilj 5.

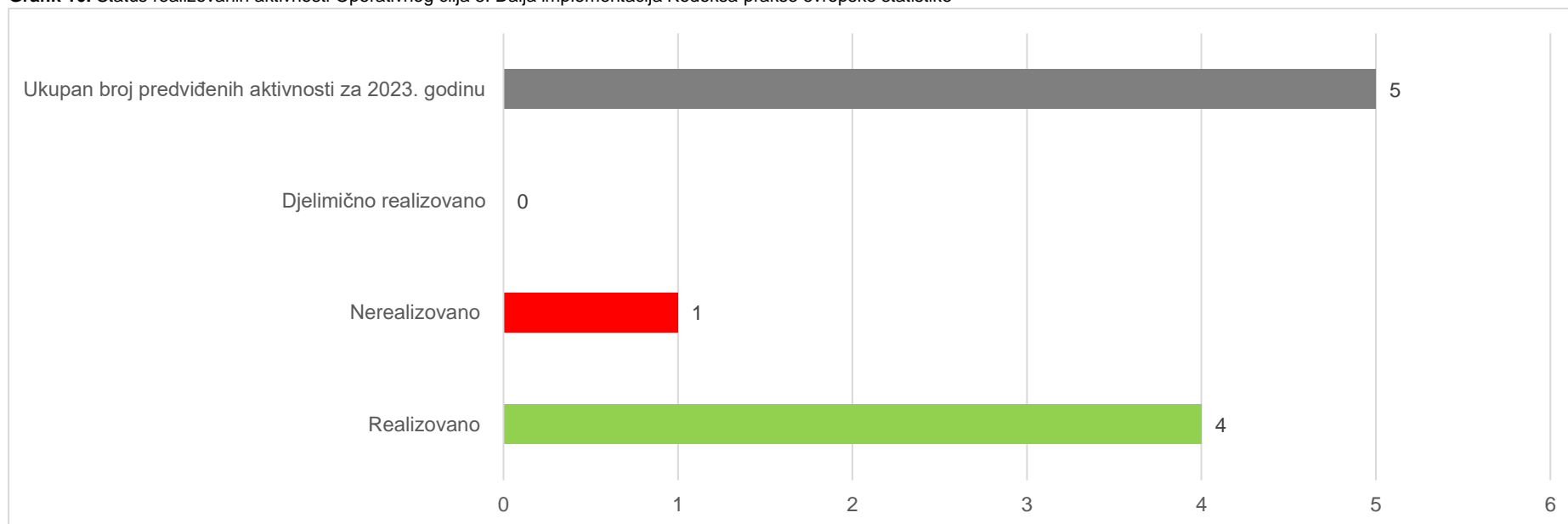
u EUR

Godina	Budžetska sredstva			Potencijalna donatorska sredstva	
	Planirano shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Odobreno	Realizovano	Planirano shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Realizovano
2023.	0	0	0	7 500,00	10 000,00*

*Donacije se realizuju do nivoa izvršenja i dozvoljeno je da njihova realizacija bude veća od planiranih potencijalnih donatorskih sredstava

Izvor: Uprava za statistiku

Grafik 10. Status realizovanih aktivnosti Operativnog cilja 5. Dalja implementacija Kodeksa prakse evropske statistike

Izvor: Uprava za statistiku

Tabela 22. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionog plana za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 5. Dalja implementacija Kodeksa prakse evropske statistike

OPERATIVNI CILJ 5. Dalja implementacija Kodeksa kvaliteta zvanične statistike			
Indikator učinka	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta
Stalni procentualni rast implementiranih aktivnosti u skladu sa evaluacionim standardima, definisanim principima Kodeksa prakse evropske statistike, predloženih u redovnim izvještajima sa misije procjene	10%	40%	100%
Implementacija elementa Total Quality management (TQM) definisanih Strategijom kvaliteta Uprave za statistiku, koji predstavljaju zajednički okvir kvaliteta Evropskog statističkog sistema	80%	100%	100%

Kao primjer dobre prakse, ističemo definisanje Akcionog plana za realizaciju preporuka definisanih *Izveštajem o procjeni usklađenosti sa Kodeksom prakse evropske statistike i ulozi nacionalne statističke institucije kao koordinatora*, čija realizacija se prati na godišnjem nivou.

Tokom 2023. godine održan je visok nivo kvaliteta u skladu sa principima Kodeksa prakse evropske statistike, a ujedno realizovane sve preporuke sa misije procjene sa rokom u 2023. godini. Shodno tome, aktivnosti koje su realizovane tokom 2023. godine su:

- usvojeni [Kriterijumi za definisanje „zvanične statistike“ i „drugih proizvođača zvanične statistike“](#) sa ciljem da se utvrdi koji organ proizvodi „zvaničnu statistiku“ i koji ima mogućnost da se kvalifikuje kao drugi proizvođač zvanične statistike. Takođe, Uprava za statistiku je ustanovila i mehanizam, koji prati sistematičnu usklađenost drugih proizvođača zvanične statistike na bazi definicije „zvanične statistike“, koja služi kao vidljiva oznaka statističkog kvaliteta, a kojom se potvrđuje usklađenost sa Kodeksom prakse evropske statistike.

➤ **Uvođenje sistema samoprocjene statističkog procesa proizvodnje**

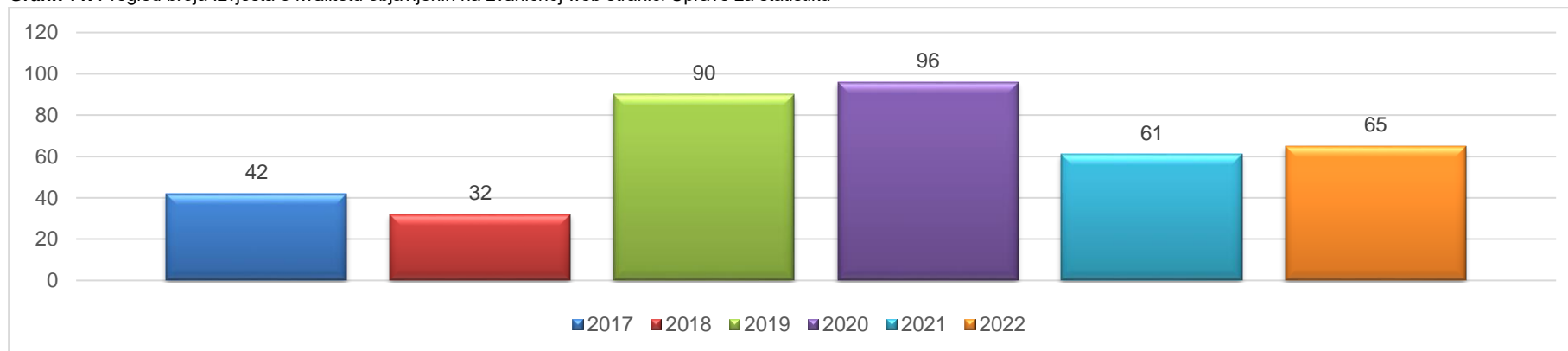
Proizvodnja rezultata zvanične statistike je sveobuhvatan proces statističkih aktivnosti (prikupljanje, obrada, korišćenje, skladištenje, analiza i diseminacija), a procjena kvaliteta je važan element svakog sistema upravljanja kvalitetom u statističkom sistemu. Svrha ocjene kvaliteta rezultata zvanične statistike je unapređenje nivoa usklađenosti sa standardima kvaliteta u oblasti zvanične statistike na međunarodnom i evropskom nivou, osnovnim principima UN, principima Kodeksa prakse evropske statistike i principima zvanične statistike. Procjenjivanje kvaliteta u statističkom sistemu Crne Gore omogućava identifikaciju principa i primjenu modela kvaliteta u statističkoj proizvodnji. Implementacija kvaliteta zahtijeva, punu posvećenost zaposlenih, redovno praćenje i procjenu kvaliteta rezultata zvanične statistike.

Uprava za statistiku je odlučila da uvede samoprocjenu kvaliteta statističke proizvodnje, koja se zasniva na Generičkom modelu statističkog poslovnog procesa - GSBPM i principima Kodeksa prakse evropske statistike. Pripremljen je *Upitnik za samoprocjenu kvaliteta statističke proizvodnje u statističkom sistemu Crne Gore* uz prateću dokumentaciju sistematizovanu u *Priručniku za organizaciju samoprocjene kvaliteta u statističkom sistemu Crne Gore*. Na osnovu godišnjeg Programa i Plana za samoprocjenu za 2023. godinu, realizovana je samoprocjena šest (6) statističkih istraživanja, sa ciljem da se obezbijedi sistematizovani mehanizam kontinuiranog unapređenja statističke proizvodnje.

➤ **Povećan broj izvještaja o kvalitetu za korisnike na zvaničnoj web stranici Uprave za statistiku**

Uprava za statistiku redovno priprema i ažurira Izvještaje o kvalitetu za korisnike, koji su dostupni na zvaničnoj web stranici. Ostvaren je napredak u pripremi *Izvještaja o kvalitetu*, prilikom izračunavanja indikatora kvaliteta u skladu sa [ESS Priručnikom za izvještaje o kvalitetu i metapodacima](#). Takođe, pripremljen je novi dizajn i format izvještaja. Sadržaj nacionalnih izvještaja o kvalitetu je u skladu sa strukturom SIMS 2.0 i preporukama iz ESS Priručnika za kvalitet i izvještaje o metapodacima.

Grafik 11. Pregled broja Izvještaja o kvalitetu objavljenih na zvaničnoj web stranici Uprave za statistiku

Izvor: Uprava za statistiku

➤ **Uspostavljanje Generičkog modela statističkih poslovnih procesa (GSBPM)**

U cilju uvođenja i primjene Generičkog modela statističkog poslovnog procesa (GSBPM), koji služi za opisivanje i dokumentovanje svakog istraživanja na standardizovani način Uprava za statistiku je pripremila IT aplikaciju GSBPM.

Implementacijom GSBPM modela nastavljen je proces sistematizacije i automatizacije pojedinih procesa/faza uzorkovanja, kao i priprema i arhiviranje dokumentacije koja se odnosi na uzorak i uzoračke greške (kao dio indikatora kvaliteta).

Tokom 2023. godine, kroz projekat IPA 2019 višekorisničkog programa postignut je napredak, koji se odnosi na unapređenje komponenti sistema metapodataka u sistem zvanične statistike i njegovim usklađivanjem sa okvirom koji važi za Evropski statistički sistem. Uspostavljen je CAWI metod (Computer Assisted Web Interviewing) za prikupljanje podataka od drugih proizvođača zvanične statistike, za potrebe ažuriranja metapodataka.

Elektronski upitnik koji je samostalno razvijen u IT odjeljenju omogućio je drugim proizvođačima zvanične statistike da na pojednostavljen način popunjavaju/ažuriraju metapodatke, a na taj način se povećava i kvalitet metapodataka. Tokom 2023. godine, drugi proizvođači zvanične statistike su popunili metapodatke koristeći elektronski upitnik za 2022. godinu. Metapodaci drugih proizvođača zvanične statistike se objavljuju na web stranici Uprave za statistiku i služe kao izvor metapodataka za kreiranje kvalitetnih izvještaja.

Tabela 23. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionog plana za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 5. Dalja implementacija Kodeksa prakse evropske statistike

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 5.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Primjena GSBPM koji podstiče integraciju statističkog sistema	Uspostavljen okvir GSBPM modela u Upravi za statistiku	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (Uprava za statistiku je pripremila IT aplikaciju GSBPM)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Potencijalna donatorska podrška	Potencijalna donatorska podrška 7.500,00€	Potencijalna donatorska podrška 10.500,00€	Realizovan kroz projekat IPA 2019 6.1 "Quality management"

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 5.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Sprovođenje prakse samoprocjene statističke proizvodnje	Samoprocjena dva statistička istraživanja	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (izvršena samoprocjena kod šest statističkih istraživanja)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Potencijalna donatorska podrška			Realizovan kroz projekat IPA 2017 6.1 "Quality management"
Implementacija elementa Total Quality management (TQM) definisanih Strategijom kvaliteta, koji predstavljaju zajednički okvir kvaliteta Evropskog statističkog sistema	Primjena elementa Total Quality management (TQM) „Stalna unapređenja“ definisan Strategijom upravljanja kvalitetom za period 2020 - 2023. godina „Razvoj diseminacije i komunikacije u skladu sa potrebama digitalnog društva“	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (pripremljen je novi dizajn i format izvještaja kvaliteta koji su dostupni na web stranici Uprave za statistiku)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Potencijalna donatorska podrška			Realizovan kroz projekat IPA 2019 6.1 "Quality management"
Definisanje Akcionog plana i pratećih procedura u cilju implementacije GSBPM modela u skladu sa projektom IPA 2019 6.1 Quality management	Implementacija aktivnosti definisanih Akcionim planom	Proizvođači zvanične statistike	Realizovano (definisan Akcioni/Radni plan)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Potencijalna donatorska podrška		-	Realizovan kroz projekat IPA 2019 6.1 "Quality management"

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 5.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Riješen problem poslovnog prostora Uprave za statistiku u cilju potpune implementacije Kodeksa kvaliteta EU statistike i Opšte regulative o zaštiti podataka o ličnosti (General data Protection Regulation - GDPR)	Novi poslovni prostor u cilju potpune implementacije Kodeksa kvaliteta EU statistike i Opšte regulative o zaštiti podataka o ličnosti (General data Protection Regulation - GDPR)	Ministarstvo o finansija/ Uprava za statistiku	Nerealizovano ²³	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	Ovim će biti realizovana dugogodišnja preporuka Evropske Komisije, a ujedno i najvažniji preduslov daljeg napretka u procesu evropskih integracija. Naknadne informacije o daljem razvoju aktivnosti dobićemo od Uprave za imovinu.

²³ Za potrebe unosa i kontrole podataka prikupljenih Popisom stanovništva, domaćinstva i stanova, zaključkom Vlade broj 07-430/23-4507/2 od 3. oktobra, obezbijeden je poslovni prostor od 470m2 za period od 1.oktobra 2023. godine do 1. oktobra 2024. godine.

Operativni cilj 6. Razvoj IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike

Razvoj zvanične statistike korišćenjem novih metoda prikupljanja podataka, kao i korišćenjem novih izvora podataka (administrativnih ili drugih izvora), je ujedno i osnova za razvoj integrisanog sistema proizvodnje zvanične statistike. Razvijen je integrisani sistem u odnosu na statističke procese. Integrisani IT sistem za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike, razvijen je na Generičkom modelu statističkog poslovnog procesa (GSBPM). Uspostavljanjem ovako definisanog integrisanog IT sistema, unaprijeđena je pravovremenost i relevantnost zvanične statistike, efikasnost i produktivnost Uprave za statistiku, smanjena opterećenost ispitanika integracijom podataka iz administrativnih izvora podataka i razmjena statističkih podataka između domenskih statistika u Upravi za statistiku.

U Tabeli 24. prikazane su ostvarene planirane aktivnosti Operativnog cilja 6. tokom 2023. godine.

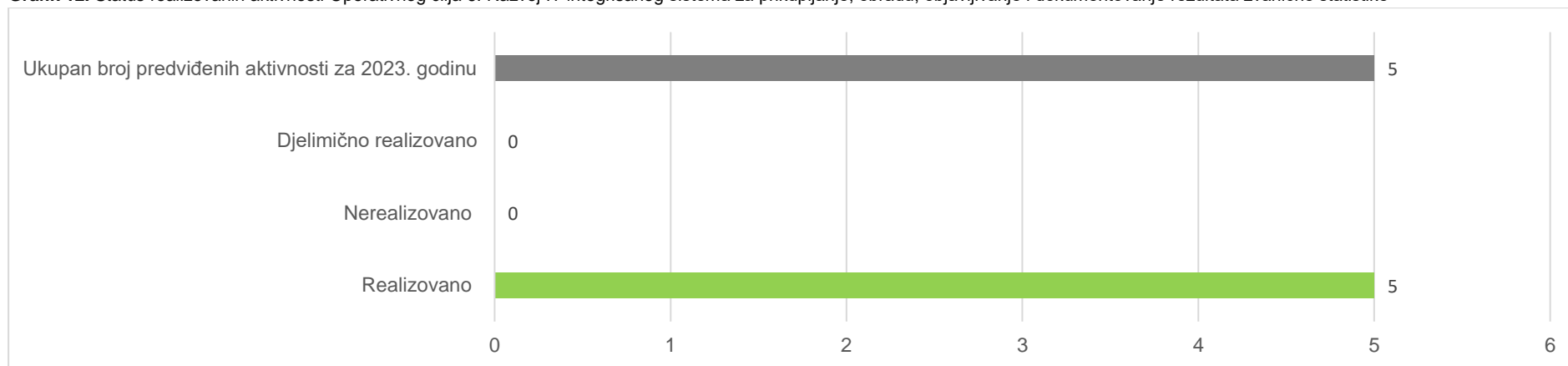
Tabela 24. Pregled planiranih i realizovanih sredstava za Operativni cilj 6.

u EUR

Godina	Budžetska sredstva			Potencijalna donatorska sredstva	
	Planirana sredstva shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Odobreno	Realizovano	Planirana sredstva shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Realizovano
2023.	101 900,80	136 900,00	116 077,22	0	0

Izvor: Uprava za statistiku

Grafik 12. Status realizovanih aktivnosti Operativnog cilja 6. Razvoj IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike

Izvor: Uprava za statistiku

Tabela 25. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionog plana za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 6. Razvoj IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike

OPERATIVNI CILJ 6. Razvoj diseminacije i komunikacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva			
Indikator učinka	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta
Razvijen IT integrisani sistem za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike	Razvijen IT integrisan sistem za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike	Primjena IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike na 20% statističkih istraživanja	Primjena IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike na 40% statističkih istraživanja
Smanjena opterećenost izvještajnih jedinica	Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost: 81% Umjerena opterećenost: 13% Visoka opterećenost: 6%	Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost: 83% Umjerena opterećenost: 11% Visoka opterećenost: 6%	Indikator opterećenosti: Normalna opterećenost: 85% Umjerena opterećenost: 9% Visoka opterećenost: 6%

Kao primjer dobre prakse ističemo da je tokom 2023. godine unaprijeđena zaštita informacionog sistema, koja se ogleda kroz instalaciju novog hardvera (Cisco Fire Power firewall) i nabavku dodatnih modula koji štite od bezbjednosnih prijetnji.

Unaprijeđena je zaštita pristupa informacionom sistemu, unapređenjem VPN servera. Uveden je softver za sprečavanje curenja informacija - DLP. Modernizovan je i povećan kapacitet mail servera i povećana njegova sigurnost. Završene su aktivnosti na virtualizaciji servera, instalirani su novi serveri većeg kapaciteta. Korišćenjem SDMX softverskih alata, povećan je broj setova podataka koji se šalju u SDMX formatu. Takođe, povećan je broj setova podataka za koje se SDMX fajlovi kreiraju, korišćenjem SDMX RI alata (SDMX RI alati su implementirani za sve setove podataka nacionalnih računa koji se šalju EUROSTAT - u u SDMX formatu).

Razvoj IT integrisanog sistema prati se kroz integraciju statističkih podataka između domenskih statistika u Upravi za statistiku, administrativnih izvora podataka, podataka zvaničnih proizvođača statistike, kao i razvoj sistema za prenos podataka i metapodataka EUROSTAT - u na nivou statističkog sistema Crne Gore.

Kroz primjenu evropskog standarda za implementaciju metapodataka i razmjenu podataka kontinuirano se unapređuje sistem referentnih metapodataka. Navedene aktivnosti su definisale novi dizajn, migraciju referentnih metapodataka iz starog sistema u novi sistem, uz razvoj novog sistema. Tokom razvoja integrisanog sistema za obradu podataka, uključeni su i drugi proizvođači zvanične statistike, kao dio statističkog sistema Crne Gore. U tu svrhu je razvijen elektronski upitnik za prikupljanje metapodataka od drugih proizvođača zvanične statistike.

Kao nastavak modernizacije i unapređenja načina prikupljanja podataka koristi se elektronski upitnik za potrebe statistike zarada.

Izrađen je Akcioni plan za primjenu elektronskog poslovanja i dokumentovanja, kao i analiza stanja za izradu diseminacione baze podataka za "Open data".

Tabela 26. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionog plana za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 6. Razvoj IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 6.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Povećana primjena IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike u različitim statističkim domenima	Rad na primjeni IT integrisanog sistema koji prati poslovni proces GSBPM modela za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistike u statističkim domenima: Poljoprivreda i socijalne statistike	Uprava za statistiku	Realizovano (povećan broj istraživanja na kojima je primijenjen IT integrisani sistem za prikupljanje, obradu, objavljivanje i dokumentovanje rezultata zvanične statistika)	II kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Odobrena budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“ 136 900,00€	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“ 116 077,22€	-
Ispitivanje tehničkih mogućnosti i definisanje Akcionog plana u skladu sa zakonskim odredbama u primjeni elektronskog poslovanja	Izrađen Akcioni plan za primjenu elektronskog poslovanja	Uprava za statistiku	Realizovano (Izrađen Akcioni plan za primjenu elektronskog poslovanja i dokumentovanja)	II kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za realizaciju aktivnosti	-	-

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 6.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Razvoj IT sistema elektronskog arhiviranja i dokumentovanja	Izrađen Akcioni plan za primjenu elektronskog poslovanja i dokumentovanja	Uprava za statistiku	Djelimično realizovano (U skladu sa Akcionim planom biće razvijen IT sistem)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	IV kvartal 2026.	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za realizaciju aktivnosti	-	Planiran je nastavak aktivnosti kroz Operativni cilj 4. Strategije razvoja zvanične statistike 2024 - 2028. godina
Priprema SDMX fajlova korišćenjem SDMX konvertora	Razvijena SDMX struktura za slanje statističkih podataka preko e - DAMIS web portala	Uprava za statistiku	Realizovano (Povećan je broj setova podataka za koje se SDMX fajlovi kreiraju korišćenjem SDMX RI alata)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-
Razvoj diseminacione baze podataka za „open data“ na nivou statističkog sistema	Analiza stanja za izradu diseminacione baze podataka za „open data“	Uprava za statistiku	Realizovano (Izrađena analiza stanja za izradu diseminacione baze podataka za „open data“)	I kvartal 2023	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za sprovođenje aktivnosti	-	-

Operativni cilj 7. Razvoj diseminacije i komunikacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva

Imajući u vidu mogućnosti koje pruža savremena tehnologija, kada je u pitanju diseminacija podataka i komunikacija sa korisnicima, Uprava za statistiku je osavremenila diseminaciju rezultata zvanične statistike, na način da budu dostupni različitim grupama korisnika. Razvijeni su novi vidovi publikovanja podataka koji uključuju vizualizaciju i animaciju. Tokom 2023. godine izrađeni dokumenti, *Definisanje polaznih osnova za uspostavljanje funkcionalne zvanične web stranice i uspostavljanje diseminacione baze podataka* i *Definisanje polaznih osnova za implementiranje alata podrške korisnicima - User support*.

Pregled sredstava za realizaciju aktivnosti Operativnog cilja 7. dat je u Tabeli 27.

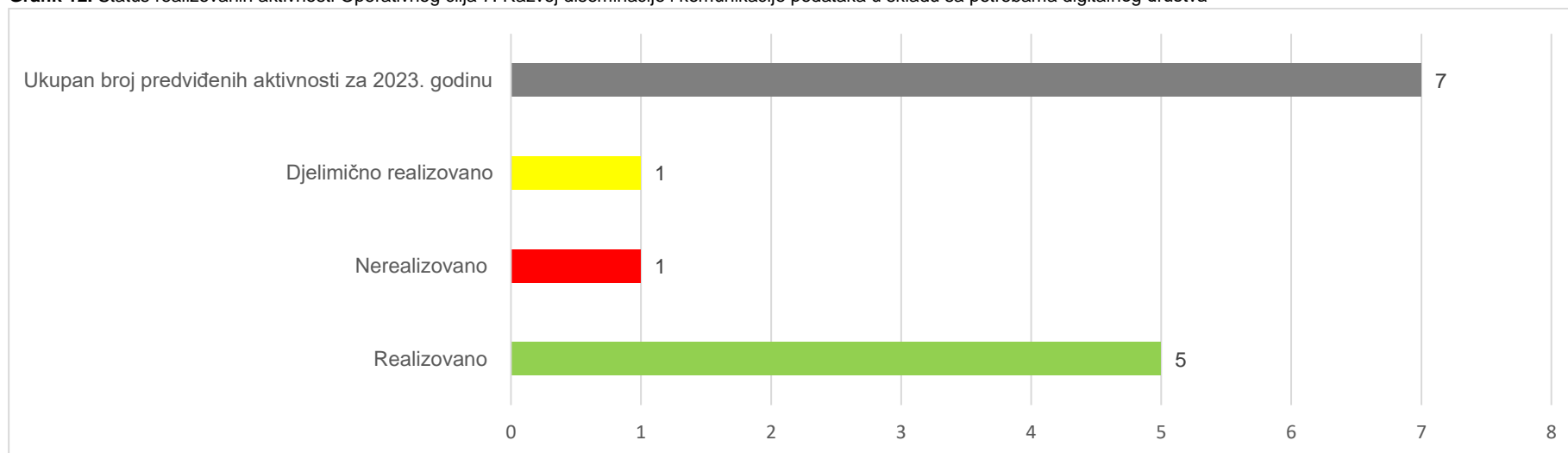
Tabela 27. Pregled planiranih i realizovanih sredstava za Operativni cilj 7.

u EUR

Godina	Budžet		Potencijalna donatorska sredstva	
	Planirano shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Realizovano	Planirano shodno Akcionim planom za 2023. godinu	Realizovano
2023.	0	0	0	0

Izvor: Uprava za statistiku

Grafik 12. Status realizovanih aktivnosti Operativnog cilja 7. Razvoj diseminacije i komunikacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva

Izvor: Uprava za statistiku

Tabela 28. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionog plana za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 6. Razvoj diseminacije i komunikacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva

Operativni cilj 7: Razvoj diseminacije i komunikacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva			
Indikator učinka	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta
Definisana Politika i Strategija diseminacije	50%	70%	100%
Promocija rezultata zvanične statistike putem aplikacija, interaktivnih alata, animacije, infografika	Definisanje Akcionog plana	50% realizovanih aktivnosti definisanih Akcionim planom	100% realizovanih aktivnosti definisanih Akcionim planom
Broj zaposlenih u organizacionoj jedinici za odnose sa korisnicima/javnošću	1	2	2

U 2023. godini Uprava za statistiku je nastavila rad na promociji i modernizaciji zvanične statistike. U tom cilju Uprava za statistiku je putem zvanične web stranice i društvenih mreža (Twitter, LinkedIn i Instagram) objavila rezultate zvanične statistike kroz:

- 168 statističkih saopštenja (u mjesečnoj, kvartalnoj i godišnjoj dinamici);
- 4 publikacije (online i štampane);
- oko 80 objava na društvenim mrežama i 2 videa;
- 500 zahtjeva za podacima po statističkim oblastima (upućena na zvaničnu mejl adresu Uprave za statistiku);
- 151 zahtjev od strane medijskih kuća, što je značajan porast u odnosu na prethodnu godinu, kao rezultat sprovođenja aktivnosti Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova za 2023. godinu;
- redizajnirana publikacija [Mjesečni statistički pregled](#);
- održanu konferenciju za medije na kojoj su predstavljeni rezultati obračuna "[Indeksa rodne ravnopravnosti za Crnu Goru za 2023. godinu](#)".

Prateći praksu obilježavanja [Evropskog dana statistike, 20. oktobra 2023. godine](#), Uprava za statistiku se pridružila Evropskoj statističkoj zajednici i ukazala na značaj zvanične statistike i njene uloge u savremenom društvu, kroz pripremljeni infografik objavljen na [web stranici Evropskog statističkog sistema](#), Uprave za statistiku i društvenim mrežama.

U 2023. godini organizovana je i edukacija zaposlenih Uprave za statistiku, na temu komunikacija, kroz tri aktivnosti:

- trening javnog nastupa (cilj aktivnosti je bio upoznavanje učesnika treninga sa pripremom ključnih poruka za javni nastup, tehnikama premošćavanja nezgodnih pitanja, kao i sa standardima oblačenja i poslovnog ponašanja u samom studiju);

- krizna komunikacija (cilj aktivnosti je bio da osposobi učesnike da prepoznaju kriznu situaciju i adekvatno na nju reaguju, kao i da definišu sistem komuniciranja tokom krize);
- odnosi sa medijima i društvene mreže (cilj aktivnosti je bio da osposobi učesnike da izgrade i sprovede efikasnu komunikaciju sa medijima, prije svega tradicionalnim mainstream medijima, kao i predstavljanje tehnika za uspješno kreiranje i upravljanje korporativnim nalogima na mrežama i pripremi sadržaja, koji će privući pažnju pratilaca, ali i kako reagovati i uspješno savladati krizu na mrežama).

S obzirom na to da je u 2023. godini realizovan Popis stanovništva, domaćinstava i stanova, za ovo statističko istraživanje realizovan je najveći broj aktivnosti iz oblasti diseminacije i komunikacije:

- definisan je poseban domen [Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2023. godini](#) na web sajtu na kojem su objavljeni metodološki i prateći materijali i saopštenja;
- organizovana je konferencija za medije povodom početka Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2023. godine;
- pripremljeno je [19 infografika i 4 animacije](#);
- organizovana je PR kampanja u elektronskim medijima, na portalima i društvenim mrežama (baneri, saopštenja, gostovanja predstavnika Uprave za statistiku u medijima, spotovi itd.), outdoor oglašavanje - bilbordi.

Više detalja o popisnim aktivnostima biće prikazano *Izveštajem o utrošenim sredstvima obezbijeđenih iz Budžeta Crne Gore i o izvršenim poslovima popisa predviđenim u 2023. godini.*

Tabela 29. Tabela izvještavanja o implementaciji akcionog plana za posljednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta Operativni cilj 6. Razvoj diseminacije i komunikacije podataka u skladu sa potrebama digitalnog društva

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 7.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Izmjena važećeg Pravilnika o sistematizaciji i unutrašnjoj organizaciji	Povećan broj zaposlenih u organizacionoj jedinici za odnose sa korisnicima/ javnošću	Uprava za statistiku	Nije realizovano	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.		Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“	Nijesu planirana sredstva za realizaciju aktivnosti	-	-

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 7.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovedenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Implementiranje alata podrške korisnicima - User support	Definisanje polaznih osnova	Uprava za statistiku	Djelimično realizovano (u skladu sa dokumentom "Definisanje polaznih osnova za implementiranje alata podrške korisnicima – User support")	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	IV kvartal 2025.	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/ Potencijalna donatorska podrška	Nijesu planirana sredstva za realizaciju aktivnosti	-	Planiran nastavak rada na ovoj aktivnosti kroz Operativni cilj 5. Strategije razvoja zvanične statistike 2024 - 2028. godina
Priprema Politike diseminacije	Definisana Politika diseminacije	Uprava za statistiku	Realizovano (pripremljen predlog Politike diseminacije)	II kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/ Potencijalna donatorska podrška	Nijesu planirana sredstva za realizaciju aktivnosti	-	-
Priprema Strategije diseminacije	Definisana Strategija diseminacije	Uprava za statistiku	Djelimično realizovano (pripremljen predlog "Koncepta razvoja diseminacije i komunikacije" za period 2024 - 2028. godina")	II kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	IV kvartal 2024	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/ Potencijalna donatorska podrška	Nijesu planirana sredstva za realizaciju aktivnosti	-	Planiran nastavak rada na ovoj aktivnosti kroz Operativni cilj 5 Strategije razvoja zvanične statistike, 2024 - 2028. godina

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 7.	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije	Datum početka (2023. godina)	Planirani datum završetka (2023. godina)	Novi datum realizacije	Izvor finansiranja	Sredstva planirana za sprovedenje aktivnosti	Realizovana sredstva za aktivnost	Preporuke
Organizovanje foruma aktivnih korisnika rezultata zvanične statistike	Broj organizovanih sastanaka	Uprava za statistiku	Realizovano (organizovana je PR kampanja u elektronskim medijima, na portalima i društvenim mrežama u cilju promocije zvanične statistike)	I kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/ Potencijalna donatorska podrška	Nijesu planirana sredstva za realizaciju aktivnosti	-	-
Definisanje polaznih osnova za uspostavljanje funkcionalne zvanične web stranice Uprave za statistiku i uspostavljanje diseminacione baze podataka	Funkcionalna zvanična web stranica Uprave za statistiku	Uprava za statistiku	Djelimično realizovano (u skladu sa dokumentom <i>Definisanje polaznih osnova za uspostavljanje funkcionalne zvanične web stranice i uspostavljanje diseminacione baze podataka</i>)	I kvartal 2023.	I kvartal 2023.	IV kvartal 2025.	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/ Potencijalna donatorska podrška	Nijesu planirana sredstva za realizaciju aktivnosti		Planiran nastavak rada na ovoj aktivnosti kroz Operativni cilj 5. Strategije razvoja zvanične statistike 2024 - 2028. godina
Promocija rezultata zvanične statistike putem aplikacija, interaktivnih alata, animacije, infografika	Definisanje Akcionog plana	Uprava za statistiku	Realizovano (pripremljeno i objavljeno 19 infografika i 4 animacije)	II kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	-	Redovna budžetska sredstva Programa „Nacionalna statistika“ Potprogram „Izrada rezultata zvanične statistike“/	Nijesu planirana sredstva za realizaciju aktivnosti	-	

Izvor: Uprava za statistiku

III. NALAZI I ZAKLJUČCI EVALUACIJE

Strategijom razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina predviđeno je da se, nakon sprovođenja implementacije strategije, izvrši (ex-post) unutrašnja evaluacija. Radna grupa je obrazovana od državnih službenika unutar Uprave za statistiku. Proces evaluacije je započet u januaru 2023. godine. Prvi nalazi evaluacije završen je do 1. juna 2023. godine, dok su završni evaluacioni izvještaj i preporuke završene po isteku perioda trajanja strateškog dokumenta odnosno do januara 2024. godine. U analizi ostvarenih rezultata Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina u prethodnom periodu, korišćeno je šest standardnih kriterijuma za evaluaciju (prema OECD DAC-a - OECD development Assistance Committee) relevantnost, koherentnost, efektivnost, efikasnost, uticaj i održivost, koje je Uprava za statistiku koristila prilikom sprovođenja unutrašnje evaluaciju. Situacija usljed pandemije izazvane virusom COVID - 19, kreirala je značajno drugačije okruženje za proizvodnju i diseminaciju zvanične statistike, što je uticalo i na realizaciju statističkih aktivnosti. Dodatna ograničenja ispunjenju ciljeva, u prethodnom periodu, predstavljali su ograničeni kapaciteti (kadrovski i prostorni).

Relevantnost

Pri utvrđivanju relevantnosti korišćena su pitanja definisana u projektnom zadatku i pitanjima za evaluaciju.

1. Do koje mjere su ciljevi, aktivnosti strateškog dokumenta i dalje relevantni?

Ciljevi Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina bili su dobro pozicionirani i utemeljeni sa nacionalnim prioritetima Crne Gore u oblasti zvanične statistike, uključujući usklađivanje nacionalnih propisa s pravnom tekovinom EU iz oblasti zvanične statistike. Analizom relevantnosti ciljeva strategije, zaključuje se da je u periodu važenja strategije postignut napredak, ali su ciljevi i dalje relevantni, a neke od njih je potrebno i dodatno pojačati u narednom periodu.

2. U kojoj mjeri je strateški dokument relevantan u odnosu na realne potrebe građana, privrede, NVO sektora?

Strategija je posjedovala odlike relevantnog razvojnog dokumenta, koji je bio primjenjiv, ne samo na Upravu za statistiku, već i na druge proizvođače zvanične statistike. Strategija razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina predstavljala je izuzetno važan dokument, koji je usmjeren na realizaciju ciljeva daljeg usaglašavanja sa međunarodnim standardima pa, samim tim, i uspostavljanju stalnog dijaloga sa korisnicima/ama podataka i razvoja partnerstava, kako bi se ostvario kvalitetniji ambijent za razvoj diseminacije u skladu sa potrebama korisnika/ica.

3. U kojoj mjeri je strateški element relevantan u odnosu na potrebe žena i muškaraca?

Relevantnost Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina u oblasti rodne ravnopravnosti je potvrđena kroz veliki broj korisnika/ca i podataka, kojima Uprava za statistiku informiše korisnike/ce o stanju u Crnoj Gori u vezi sa rodnom ravnopravnosti. Zaključuje se da je postignut napredak, ali su ciljevi i dalje relevantni. Jedan od najvažnijih instrumenata koji pokazuje stanje i položaj žena i muškaraca u Crnoj Gori je rodna statistika, koja je u periodu važenja strategije obogaćena proizvodnjom indeksa rodne ravnopravnosti. Iako je zabilježen napredak u oblasti rodne statistike, rodni aspekt se prepoznaje kao prioritetni strateški cilj i u narednom periodu.

4. Do koje mjere ciljevi koji su definisani u dokumentu odgovaraju postojećim prioritetnim potrebama i kapacitetima u Crnoj Gori?

U kontekstu relevantnosti strateških ciljeva može se istaći i da je ispunjenost ciljeva bila uslovljena prioritetnim potrebama korisnika/ca i među njima najznačajnijeg, prepoznatog u procesu pridruživanja EUROSTAT-a, a sa ciljem usaglašenosti sa Kompendijumom zvanične statistike EU.

5. U kojoj mjeri su zainteresovane strane bile uključene u razvoj strateškog dokumenta?

Dodatna ograničenja ispunjenju ciljeva, u prethodnom periodu, predstavljali su i ograničeni kapaciteti (kadrovski i prostorni), kako Uprave za statistiku, kao zvaničnog proizvođača, tako i kod ostalih proizvođača zvanične statistike. Tokom izrade strategije, kroz proces javne rasprave, data je prilika svim zainteresovanim stranama da aktivno učestvuju u njoj u pripremi Kroz petogodišnji program rada zvanične statistike, koji razrađuje strategiju u dijelu sprovođenja statističkih istraživanja, konkretno su navedene i aktivnosti predložene tokom javne rasprave.

6. Koliko je strateški dokument povezan i usklađen sa procesom evropskih integracija?

U samoj izradi Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina, a kasnije njenoj implementaciji, pravci razvoja zvanične statistike usklađeni su i sa međunarodnim pravcima razvoja, a implementacija ciljeva zavisila je umnogome i od korišćenja pretpristupnih fondova, koji su dodijeljeni zemljama kandidatima, a kojima je Uprava za statistiku upravljala u skladu sa strateškim opredjeljenjima EU.

Koherentnost

1. Do koje mjere postoji sinergija i međusobna veza između strateškog dokumenta i drugih dokumenata/projekata koje sprovodi ista institucija/Vlada?

Kada je riječ o koherentnosti Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina, može se zaključiti da postoji sinergija i međusobna veza sa drugim dokumentima u oblasti zvanične statistike na nacionalnom i međunarodnom nivou. U skladu sa Strategijom razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godine pripremljen je petogodišnji Program zvanične statistike za period 2019 - 2023. godina, koji definisane ciljeve razrađuje na nivou statističke oblasti. Na godišnjem nivou je to godišnji plan zvanične statistike, dok je na evropskom nivou *The Statistical Requirements Compendium*, koji služi kao referentni dokument EU zakonodavstva u oblasti zvanične statistike.

2. Postoji li usklađenost strateškog dokumenta s relevantnim međunarodnim normama i standardima?

Ostvaren je značajan napredak u Poglavlju 18 - Statistika u dostavljanju ključnih podataka sa ciljem postizanja većeg nivoa usaglašenosti sa EU zakonodavstvom.

3. Postoji li komplementarnost, usklađenost i koordinacija s drugim akterima i državama u datoj oblasti politike?

Ostvareni rezultati, uspostavljeni odnosi sa stejkholderima, uspostavljeni mehanizmi, kao i uvedena nova istraživanja upućuju na to da je realizovana strategija relativno dobro ostvarila komplementarnost, koherentnost i koordinaciju sa drugim akterima i zemljama u ovoj oblasti.

4. U kojoj mjeri strateški dokument stvara dodatnu vrijednost uz izbjegavanje dupliranja napora?

Strategija je bila relativno djelotvorna. Ovaj zaključak izveden je iz činjenice da su rezultati strategije ostvareni na visokom nivou te da su krajnje u odnosu na početne vrijednosti skoro svih indikatora uspješnosti ostvarili značajan rast.

5. U kojoj mjeri je strateški dokument usklađen s relevantnim međunarodnim standardima rodne ravnopravnosti?

Rodna ravnopravnost predstavlja elementarnu vrijednost Evropske unije, tako da se prožima kroz sva poglavlja pregovaračkog procesa, pa i kroz Poglavlje 18 - Statistika. Takođe, mjerama ove strategije adresira se i potreba za intenzivnijim uključivanjem svih aktera u društvu u pravcu rješavanja problema vezanih za diskriminaciju, po osnovu pola i roda i osnaživanju žena i osoba drugačijih polnih i rodni identiteta.

Sinergija, kada su pitanju evropske integracije ogleda se i u izradi Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, koji predstavlja plan u pogledu zakonodavnih i strateških okvira, kada su u pitanju obaveze u pregovaračkim poglavljima.

Efektivnost

1. Je li sprovođenje strateškog dokumenta i pratećih akcionih planova teklo na osnovu planirane dinamike tokom važenja strateškog dokumenta?

Efektivnost Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina definiše se kao procjena u kojoj mjeri su se rezultati postigli kroz tri akciona plana (dva dvogodišnja i jedan jednogodišnji). Prema rezultatima iz Izvještaja o realizaciji Akcionih planova Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina, stepen realizacije aktivnosti je direktno uticao na stepen realizacije operativnih ciljeva. Razlozi zbog kojih neke od aktivnosti nijesu blagovremeno realizovane odnose se na nedostatak kadrovskih kapaciteta. Planirana dinamika je bila u velikom riziku, imajući na umu činjenicu da je većina perioda realizacije Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godine bila u periodu trajanja COVID-19 pandemije. Ciljevi i aktivnosti koji nijesu realizovani odnose se na obezbjeđivanje adekvatnih prostornih i kadrovskih kapaciteta.

2. Je li i koliko svaka od aktivnosti/mjera doprinijela postizanju planiranog učinka?

Ključni nalazi sprovedene analize dovode do zaključka da je stepen uspješnosti realizacije planiranih aktivnosti na izuzetno visokom novou.

3. Jesu li međusektorska pitanja (rodna ravnopravnost, ekologija, itd.) dovoljno uključena u ovu strategiju i njenu realizaciju?

Pitanja rodne ravnopravnosti i životne sredine su važan segment koji je nephodno ojačati u narednom strateškom dokumentu i to kako u djelu uključivanja istraživanja iz ovih oblasti tako i ponašanja pojedinaca zaposlenih u Upravi za statistiku.

U navedenom periodu, pored planiranih sprovedena su i neka istraživanja koja nisu prvobitno planirana, a za koja su sredstva obezbijeđena preko IPA fondova. U tom smislu, sprovedeno je "Istraživanje o uslovima života i bezbjednosti žena" koje je imalo za cilj da izmjeri nasilje nad ženama.

Efikasnost

1. Je li strategija realizovana na najefikasniji način u poređenju sa alternativama? U kojoj mjeri su troškovi srazmjerni postignutim dobitima?

Strategija razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina je realizovana koristeći najefikasnije resurse, koji su bili na raspolaganju u momentu realizacije pojedinih ciljeva. U velikoj mjeri posvećena je pažnja da se realizacija sprovede uz najniža moguća ulaganja tj. troškove. Ovdje je neophodno uvažiti uslove pandemije COVID-19 i nepovoljne epidemiološke situacije u zemlji tokom perioda realizacije strategije, koji su značajno uticali na izbor najefikasnijeg metoda realizacije strategije.

2. Koliko je bila adekvatna institucionalna i organizaciona struktura za koordinaciju, praćenje, izvještavanje o sprovođenju (da li je podsticala ili ometala sprovođenje strateškog dokumenta)?

Kada je riječ o implementaciji Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina važno je istaći da je ona u značajnoj mjeri finansirana iz budžetskih sredstava, ali i dijelom kroz podršku iz EU donacija (IPA). Evaluacijom je utvrđeno da su resursi opredijeljeni za implementaciju strategije i njenih akcionih planova bili dovoljni. Koordinaciju realizacije aktivnosti Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina sprovodila je Uprava za statistiku, koja je realizovala implementaciju na adekvatan način, sa pozitivnom ocjenom korisnika/ca programa podrške. Uprava za statistiku je sa nedovoljnim brojem zaposlenih iznijela najveći dio planiranih aktivnosti. Prosjek realizovanih statističkih istraživanja je na nivou 98% i na taj način je uspostavljen mehanizam za implementaciju strategije.

Analizom rezultata sprovedenih aktivnosti može se zaključiti da je strategija bila efikasna i da je ostvarila značajne rezultate uz ograničene ljudske kapacitete. Njena efikasnost se ogleda u razvoju IT integrisanog sistema za prikupljanje, obradu i diseminaciju rezultata zvanične statistike, u periodu pandemije COVID-19, kada se sistem mijenjao i dizajnirao neki novi segment statističkog sistema Crne Gore.

1. Šta se dogodilo kao rezultat sprovođenja strategije? Koju stvarnu razliku je proizvela strategija za korisnike?

Strategija razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina je ostvarila značajan uticaj na zadovoljstvo korisnika/ca uslugama Uprave za statistiku, što potvrđuju pozitivne ocjene sprovedenih *Istraživanja o zadovoljstvu korisnika/ca uslugama Uprave za statistiku*. Tokom trajanja Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina realizovana su dva *Istraživanja o zadovoljstvu korisnika/ca uslugama Uprave za statistiku* (2020. i 2022. godine), sa ciljem da se izmjeri stepen u kojem su potrebe korisnika/ca za rezultatima zvanične statistike zadovoljene u odnosu na dostupnu zvaničnu statistiku, uvažavajući njihova potencijalna očekivanja. Rezultati *Istraživanja o zadovoljstvu korisnika/ca uslugama Uprave za statistiku u 2022. godini* pokazuju pozitivne rezultate unaprjeđenja u ukupnom zadovoljstvu korisnika/ca. Naime, istraživanje je pokazalo da je 73,6% korisnika/ca zadovoljno sveobuhvatnim kvalitetom rezultata zvanične statistike i statističkim uslugama, koje pruža Uprava za statistiku, što u poređenju sa prethodno sprovedenim istraživanjem iz 2020. godine predstavlja rast od 1,8 procentnih poena.

2. Šta se dogodilo kao rezultat sprovođenja strategije u pogledu napredovanja u oblasti ispunjavanja kriterijuma za pristupanje EU, i stvarne razlike za raznovrsne korisnike?

Kako se u svom radu Uprava za statistiku oslanja na savremene evropske trendove i nastoji da svoj rad prilagodi evropskim standardima, to će i rezultati ovog istraživanja služiti za nastavak kontinuiranog rada na daljim poboljšanjima ukupnog kvaliteta rezultata zvanične statistike i pružanju statističkih usluga. Sprovođenje Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina ujedno je i pokazatelj ispunjenja strateških ciljeva, posebno u procesu evropskih integracija, a same polazne i ciljne vrijednosti za sve pojedinačne aktivnosti pružaju informaciju o dinamici i stepenu napretka u ovom procesu. Operativni ciljevi u potpunosti su usklađeni sa očekivanjima EUROSTAT-a i rezultat su preporuka dobijenih sa evropskih adresa, a koje su i doprinijele napretku.

3. Na koliko ljudi je uticala strategija i na koje načine (pozitivne i negativne)?

Korisnicima/ama se na ovaj način pruža uvid u strateška opredjeljenja, gdje je ispunjavanje kriterijuma za pristupanje zaseban cilj, a snažno se prožima i kroz ispunjenje svih strateških ciljeva.

4. Kako je sprovođenje strategije uticalo na položaj žena u društvu, a kako na položaj muškaraca?

Položaj žena i muškaraca u društvu opisan je kroz proizvedene podatke objavljene u publikaciji „Žene i muškarci u Crnoj Gori”, Indeks rodne ravnopravnosti i Istraživanje o uslovima života i bezbjednosti žena.

5. Koje bi bile najvjerovatnije posljedice kada bi se prestalo sa ili odustalo od aktivnosti iz postojećeg strateškog dokumenta?

Neispunjenje strateških ciljeva ili odustajanje od aktivnosti iz analizirane Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina dovelo bi do stagnacije u procesu Evropskih integracija, posebno u Poglavlju 18 - Statistika.

Održivost

1. Koliko su pozitivni efekti strategije i akcionih planova nastavljeni i nakon prestanka finansiranja (donatorskog ili iz budžeta)?

Na bazi ostvarenih rezultata i sprovedenih aktivnosti predviđenih strategijom može se očekivati da će se pozitivni efekti osjetiti u narednom periodu, ali bez daljeg razvoja i obezbjeđenja kontinuiteta inoviranja procesa proizvodnje i diseminacije zvanične statistike, a taj period bi trajao ne duže od 3 do 5 godina. Upravo iz tog razlogaporučuje se izrada nove strategije za naredni petogodišnji period, kako je to predviđeno i Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike.

2. Koliko je održivo buduće djelovanje u datoj oblasti javne politike u pogledu finansiranja?

Analiza održivosti imala je za cilj da pokaže u kojoj mjeri su pozitivni rezultati i efekti ostvareni po osnovu realizacije mjera i aktivnosti utvrđenih navedenom strategijom održivi u budućnosti. Važno je sagledati rizike po održivost da bi se blagovremeno otklonila i obezbijedila djelotvornost ostvarenih rezultata u narednom periodu. Vjerovatnoća da će rezultati biti održivi je veća, kada su usklađivani sa nacionalnim i međunarodnim standardima (posebno kroz proces pristupanja EU), kada su definisani Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike, podzakonskim aktima, kada postoji posvećenost proizvođača zvanične statistike i kada su razvijene kompetencije zaposlenih u statističkim jedinicama, da mogu da podržavaju i održavaju procese statističke proizvodnje. Rezultati operativnih ciljeva su značajno uvećali prilike za održivost sistema, prije svega zbog ulaganja i razvoja statističkog znanja među zaposlenima, kao stručnog i profesionalnog kadra. Tokom 2022. godine 184 zaposlena iz sistema zvanične statistike učestvovala su u realizaciji online seminara, kurseva i sastanaka (EUROSTAT i UN sastanci). Organizatori događaja su: EUROSTAT, UNECE, Energy Community, FAO, itd. Nastavak realizacije programa stažiranja u saradnji sa EUROSTAT-om i nacionalnim statističkim institutima EU u oblasti zvanične statistike, koji su na platformi razvoja novih metoda, novih procesa u prikupljanju, obradi i diseminaciji podataka, značajno će uticati na održivost sistema zvanične statistike.

Zaključci:

1. Strategija predstavlja izuzetno važan dokument, koji je usmjeren na realizaciju ciljeva razvoja zvanične statistike, uspostavljanju bolje saradnje između korisnika i proizvođača te ostvarivanje kvalitetnijeg okruženja za ostanak i privlačenje obučanih kadrova u sistemu zvanične statistike. Relevantnost strategije potvrđuju i rezultati njene implementacije koji su na visokom nivou, te predstavljaju osnovu za dalji i dinamičniji razvoj. Dodatno, strategija se u potpunosti uklapa u prioritete ostalih nacionalnih strategija, kao i relevantnih regulativa Evropske unije i međunarodnih partnera.
2. Strategija razvoja zvanične statistike je široko postavljena jer prati razvoj svih oblasti društvenog i privrednog djelovanja. Dizajnirana je na strukturiran način koji pruža kvalitetan pregled strateških ciljeva, prioriteta, mjera i aktivnosti koji su izuzetno dobro razrađeni i odlikavaju realne potrebe korisnika i proizvođača. Ciljevi su jasno postavljeni, sa konkretno definisanim indikatorima uspješnosti. Akcioni plan strategije je urađen na pregledan način, sa indikatorima za praćenje realizacije aktivnosti koji su dobra osnova za praćenje daljeg razvoja.
3. Važno je istaći da se strategija u značajnom dijelu realizovala u periodu trajanja pandemije izazvane virusom COVID -19, odnosno u vanrednim okolnostima, što je uslovilo i drugačije načine njenog sprovođenja. Takođe, iako strategija treba da predstavlja osnov za planiranje budžeta za svaku kalendarsku godinu, koji bi bio raspoređen na definisane aktivnosti, u nekim slučajevima to nije i ostvareno sa realizovanim budžetskim sredstvima.
4. Nedostatak kadrovskih i prostornih kapaciteta uticao je da se određeni ciljevi ispune djelimično. Resursi za implementaciju strategije bili su generalno dovoljni. Analizom rezultata sprovedenih aktivnosti može se zaključiti da je strategija bila efikasna i da je ostvarila značajne rezultate, bez obzira naograničene finansijske i kadrovske kapacitete. Njena efikasnost se ogleda i u uvođenju inovativnih načina prikupljanja podataka, kao i uključivanju značajnog broja aktera iz svih sfera društva..
5. Sprovođenje strategija je imalo značajan uticaj na razvoj zvanične statistike. Postavljeni su snažni temelji za budući razvoj, kroz novi strateški dokument koji će biti stub budućih aktivnosti. Ovo tim prije imajući u vidu da je uprkos brojnim izazovima u periodu priprema, uspješno realizovan Popis stanovništva, domaćinstava i stanova. Ostaje izazov kako približiti obrade podataka i uvođenje inovativnih načina prikupljanja podataka, kako popisa tako i ostalih statističkih istraživanja.
6. Na realizaciju aktivnosti iz Strategije značajno je doprinijelo i korišćenje sredsava iz IPA fondova, kroz koje je omogućena stručna i finansijska podrška EU i drugih međunarodnih organizacija u razvoju zvanične statistike.

Preporuke:

U skladu sa gore navedenim, a na osnovu analize i evaluacije, preporuke se odnose na šest standardnih kriterijuma korišćenih prilikom evaluacije na obezbjeđenje kontinuiteta razvoja koji će se definisati narednim strateškim dokumentom:

1. Iako je u periodu važenja strategije postignut određeni napredak, ciljevi su i dalje relevantni i neke od njih je potrebno dodatno pojačati u narednom periodu. U tom smislu, **uspostavljanje stalnog dijaloga sa korisnicima/ama podataka i razvoj partnerstva** je neophodan, kako bi se ostvario kvalitetniji ambijent za razvoj zvanične statistike u skladu sa potrebama korisnika/ica;
2. U Strategiji razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina postoji **sinergija i međusobna veza sa drugim strateškim dokumentima**, koji se mogu dovesti u vezu sa zvaničnom statistikom, kako na nacionalnom tako i na međunarodnom nivou. Iz tog razloga ovu vezu je neophodno sačuvati i dodatno pojačati u narednom periodu;
3. Prema rezultatima iz *Izveštaja o realizaciji Akcionog plana Strategije razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina (za 2023. godinu)*, stepen realizacije aktivnosti iznosi 77%. Za ciljeve koji nijesu u potpunosti realizovani neophodno je obezbijediti kontinuitet novim strateškim dokumentom. Ovo se prije svega odnosi na obezbjeđenje kadrovskih i prostornih kapaciteta, kao i rad na konkretnom obezbjeđenju dinamičkog web sajta.
4. Strategija razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina, je bila efikasna i ostvarila je značajne rezultate uz ograničene kadrovske kapacitete. U narednom periodu preporučuje se, uz intenzivno jačanje ljudskih resursa, **korišćenje IT alata razvijenih za potrebe digitalizacije procesa proizvodnje zvanične statistike**, čime bi efikasnost došla do punog izražaja. Nastavak realizacije programa razvoja novih metoda, novih procesa u prikupljanju, obradi i diseminaciji podataka, značajno će uticati na održivost sistema zvanične statistike. Iz tog razloga posebnu pažnju potrebno je posvetiti adekvatnim usavršavanjem zaposlenih;
5. Strategija je ostvarila značajan uticaj na zadovoljstvo korisnika/ca uslugama Uprave za statistiku, što potvrđuju pozitivne ocjene sprovedenih *Istraživanja o zadovoljstvu korisnika/ca uslugama Uprave za statistiku*. Predlaže se **nastavak aktivnosti koje utiču na povećano zadovoljstvo korisnika uz obavezno mjerenje istog**;
6. Preporučuje se obezbjeđivanje značajno većeg budžeta i na taj način osiguravanje finansijskih sredstva za implementaciju strategije. Osim budžetskih sredstava, fokus bi trebao biti i na zadržavanju i dodatnom privlačenju EU fondova, koji i u dosadašnjem periodu imaju značajan uticaj na razvoj zvanične statistike;
7. Preporučuje se nastavak aktivnosti usmjerenih na snažniju promociju rezultata zvanične statistike. Vidljivost rezultata treba biti na većem nivou zbog podizanja svijesti o efektu koji zvanična statistika ima na planiranje društveno - ekonomskog razvoja. Tokom dizajniranja nove strategije potrebno je osnažiti i nastaviti razvoj komunikacionih aktivnosti, koje bi bile vodič za kvalitetnu diseminaciju i promociju svih rezultata. Dodatno, neophodno je finalizovati i priručnike za dalji razvoj ljudskih kapaciteta.

IV. OSVRT NA PLANIRANA I UTROŠENA FINANSIJSKA SREDSTVA

Osvrt na planirana i utrošena finansijska sredstva za 2023. godinu

Za realizaciju planiranih aktivnosti, Zakonom o budžetu za 2023. godinu, ukupno odobrena budžetska sredstva iz opštih prihoda budžeta iznosila su 7.093.660,59€. Ukupna realizovana budžetska sredstva iz opštih prihoda budžeta iznose 3.301.459,98€ ili 46,54% u odnosu na odobrena. Ovaj procenat izvršenja iz opštih prihoda posljedica je kašnjenja sa početkom sprovođenja aktivnosti vezanih za Popis stanovništva, domaćinstava i stanova, koji je prvobitno bio planiran za 30. novembar 2023. godine, a odložen je za 3. decembar 2023. godine (više detalja u Tabeli 28.). Ukupno realizovana sredstva u 2023. godini iz IPA sredstava i ostalih donacija iznose 313.882,34€. Ukupno realizovana sredstva iz svih izvora sredstava, odnosno novčani tok u 2023. godini iznosi 3 615 342,32€.

Tabela 30. Pregled finansijskih sredstava za implementaciju AP za poslednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta

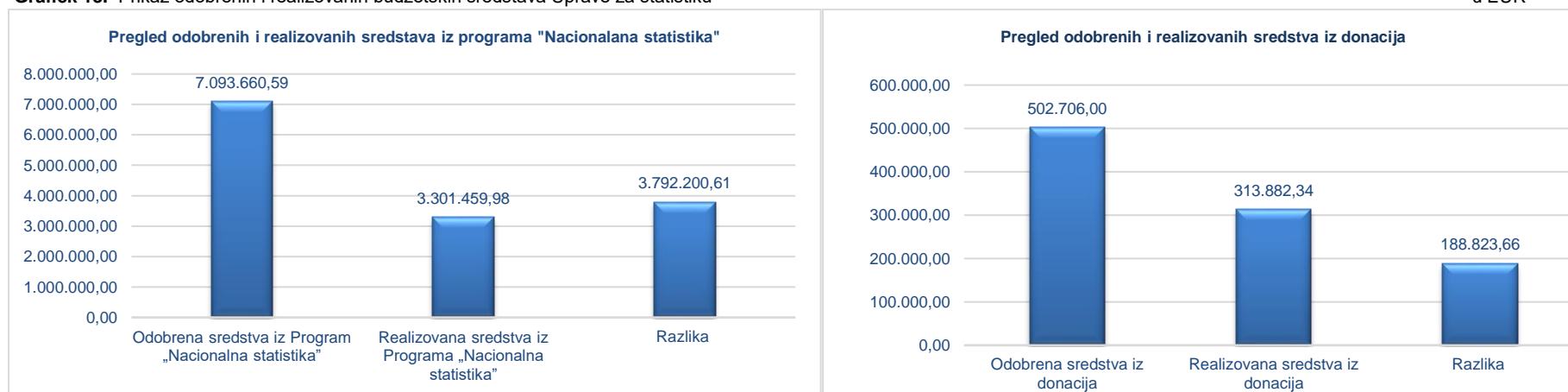
u EUR

Finansijska sredstva	2023. godina		
	Odobrena sredstva	Realizovana sredstva	% realizovanih u odnosu na odobrena sredstva
1. Odobrena sredstva Program „Nacionalna statistika”	7.093.660,59	3.301.459,98	46,54%
1.a Redovne statističke aktivnosti	2.590.964,24	2.294.984,32	88,58%
1.b Aktivnost “Popis stanovništva domaćinstava i stanova”	4.502.696,35	1.006.475,66	22,35%
2. Odobrena sredstva iz donacija	502.706,00	313.882,34	62,44%
UKUPNO odobrena sredstva	7.596.366,59	3.615.342,32	47,59%

Izvor: Uprava za statistiku

Grafič 13. Prikaz odobrenih i realizovanih budžetskih sredstava Uprave za statistiku

u EUR

Osvrt na planirana i utrošena finansijska sredstva za cjelokupan period sprovođenja strateškog dokumenta

Za realizaciju strateških i operativnih ciljeva predviđenih Strategijom razvoja zvanične statistike 2019 - 2023. godina, kao i aktivnosti predviđenih akcionim planovima za njeno sprovođenje, ukupno je odobreno 23.600.026,57€ (od čega 20.441.314,57€ odnosno 87% iz budžetskih sredstava, a 3.158.712,00€, odnosno 13%, od donacija). Ukupno realizovana sredstva za period 2019 - 2023. godina iznose 11.456.515,84€ (od čega 9.259.142,67€ odnosno 81% iz budžetskih sredstava, a 2.197.373,17€ odnosno 19%, od donatorskih sredstava).

Tabela 31. Pregled planiranih i utrošenih finansijskih sredstava za cjelokupan period sprovođenja strateškog dokumenta

Finansijska sredstva	2019. godina	2020. godina	2021. godina	2022. godina	2023. godina
Odobrena sredstva Programom "Nacionalna statistika"	1 676 633,33	1 821 781,19	4 551 810,00	5 297 429,46	7 093 660,59
Ukupna realizovana budžetska sredstva	1 502 682,59	1 518 353,97	1 377 106,00	1 559 540,13	3 301 459,98
Razlika	173 950,74	303 427,22	3 174 704,00	3 737 889,33	3 792 200,61
Procenat realizacije	89,62%	83,34%	30,25%	29,4%	46,54%
Odobrena sredstva iz donacija	871 805,00	915 000,00	404 149,00	465 052,00	502 706,00
Ukupan iznos realizovanih sredstava iz donacija	753 557,66	386 470,79	326 255,00	417 207,38	313 882,34
Razlika	118 247,34	528 529,21	77 895	47 844,62	188.823,66
Procenat realizacije	86,44%	42,24%	80,73%	89,7%	62,44%
UKUPNO odobrena sredstva	2 548 438,33	2 736 781,19	4 955 959,00	5 762 481,46	7 596 366,59
UKUPNO realizovana sredstva	2 256 240,25	1 904 824,76	1 703 361,00	1 976 747,51	3 615 342,32

*Donacije se realizuju do nivoa izvršenja i dozvoljeno je da njihova realizacija bude veće od planiranih potencijalnih donatorskih sredstava

Izvor: Uprava za statistiku

V. PREPORUKE ZA NAREDNI CIKLUS PLANIRANJA POLITIKA

PREPORUKA 1. Neophodno je donijeti novu strategije razvoja zvanične statistike, a što je u skladu sa Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike. Nova strategija trebala bi biti zasnovana na jasno definisanim ciljevima, prioritetima, mjerama i aktivnostima, koji se zasnivaju na strateškim prioritetima razvoja Crne Gore i ostalim krovnim strateškim dokumentima. Potrebno je uključiti i druge proizvođače zvanične statistike i sve relevantne subjekte u proces njenog kreiranja i implementacije.

PREPORUKA 2. Potrebno je unapređenje zakonodavnog okvira koji uređuje oblast zvanične statistike, u pravcu definisanja novog institucionalnog okvira kako bi se nadležnost u proizvodnji statistike državnih finansijausaglasilasa ESA 2010 standardima.

PREPORUKA 3. Nastavak aktivnosti treba usmjeriti na dalju modernizaciju proizvodnje i snažniju promociju rezultata zvanične statistike. Rezultati zvanične statistike su od velikog značaja za društvo u cjelini i predstavljaju glavni input donosiocima odluka prilikom kreiranja politika. U savremenom društvu, sistem zvanične statistike treba više da se koristi prednostima komunikacije, kao ključnim instrumentom za osnaživanje i unapređivanje povjerenja korisnika, kao i prenošenja značaja zvanične statistike za cjelokupno društvo.

PREPORUKA 4. Imajući u vidu nedovoljan broj zaposlenih i fluktuaciju kadrova što može dovesti do smanjenja efikasnosti u radu, te usporiti poboljšanje i razvoj zvanične statistike, neophodno je jačanje kadrovskih potencijala Uprave za statistiku.

PREPORUKA 5. Imajući u vidu nedostatak poslovnog prostora, što utiče na smanjenje produktivnosti zaposlenih usljed neadekvatnih uslova rada, kao i na modernizaciju procesa proizvodnje zvanične statistike, potrebno je obezbijediti adekvatan poslovni prostor.